

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

Marka Tescilinde Rüçhan Hakkı ve Etkisi

Yüksek Lisans Tezi

Murat Nurullah Balık

Haziran 2023

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

Marka Tescilinde Rüçhan Hakkı ve Etkisi

Yüksek Lisans Tezi

Murat Nurullah Balık

Danışman

Prof. Dr. Şaban Kayıhan

Haziran 2023

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Murat Nurullah Balık tarafından hazırlanan "Marka Tescilinde Rüçhan Hakkı ve Etkisi" başlıklı bu Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Şaban Kayıhan

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Solak

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Sulu

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 12/ 06 / 2023

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin İSNAD yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun İSNAD kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Şaban Kayıhan

Etik İlkeler Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Murat Nurullah Balık

ÖZET

Marka Tescilinde Rüçhan Hakkı ve Etkisi

Balık, Murat Nurullah

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Şaban Kayıhan

Haziran 2023

Geçmiş yüzyıllarda teşebbüslerin mal varlıklarının önemli bir kısmını maddi varlıklar oluşturmaktaydı. Sanayileşmenin artması ve teknolojinin de gelişmesiyle birlikte ticari hayatta teşebbüslere ait maddi malvarlıklarının yanı sıra gayri maddi mal varlıkları da önemli mal varlıkları haline gelmiştir. Marka da gayri maddi bir mal varlığı olup bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini diğer teşebbüslerin mal veya hizmetlerinden ayıran temel bir unsurdur. Bu yönüyle markalar teşebbüsler için zamanla en önemli mal varlığı unsuru olmuştur. Hatta günümüzde büyük şirketlerin marka değeri, diğer tüm maddi mal varlıklarından daha büyük bir değere sahip hale gelmiştir. Markanın teşebbüsler için vazgeçilmez ve en önemli mal varlığı unsuru olması nedeniyle gerek ulusal gerekse de uluslararası korunma ihtiyacını beraberinde getirmiştir.

Markanın korunmasında temel olarak ülkesellik ilkesi geçerlidir. Yani markalar, kural olarak sadece tescil edildikleri ülkede korunmaktadırlar. Bu nedenle özellikle büyük coğrafi alanlara yayılmak isteyen markaların korumasının diğer ülkelerde de sağlanabilmesi için diğer ülkelerde de tescil edilerek koruma altına alınmaları gerekmektedir. Bununla birlikte; bir ülkede marka tescili için başvuruda bulunulduktan sonra markadan haberdar olan üçüncü kişilerin farklı ülkelerde markayı kendi adlarına tescil ettirme tehlikesi bulunmaktadır. Zira markanın tescili için tüm ülkelerde eş zamanlı başvuruda bulunulması kolay bir yöntem değildir. İşte rüçhan hakkı da bu ihtiyacın bir ürünüdür ve ilk başvuru veya sergi teşhiri sahibine sınırlı süreyle tescil başvurusunda öncelik hakkı tanımaktadır.

Fikri ve sınai mülkiyet alanındaki hakların yeknesaklaştırılması için yapılan ilk çok taraflı uluslararası antlaşma olan 1883 tarihli Paris Sözleşmesi, fikri ve sınai mülkiyet haklarının uluslararası düzeyde korunmasını amaçlayan temel yapı taşı niteliğindedir. Paris Sözleşmesi ile düzenlenen en önemli amaçlarından biri de rüçhan hakkı konusudur. Marka hukuku kapsamında rüçhan hakkı; marka başvurusu ve tescilinde öncelik ilkesinin bir istisnası olup, süresinde kullanıldığı takdirde kendinden önceki tüm tescil başvuruların önüne geçme imkanı sağlayarak önceki başvuruları geçersiz hale getirmektedir.

Bu çalışmanın amacı rüçhan hakkının, önceki akademik çalışmalardan da faydalanılarak uluslararası düzenlemeler ve Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında tekrar incelenmesi ve değerlendirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Marka, Marka Tescili, Rüçhan Hakkı, Başvuru Rüçhanı, Sergi Rüçhanı

ABSTRACT

Priority Right and Its Effects in Trademark Registration

Balık, Murat Nurullah

Master's Thesis, Department of Private Law

Supervisor: Prof. Dr., Şaban Kayıhan

June 2023

In past centuries, a significant part of the assets of enterprises consisted of tangible assets. With the increase in industrialization and technological development, intangible assets of businesses have become important assets in commercial life alongside tangible assets. Trademark is also an intangible asset and a fundamental element that distinguishes a business's products or services from those of other businesses. In this respect, trademarks have become the most important asset element for businesses over time. In fact, the trademark value of large companies has become more valuable than all other tangible assets. The indispensability and importance of trademarks as the most important asset element for businesses has brought about the need for national and international protection.

The principle of territoriality is mainly valid in the protection of trademarks. Trademarks are generally protected only in the country where they are registered. Therefore, for trademarks that want to expand into large geographical areas, they need to be registered and protected in other countries as well. However, there is a risk that third parties who become aware of the trademark in a country may register it in their own name in different countries after the application for trademark registration has been made in one country. This is because simultaneous application for trademark registration in all countries is not an easy method. This is where the right of priority comes in, which is a product of this need and provides the applicant with a limited period of priority right for registration applications after the first application or exhibition.

The 1883 Paris Convention, the first multilateral international treaty aimed at harmonizing intellectual and industrial property rights, is a fundamental building block for the international protection of intellectual and industrial property rights. One of the most important objectives of the Paris Convention is the right of priority. In the context of trademark law, the right of priority is an exception to the principle of priority in trademark applications and registrations, allowing for the possibility of surpassing all previous registration applications and making them invalid if used within the specified time frame.

The aim of this study is to re-examine and evaluate the right of priority within the scope of international regulations and the Industrial Property Law, utilizing previous academic studies.

Keywords: Trademark, Trademark Registration, Priority Right, Convention Priority, Exhibition Priority

KISALTMALAR

556 sayılı KHK	: 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararname
AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
Bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
CJEU	: Court of Justice of the European Union (Avrupa Birliği Adalet Divanı)
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
DTÖKA	: Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması
E.	: Esas
EPATS	:Türk Patent ve Marka Kurumu Elektronik Başvuru Sistemi
Erişim	: Erişim Tarihi
EU	: European Union (Avrupa Birliği)
EUIPO	: European Union Intellectual Property Office (Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi)
EUTM	: European Union Trade Mark (Avrupa Birliği Markası)
f.	: Fıkra
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
Kurum	: Aksi belirtilmedikçe Türk Patent ve Marka Kurumu
m.	: Madde
OHİM	: The Office for Harmonization in the Internal Market (İç Pazarın Uyumlaştırılması Ofisi)
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa

S.	: Sayı
SMK	: 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu
SMK Yönetmeliği	: Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TLT	: Trademark Law Treaty (Marka Kanunu Anlaşması)
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TPMK	: Türk Patent ve Marka Kurumu
TRIPS	: The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması)
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜRKPATENT	: Türk Patent ve Marka Kurumu
UFI	: Union Des Foires Internationales (Küresel Fuar Endüstrisi Birliği)
vd.	: ve devamı
WIPO	: World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü)
WTO	: World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü)
Yönetmelik	: Aksi belirtilmedikçe Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik

İÇİNDEKİLER

ÖZET

ABSTRACT

KISALTMALAR i

İÇİNDEKİLER iii

GİRİŞ vii

BİRİNCİ BÖLÜM

MARKANIN KISA TARİHİ GELİŞİMİ, TANIMI, UNSURLARI, FONKSİYONLARI, TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİNE GENEL BAKIŞ

1. MARKANIN KISACA TARİHİ GELİŞİMİ.....	1
1.1. Marka Hukukuna İlişkin Ulusal Düzenlemeler.....	3
1.2. Marka Hukukuna İlişkin Uluslararası Düzenlemeler.....	4
1.2.1. Paris Sözleşmesi (Sınai Mülkiyetin Himayesine Mahsus Milletlerarası Bir İttihat İhdas Edilmesine Dair 20.03.1883 Tarihli Sözleşme – Paris Convention for the Protection of Industrial Property).....	5
1.2.2. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (The Agreement on Trade- Related Aspects of Intellectual Property Rights-TRIPS)	6
1.2.3. Markaların Uluslararası Tescili Hakkında Madrid Anlaşması (Fabrika ve Ticaret Markalarının Beynelmilel Tescili Hakkında İtilafname – Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks).....	7
1.2.4. Markaların Uluslararası Tescili Konusunda Madrid Protokolü (Protocol Relating to the Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks)	9
1.2.5. Markaların Tescili Amacıyla Mal ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Nis Anlaşması (Nice Agreement Concerning the International Classification of Goods and Services for the Purposes of the Registration of Marks)	10
1.2.6. Markaların Şekilli Elemanlarının Milletlerarası Sınıflandırılmasını Tesis Eden Viyana Anlaşması (Vienna Agreement Establishing an International Classification of the Figurative Elements of Marks).....	11
1.2.7. Marka Kanunu Anlaşması (Trademark Law Treaty).....	12
1.2.8. Sahte Mahreç İşaretlerinin Men'i Hakkında Madrid Anlaşması (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods)	12

1.2.9. Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatını (WIPO) Kuran Sözleşme (Convention Establishing the World Intellectual Property Organization)	13
1.2.10. Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması (Agreement Establishing the World Trade Organization)	13
2. MARKANIN TANIMI	15
3. MARKANIN UNSURLARI	18
3.1. İşaret.....	18
3.2. Ayırt Edicilik.....	20
3.3. Açık ve Kesin Olarak Sicilde Gösterilebilir Olma.....	22
4. MARKANIN FONKSİYONLARI (İŞLEVLERİ)	23
4.1. Ayırt Edicilik Fonksiyonu	23
4.2. Kaynak Gösterme Fonksiyonu.....	24
4.3. Reklam Fonksiyonu	25
4.4. Garanti Fonksiyonu.....	25
5. MARKA TÜRLERİ.....	26
5.1. Kullanım Amacına Göre	26
5.2. Sahiplerine Göre Markalar.....	26
5.3. Tanınmışlık Seviyesine Göre Markalar	28
6. MARKA HAKKININ ÖZELLİKLERİ	31
6.1. Soyut Olması.....	31
6.2. Mutlak Hak Olması.....	31
6.3. Yenilik Doğuran Bir Hak Olması	31
6.4. Sahibine Tekel Hakkı (İnhisari Hak) Sağlaması.....	32
6.5. Süreyle Sınırlandırılmış Bir Hak Olması	32
6.6. Hukuki İşlemlere Konu Olabilmesi	33
6.7. Tescil İlkesi ve Ülkesellik İlkesine Tabi Olması	33
6.8. Gerçek Hak Sahipliği İlkesi	34

İKİNCİ BÖLÜM

RÜÇHAN HAKKININ TANIMI, AMACI, HUKUKİ NİTELİĞİ, TÜRLERİ VE BENZER HUKUKİ KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

1. RÜÇHAN HAKKININ TANIMI VE AMACI	36
2. RÜÇHAN HAKKININ HUKUKİ NİTELİĞİ	44
3. RÜÇHAN HAKKININ TÜRLERİ.....	45

3.1. Başvuru Rüçhanı	45
3.1.1. Başvuru Rüçhanının Tanımı ve Kaynağı.....	45
3.1.2. Başvuru Rüçhan Hakkından Faydalanabilmek İçin Gerekli Şartlar	51
3.1.2.1. Tescil Başvurusunda Bulunan Kişi Rüçhan Hakkı Sahibi Olmalıdır	51
3.1.2.2. Başvuru Rüçhan Hakkı Kanunda Öngörülen Sürede Kullanılmalıdır	55
3.1.2.3. Başvuru Rüçhan Hakkı İlk Başvurudan Bağımsız Olarak Talep Edilmelidir. 57	
3.1.2.4. İlk Tescil Başvurusu Usulüne Uygun Olarak Yapılmış Olmalıdır	59
3.1.2.5. İlk Tescil Başvurusu ile Başvuru Rüçhan Hakkı Talep Edilen Sonraki Tarihli Başvurunun “Aynı Marka” ve “Aynı Mal veya Aynı Hizmetleri” Kapsamalıdır 61	
3.2. Sergi Rüçhanı	66
3.2.1. Sergi Rüçhanının Tanımı ve Kaynağı.....	66
3.2.2. Sergi Rüçhanından Faydalanabilmek İçin Gerekli Şartlar.....	68
3.2.2.1. Tescil Başvurusunda Bulunan Kişi Sergi Rüçhan Hakkı Sahibi Olmalıdır	68
3.2.2.2. Sergi Rüçhan Hakkı Kanunda Öngörülen Sürede Kullanılmalıdır	68
3.2.2.3. Başvuruya Konu Markanın Kullanılacağı Mal veya Hizmetler Sergilerde Markayla Birlikte Teşhir Edilmiş Olmalıdır	69
4. RÜÇHAN HAKKININ BENZER HUKUKİ KAVRAMLARLA KISACA KARŞILAŞTIRILMASI.....	72
4.1. Anonim ve Limited Şirketlerde Sermaye Artırımından Doğan Rüçhan Hakkı İle Karşılaştırılması.....	72
4.2. Önalım Hakkı İle Karşılaştırılması	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RÜÇHAN HAKKININ TALEP EDİLMESİ, BELGELENDİRİLMESİ VE HUKUKİ İŞLEMLERE KONU OLMASI

1. RÜÇHAN HAKKININ TALEP EDİLMESİ VE İNCELENMESİ	76
2. RÜÇHAN HAKKININ BELGELENDİRİLMESİ	79
2.1. Paris Sözleşmesi Çerçevesinde Rüçhan Hakkının Belgelendirilmesi.....	79
2.1.1. Başvuru Rüçhanının Dikkate Alınabilmesi İçin Gerekli Belgeler.....	79
2.1.2. Sergi Rüçhanının Dikkate Alınabilmesi İçin Gerekli Belgeler.....	80
2.2. Sınai Mülkiyet Kanunu ve SMK Yönetmeliği Çerçevesinde Rüçhan Hakkının Belgelendirilmesi.....	81
2.2.1. Başvuru Rüçhanının Dikkate Alınabilmesi İçin Gerekli Belgeler.....	81
2.2.2. Sergi Rüçhanının Dikkate Alınabilmesi İçin Gerekli Belgeler.....	83
3. RÜÇHAN HAKKININ HUKUKİ İŞLEMLERE KONU OLMASI	86

3.1. Rüçhan Hakkının Devir İşlemine Konu Olması	88
3.2. Rüçhan Hakkının Lisans İşlemine Konu Olması	92
3.3. Rüçhan Hakkının Teminat Olarak Gösterilmesi veya Rehine Konu Edilmesi	95
3.4. Rüçhan Hakkının Miras Yolu ile İntikali.....	96
3.5. Rüçhan Hakkının Ticaret Şirketine veya Adi Şirkete Sermaye Olarak Getirilmesi	98
3.6. Rüçhan Hakkının Cebri İcraya, Hacze ve İflas Masasına Konu Olmasını İncelenmesi	100

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RÜÇHAN HAKKININ HÜKMÜ, ETKİSİ VE SONA ERMESİ

1. RÜÇHAN HAKKININ HÜKMÜ VE ETKİSİNE GENEL BAKIŞ	103
1.1. Hükümsüzlük Etkisi.....	104
1.2. Koruma Etkisi	109
2. RÜÇHAN HAKKININ SONA ERMESİNE GENEL BAKIŞ	110
2.1. Rüçhan Hakkının Süresinde Kullanılmaması Nedeniyle Sona Erme (Düşme)	111
2.2. Rüçhan Hakkının Süresinde Kullanılması Nedeniyle Sona Erme (Hakkın Tükenmesi).....	112
2.3. Marka Tescil Başvurusunda Bulunurken Rüçhan Hakkı Talebinde Bulunmama Nedeniyle Sona Erme	112
2.4. Rüçhan Hakkı Talebine İlişkin Ücretin Ödenmemesi veya Belgelerin Sunulmaması Nedeniyle Sona Erme	113
2.5. Rüçhan Hakkından Vazgeçilmesi Nedeniyle Sona Erme	114
SONUÇ.....	116
KAYNAKÇA	123

GİRİŞ

Marka tescilinde rüçhan hakkı ve etkisi konulu bu tez dört ana başlıktan oluşmaktadır. Birinci ana başlık, altı alt bölüme ayrılmıştır. Markanın Kısa Tarihi Gelişimi başlıklı birinci alt bölümde, öncelikle markanın kısaca tarihi gelişiminden bahsedilerek markanın eski çağlardan günümüze kadar kullanımı hakkında açıklamalar yer almaktadır. Daha sonra marka hukukuna ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemeler ele alınarak özellikle ilgili uluslararası sözleşmelere ilişkin kısa bilgilendirmelerde bulunulmuştur. Diğer alt başlıklarda ise sırasıyla; markanın tanımı ve markanın amacı, markanın unsurları, markanın fonksiyonları ve işlevleri, markanın türleri ve son olarak marka hakkının özellikleri hakkında genel bilgilendirmelere yer verilmiştir.

İkinci ana başlıkta ise rüçhan hakkının tanımı, rüçhan hakkının amacı, rüçhan hakkının hukuki niteliği ve rüçhan hakkının benzer hukuki kavramlarla ilişkisi irdelenmiştir. Bu ana başlık altında rüçhan hakkına ilişkin hukuki değerlendirmeler, rüçhan hakkının özellikleri, rüçhan hakkının kaynağı ve doğumu gibi konular hakkında detaylı bilgilendirmelerde bulunulmuştur.

Rüçhan Hakkının Talep Edilmesi, Belgelendirilmesi ve Hukuki İşlemlere Konu olması ana başlıklı üçüncü bölümde, rüçhan hakkının talep edilmesine ve belgelendirilmesine ilişkin daha çok konunun pratiğine yönelik açıklamalar yer almaktadır. Bu kısımda Paris Sözleşmesi ile SMK ve Yönetmelik hükümleri çerçevesinde rüçhan hakkının nasıl belgelendirileceği, rüçhan hakkının nasıl talep edilebileceği ve TPMK tarafından rüçhan hakkı talebinin nasıl inceleneceği konuları ele alınmıştır. Devamında ise rüçhan hakkının hukuki niteliği ve özellikleri dikkate alınarak rüçhan hakkının hangi işlemlere konu olabileceği, hangi hukuki işlemlerin rüçhan hakkının niteliğine uygun düştüğü konusuna değinilmiştir.

Son ana başlık olan dördüncü bölümde ise; rüçhan hakkının hükmü ve etkisinin ne olduğu, rüçhan hakkının talep edilmesinin hangi sonuçları doğurduğu, rüçhan hakkı talebinde bulunulması durumunda üçüncü kişilerin marka tescil başvurularının nasıl etkileneceği konularında açıklamalarda bulunulmuştur. Rüçhan hakkının sona ermesine

ilişkin alt başlıkta da rüçhan hakkının hangi hallerde sona ereceği ve rüçhan hakkının sona erme şekilleri konuları ele alınarak tez çalışması tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MARKANIN KISA TARİHİ GELİŞİMİ, TANIMI, UNSURLARI, FONKSİYONLARI, TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİNE GENEL BAKIŞ

1. Markanın Kısaca Tarihi Gelişimi

Üretim yapan kişilerin ve şirketlerin ortaya koydukları ürünleri koruma arzusu eski çağlardan itibaren var olmuştur. Tarihi kaynaklarda belirtildiği üzere Antik Mısır dönemindeki çanaklarda yer alan sembollerde dahi ayırt edici işaretlerin izlerine rastlanmaktadır.¹ Ayrıca Roma İmparatorluğu’ndan günümüze kadar ulaşan eşyalarda da bu gibi işaretlerin oldukça yaygın şekilde kullanıldığını görülmektedir.² Antik Roma hukuk sisteminde markaların korunmasına ilişkin “actioinjurianum” ile “actiodoli” şeklinde adlandırılan davaların bulunması da bunu ispatlar niteliktedir.³

Bazı eşyalarda özellikle vazolar üzerinde rastlanan semboller nedeniyle markaların tarihsel kökeni eski çağlara kadar götürülmektedir.⁴ Eski dönemlerde tabak, bardak, küp, çömlek ve çanak gibi eşyaların üzerinde işaretler bulunmaktaydı. Orta Çağ’ın ilk yıllarında, Fransız krallarının iç çamaşırlarında çeşitli çiçek motifleri görülmekteydi. Ancak bu motiflerin sanatçı veya zanaatkarı belirleyen işaretler mi olduğu yoksa bir işletme veya loncaya ait malları diğerlerinden ayırmaya mı yaradığı belirsizdi. Markalara ilişkin hakların imtiyazlarla bahsedilmesinin ilk defa 16. yy’da Kaizer V. Karl’ın Amberg ve Neumark bıçak, demir ve kılıç ustaları için olduğu ifade edilmektedir.⁵

¹ Haydar Arseven, “Alameti Farika Hakkının Mahiyeti, Gayri Kanuni Rekabetle Münasebeti ve Doğumu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 16/3-4 (1950), 823.

² Hüseyin Ülgen / Mehmet Helvacı / Arslan Kaya / N. Füsün Nomer Ertan, *Ticari İşletme Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019), 445.

³ Arseven, “Alameti Farika Hakkının Doğumu”, 822.

⁴ Ünal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), 352.

⁵ Horst-Peter Götting, *Gewerblicher Rechtsschutz* (München, 2009), § 2 N. 17., akt. Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 353.

Daha sonra sahibini tanıtan silahlara, altın ve gümüş eşyaya vb. ürünlere rastlanılmaya başlanılmıştır ve Avrupa bu tür sembolleri Orta Çağ'dan beri kullanmaktadır.

Orta çağ ile birlikte marka kullanımı yaygınlaşmıştır. Marka gelişimi açısından bu döneme ilişkin en önemli olay loncalara ait olan, malın kalitesini temin eden işaretlerdir.⁶ Avrupa'daki bulunan meslek gruplarının özellikle de Fransa, Almanya, İsviçre ile İtalya'daki lonca teşkilatlarının markaların meydana gelmesinde önemli etkileri bulunmaktadır. Avrupa, İngiltere ve ABD'de marka hukukunun kanunlarla korunması ise 19. yüzyılda başlamıştır.⁷

19. yüzyılda fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin uluslararası kararlar alınmış, markanın korunması konusunda yasa düzenlemeleri yapılmıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte yaşanan gelişmeler ve değişiklikler başta İngiltere ve Fransa olmak üzere çeşitli ülkelerin marka korumasını da barındıran yasalar çıkarmasını sağlamıştır.⁸

⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 353; Ali Paşlı, *Uluslararası Antlaşmaların Türk Marka Hukukunun Esasına İlişkin Etkileri* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), 28.

⁷ Arseven, "Alameti Farika Hakkının Doğumu", 824-825; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 354.

⁸ Betül Katok, *Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Türkiye'de Marka Tescilinde Hukuki Çerçevenin Oluşumu* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2021), 10.

1.1. Marka Hukukuna İlişkin Ulusal Düzenlemeler

Türk Hukuk sisteminde markalar konusundaki ilk yasal düzenleme Osmanlı İmparatorluğu döneminde yürürlüğe giren 1872 tarihli (Hicri 24 Cemaziyelahir) nizamname olup; bu nizamname 1888 tarihinde “Fabrikalar Mamulâtı ile Eşyayı Ticariyeye Mahsus Alamet-i Farikalara Dair Nizamname” ile değiştirilmiştir.⁹ Anılan nizamnamede 1955 yılında 6591 sayılı Kanun ile kapsamlı değişiklikler yapılmış ve markalarla ilgili sistem değişikliğine gidilerek Türk Marka Hukuku’nda ön inceleme sistemine geçilmiştir.¹⁰ Bu nizamname de 1995 yılında 551 sayılı Markalar Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. 551 sayılı Markalar Kanunu ise 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılmıştır. 10.01.2017 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile KHK’ların hepsi yürürlükten kaldırılarak, sınai mülkiyet hakların tamamı tek bir kanuna alınmıştır.¹¹ Sınai Mülkiyet Kanunu’nun ve Sınai Mülkiyet Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmelik’in yürürlüğe girmesiyle birlikte fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin mevzuat anlamındaki dağınık yapının tek çatı altında toparlanması sağlanmıştır. Sınai mülkiyet haklarının Anayasal çerçevede kanunda düzenlenmesi gerekliliği ile uluslararası düzenlemeler ve AB düzenlemelerine intibak süreçleri, gelişen dünya ticareti ve teknolojik gelişmeler ile birlikte ülkemiz için sınai mülkiyet haklarının uluslararası yasalarla benzer şekilde korunma ihtiyacı bu hakların kanunda düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Böylelikle sınai mülkiyet haklarına ilişkin kanun hükmündeki kararnamelerdeki düzenlemelerin bazı maddeleri aynı şekilde korunmuş, bazı maddelerinde düzeltme yapılmış, düzenlemelerin bir kısmına kanunda yer verilmemiş ve bir kısım düzenlemelere de ilk kez yer verilmiştir. Böylelikle marka hakkı, tasarım hakkı, patent hakkı, coğrafi işaretler ve geleneksel ürün hakları SMK’da

⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 354.

¹⁰ Rıza Ayhan / Hayrettin Çağlar / Burçak Yıldız / Dilek İmirlioğlu, *Sınai Mülkiyet Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 4.

¹¹ Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan, *Ticari İşletme*, 446; Cahit Suluk, “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenilikler”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 4/1 (Temmuz 2018), 92; Fatma Özer, *Sınai Mülkiyet Kanunu Neler Getirdi?* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 11.

düzenlenmiştir. Beşinci kitap ile de tüm sınai haklar kapsayacak şekilde ortak hükümler ve diğer hususlar düzenlenmiştir.¹²

1.2. Marka Hukukuna İlişkin Uluslararası Düzenlemeler

Sınai mülkiyet haklarının ve fikri mülkiyet haklarının sadece ulusal düzeyde değil uluslararası düzeyde de korunması ihtiyacı ülkelerin uluslararası düzeyde çok taraflı anlaşmalar yapmasına zemin hazırlamıştır. Endüstriyel hakların korunmasına ilişkin imzalanan Paris Sözleşmesi ve sanat eserlerine ilişkin hakların korunmasına ilişkin Bern Konvansiyonu bu kapsamda atılan ilk adımlar sayılabilir.¹³ Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) de fikri hakların etkili bir şekilde korunma ihtiyacının bir ürünüdür. WIPO’nun kuruluş amacı fikri ve sınai hakların uluslararası düzeyde korunmasını mümkün kılmaktır. Ayrıca WIPO, uluslararası anlaşmalarda düzenlenen ve sınai ile fikri mülkiyet haklarının korunmasına yönelik birlikler arasında uyum ve düzeni sağlama vazifesini de üstlenmektedir. Türkiye de sınai ve fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin birçok uluslararası anlaşmaya taraf olmuştur.¹⁴

¹² Suluk, “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenilikler”, 92; Özer, *Sınai Mülkiyet*, 12.

¹³ Cahit Suluk / Rauf Karasu / Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 25.

¹⁴ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (T.C. Dışişleri), “Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü” (Erişim 20 Aralık 2022).

1.2.1. Paris Sözleşmesi (Sınai Mülkiyetin Himayesine Mahsus Milletlerarası Bir İttihat İhdas Edilmesine Dair 20.03.1883 Tarihli Sözleşme – Paris Convention for the Protection of Industrial Property)

Paris Sözleşmesi 20.03.1883 tarihinde imzalanan fikri ve sınai mülkiyet alanındaki ilk ve önemli uluslararası sözleşmedir.¹⁵ Paris Sözleşmesi son olarak 1979 yılında Stockholm’de revizyona uğramış ve bugünkü halini almıştır.¹⁶

Paris Sözleşmesi, fikri mülkiyet haklarının korunmasını konu alan ilk uluslararası sözleşmedir.¹⁷ Paris Sözleşmesi’nin gayesi fikri mülkiyet alanındaki çalışmaları daha kapsamlı hale getirmek, ülkeler arası çok taraflı korumaya imkan tanımak ve tüm uluslararası paydaşları içine alan ortak bir koruma geliştirmektir. Paris Sözleşmesi, içerdiği hükümlerle sınai mülkiyet hukuku alanının temel metnidir. Sınai mülkiyet hukukunun anayasası olan bu metin uluslararası marka hukukunun ortaya çıkışındaki temel yapı taşı vasfındadır.¹⁸

Paris Sözleşmesi’nde marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, hizmet markaları, işletme adı, coğrafi işaretler ve haksız rekabetin önlenmesine ilişkin hükümler yer alır.¹⁹ Paris Sözleşmesi’nin ana prensipleri arasında “yerli ve eşit işlem ilkesi”, “rüşhan hakkı”, “tanınmış markanın korunması”, “kullanma yükümlülüğü”, “markanın

¹⁵ Paris Sözleşmesine verilen isim konusunda mevzuatımızda birlik bulunmamaktadır. Sözleşme’nin Lahey metni kabul edilirken “İttihat Teşkili Hakkındaki Mukavelename” ibaresi kullanılmış daha sonraki değişikliklerin kabulünde Sözleşme ifadesine yer verilmiştir. 20.03.1883 tarihinde akdedilen ve 1884 yılı itibarıyla yürürlüğe giren, akdedildiği yerin ismi ile anılan bu Sözleşme 14.12.1900 Brüksel, 02.06.1911 Washington, 06.11.1925 Lahey, 02.06.1934 Londra, 31.10.1958 Lizbon ve 14.07.1967 Stockholm revizyonlarını takiben şu anda yürürlükte olan Stockholm metninin 28.09.1979 değişikliği ile birlikte bugünkü güncel halini almıştır. Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 59-60.

¹⁶ World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü “WIPO”), “Summary of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property (1883)” (Erişim 20 Aralık 2022).

¹⁷ 1967’de revize edilen Sınai Mülkiyetin Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi’nin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz: World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü “WIPO”), “Guide To The Application Of The Paris Convention For The Protection Of Industrial Property” (Erişim 20 Aralık 2022).

¹⁸ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 59.

¹⁹ WIPO, “Summary of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property (1883)”.

bağımsızlığı” ve “ayrı bir fikri mülkiyet biriminin kurulması” gibi prensipler bulunmaktadır.²⁰

Türkiye, 1925 tarihinde Paris Sözleşmesi’nin 1911 tarihli Washington düzenlemesini kabul etmiştir. Daha sonra 1925 tarihli Lahey düzenlemesini, 1934 Londra düzenlemesini ve 1967 tarihli Stockholm düzenlemesini bazı çekinceler koyarak onaylamış ancak bu çekinceler de 1994 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla kaldırılmıştır. Böylece Paris Sözleşmesi, bütünüyle ve güncel hali ile yürürlüktedir.²¹

1.2.2. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights-TRIPS)

Fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin sözleşmelerdeki usuli ve icrai hükümlerinin eksikliğinin pratikte istenilen başarıyı yakalayamaması nedeniyle bu eksikliğin giderilebilmesi için uluslararası ticaret kurallarının oluşturulmasına karar verilmiştir. Dünya Serbest Ticaret Anlaşması’nı, Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması olarak değiştiren Uruguay görüşmeleri yedi yıllık bir sürecin sonunda 15.04.1994 tarihinde tamamlanabilmektedir. Bu konferansta ilk kez fikri ve sınai mülkiyet hakları ile ilgili konular da ele alınmıştır. Bu kapsamda Dünya Ticaret Örgütünü kuran anlaşmaya ek olarak TRİPS de kabul edilmiştir.²² TRIPS son olarak 23.01.2017 yürürlüğe girmek üzere 06.12.2005 tarihinde değişikliğe uğramıştır.²³

TRIPS, uluslararası ticaretin önündeki engellerin ve deformasyonun azaltılmasını ve bu kapsamda da fikri mülkiyet haklarına ilişkin korumanın dünya çapında güçlendirilmesi ve harmonize edilmesini hedeflenmektedir.²⁴

²⁰ Hayrettin Çağlar, *Marka Hukuku Temel Esaslar* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 8.

²¹ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 61.

²² Çağlar, *Marka Temel Esaslar*, 9.

²³ World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü “WIPO”), “World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü “WTO”)- Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Anlaşması “TRIPS”) (1994)” (Erişim 20 Aralık 2022).

²⁴ Ayhan / Çağlar / Yıldız / İmirlioğlu, *Sınai Mülkiyet*, 10.

TRIPS'in amacı, ülkeler arası bir koruma sistemi meydana getirmekten ziyade fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması için temel prensipleri belirlemektedir. Bu nedenle TRIPS ve Paris Sözleşmesi arasında içerik olarak bir çatışma söz konusu değildir. TRIPS hemen hemen tüm fikri mülkiyet haklarına ilişkin temel kurallar içermektedir. Bunlar arasında marka hukuku açısından özellikle “yerli ile eşit işlem ilkesi” ve “en fazla korumaya mazhar olma ilkesi” çok önem arz etmektedir. TRIPS'i, Paris Sözleşmesi'nden ayıran en önemli farklılık fikri mülkiyet haklarının uygulanmasına, hak ihlallerinin önlenmesi veya gerçekleşmiş ihlallerin giderilmesi usulüne yani işin icrai kısmına yönelik ayrıntılı düzenlemeler içermesidir.²⁵

TRIPS ayrıca ihtiyati tedbirler, ispat, tazminat gibi markadan doğan hakkın ileri sürülmesine ilişkin düzenlemeler de içermektedir. Söz konusu hükümler, üye ülkeleri fikri mülkiyet haklarının korunmasında etkili tedbirler alınması konusunda yükümlü kılmaktadır.²⁶ Türkiye 1995 yılında TRIPS anlaşmasını kabul etmiştir.

1.2.3. Markaların Uluslararası Tescili Hakkında Madrid Anlaşması (Fabrika ve Ticaret Markalarının Beynelmilel Tescili Hakkında İtilafname – Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks)

Madrid Anlaşması olarak adlandırılan bu düzenleme esasen Paris Sözleşmesinin (Stockholm metni) bir parçası niteliğindedir.²⁷ Madrid Anlaşması, yerel düzeyde tescil edilerek koruma altına alınan bir markanın WIPO sisteminde de tescil edilmesi ve bu şekilde markanın, diğer taraf ülkelerde de aynı korumaya sahip olmasını sağlamak gayesiyle Madrid'de akdedilmiştir.²⁸ Madrid Anlaşması farklı tarihlerde revize edildikten sonra nihai olarak da 1979 tarihinde gözden geçirilerek revize edilmiştir.²⁹

²⁵ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 92.

²⁶ Mehmet Bağır, *TRIPS Anlaşması Kapsamında Marka Hakkının Korunması* (Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2015), 5.

²⁷ Madrid Sözleşmesi 14.04.1891 tarihinde Madrid'de imzalanmıştır. Son revizyon Stockholm'de 14.04.1967 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

²⁸ İsmail Kırca, *Markaların Milletlerarası Tescili (Madrid Sistemi)* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, T. İş Bankası A.Ş. Vakfı, Sözkese Matbaacılık, 2005), 6.

²⁹ Kırca, *Madrid Sistemi*, 6.

Madrid Anlaşması, bir markanın birden fazla taraf devlette tescil ettirilmek istenmesi durumunda her bir taraf devlette ayrı ayrı tescil başvurusunda bulunmanın önüne geçmektedir. Böylelikle tek bir dil kullanılarak yapılan tek bir milletlerarası tescil talebiyle diğer taraf ülkelerde de tescil başvurusunun yapılmasını mümkün kılmaktadır. Madrid Anlaşması'na göre bir markanın uluslararası tescilinin yapılabilmesi ve üye ülkelerde korunabilmesi için menşe ülke ofisinde tescil edilmesi gerekmektedir.³⁰

Madrid Anlaşması'nın amacı, bir üye ülkede marka tescil başvurusu yapılmış bir işaretin diğer taraf ülkelerde de korumasının sağlanmasındaki formaliteleri azaltmak ve basitleştirmektir. Madrid Anlaşması'na taraf devletlerin birinde koruma altına alınmış bir marka hakkı sahibi, Cenevre'deki uluslararası ofis yardımıyla diğer taraf ülkelerde de markasının tescil edilmesini talep edebilir.³¹

Marka için bu şekilde uluslararası tescil başvurusunda bulunulması diğer taraf devletlerde tescilin gerçekleşmesi sonucunu sağlamamaktadır. Her bir taraf devlet için başvuru ve tescil işlemleri ayrı şekilde ilerlemekte, bu sistem ile sadece ayrı ayrı başvuruda bulunulması ihtiyacının önüne geçilmektedir. Türkiye bu anlaşmaya 1930 yılında katılmıştır. Bununla birlikte merkezi sicilde tescil edilerek koruma altına alınan önemli miktardaki yabancı markanın Türkiye'de korunmasına rağmen aynı sistemden yararlanarak milletlerarası statüde koruma altına alınan Türk markalarının miktarının az sayıda olması ve yabancı markaların Türkiye'de koruma altında tutulması için ayrıca Türkiye'de tescillerinin yapılmasına lüzum kalmaması nedeniyle oluşan döviz açıkları göz önünde bulundurularak 1955 yılında Türkiye bu anlaşmadan ayrılmıştır.³² Bunun akabinde 1997'de Madrid Anlaşması ile bağlantılı Protokole dahil olmuştur.³³

³⁰ Kırca, *Madrid Sistemi*, 7.

³¹ Elif Betül Bayram, *Uluslararası Marka Tescil Sistemleri Madrid Protokolü ile Topluluk Marka Sisteminin Karşılaştırmalı İncelemesi* (Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2001), 15.

³² Kırca, *Madrid Sistemi*, 10-11.

³³ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 117.

1.2.4. Markaların Uluslararası Tescili Konusunda Madrid Protokolü (Protocol Relating to the Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks)

Madrid Protokolü, 1989 yılında Madrid’de akdedilmiştir. Madrid Anlaşması’nın beklenen etkiyi göstermemesi nedeniyle daha etkin bir sistem kurmak amacıyla akdedilen bu antlaşma Madrid Protokolü olarak anılmaktadır. Madrid Protokolü 1995 yılından itibaren yürürlükte bulunsada Türkiye 1997 yılında, 01.01.1999 tarihinde yürürlüğe girecek şekilde bu Protokole dahil olmuştur.³⁴

Bir işaretin Madrid Sistemi çerçevesinde marka olarak uluslararası tescili “Markaların Uluslararası Tesciline İlişkin Madrid Anlaşması” ve “Madrid Anlaşmasına ilişkin Protokol” olmak üzere iki anlaşma ile sağlanmaktadır. Bu iki anlaşma “Madrid Sistemi”³⁵ olarak adlandırılan yapıyı oluşturmaktadır.³⁶

Gerçek veya tüzel kişilerin Madrid Sisteminden faydalanabilmesi için üye ülkelerden biriyle mensubiyet, yerleşik olma veya şirket kuruluşu kriterlerinden en az biri açısından bir bağlantının bulunması gerekmektedir. Ayrıca Madrid Sistemi’ne dahil olmayan bir ülkede bu koruma sisteminden yararlanılamaz.³⁷ İlgili menşe Ofiste usulüne uygun bir marka tescil başvurusu veya tescilli bir marka bulunmadan uluslararası marka tescilinden yararlanabilmek mümkün değildir.³⁸

³⁴ Kırca, *Madrid Sistemi*, 21.

³⁵ Madrid Sistemi şunları amaçlamaktadır: “(i) Markaların tek bir dilde yapılmış ve tek bir para birimiyle başvuru ücreti ödenmiş bir uluslararası başvuru ile birden fazla ülkede tescilini gerçekleştirmek, (ii) Marka tescil edildikten sonra yapılacak olan değişikliklerin (unvan veya adres değişikliği, devir, mal ve hizmet listelerindeki sınırlamalar gibi) tek ve basit bir işlem aracılığıyla Uluslararası Sicile kaydedilmesini sağlamak”. Madrid Sistemi hakkında daha detaylı bilgi için: World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü “WIPO”), “Madrid System – The International Trademark System” (Erişim 21 Aralık 2022).

³⁶ Ayşe Kübra Altıparmak, *Milletlerarası Özel Hukukta Markanın Korunması* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023), 31.

³⁷ Bayram, *Uluslararası Marka Tescil Sistemleri*, 36-37.

³⁸ “Esas başvuru veya tescile dayalı olarak menşe Ofise sunulan uluslararası başvurular menşe Ofis tarafından şekli incelemeden geçirilerek WIPO’ya iletilir. WIPO’ya iletilen her bir başvuru, WIPO tarafından yapılacak şekli inceleme sonrasında başvurunun işlemde kaldırılmasını gerektirecek herhangi bir uygunsuzluk içermiyorsa veya uygunsuzluklar WIPO’nun kabul ettiği şekilde giderilmişse uluslararası tescil (kayıt) numarası (IRN) olarak Uluslararası Sicile

1.2.5. Markaların Tescili Amacıyla Mal ve Hizmetlerin Uluslararası Sınıflandırılmasına İlişkin Nis Anlaşması (Nice Agreement Concerning the International Classification of Goods and Services for the Purposes of the Registration of Marks)

Nis Anlaşması da Madrid Anlaşması gibi Paris Sözleşmesi'nin bir eki niteliğindedir. Marka hakkının tescili, belirli mal veya hizmet sınıfları üzerinden yapıldığından farklı ülkelerdeki farklı sınıflandırmaların yaratmış olduğu karmaşanın önüne geçebilmek ve sınıflandırma konusunda yeknesaklık oluşturabilmek amacıyla 1957 yılında Nis anlaşması akdedilmiş ve 08.04.1961'de yürürlüğe girmiştir.³⁹ Mal ve hizmetlerin sınıflandırılması ve alfabetik olarak sıralanması kuralını kabul etmiştir. Günümüz itibariyle 34 mal ve 11 hizmet sınıfından oluşan bir sınıflandırma sistemi⁴⁰ uygulanmaktadır. Türkiye bu anlaşmaya 19.08.1995 tarih ve 22373 sayılı Resmî Gazete'de yayımladığı üzere 01.01.1996 tarihinden geçerli olmak üzere katılmıştır. Nice sınıflandırmasının yeni baskısı her beş senede bir yayımlanmaktadır ve 2013 yılından beri her baskının yeni bir versiyonu yıllık olarak yayımlanmaktadır.⁴¹

Markaların mal ve hizmetlerinin sınıflandırılma listesi bakımından Nis Anlaşması dikkate alınarak Türk Patent Enstitüsü Başkanlığı⁴² tarafından oluşturulan ve Resmî

kaydedilir ve koruma talep edilen belirlenmiş Akit Taraflara gönderilir. Uluslararası tescil, yani uluslararası başvurunun IRN alması koruma istenen Akit Taraflar'da tescil edildiği anlamına gelmemekte, sadece Uluslararası Sicile kaydı ifade etmektedir. Uluslararası Sicile kayıt sonrasında her bir belirlenmiş Akit Taraf başvuruyu kendi mevzuatına göre inceler ve kararını WIPO'ya iletir, karar yazısı Uluslararası Sicilde yayınlanır. Sürecin devamında başvurunun koruma durumunu etkileyen karar ve tescil veya kesinleşmiş ret bildirimleri ile başvuru sahibinin uluslararası tescil sonrası değişiklik talepleri Uluslararası Sicilde yayınlanır, ayrıca WIPO'nun www3.wipo.int/madrid/en/ linkindeki Madrid Monitor sayfasında gösterilir. Başvuru sahibinin kesinleşmemiş kararlara itiraz etmek istemesi halinde, itiraz WIPO'ya değil her bir belirlenmiş Akit Taraf Ofisinin karar yazısında belirtilen şartlar esas alınarak doğrudan bu Ofislere sunulur.” Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT), “Uluslararası Marka Tescil Sistemi Bilgisi” (Erişim 03 Ocak 2023).

³⁹ Altıparmak, *Markanın Korunması*, 34.

⁴⁰ World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Hukuku “WIPO”), “Nis Sınıflandırılması - Nice Classification” (Erişim 21 Aralık 2022).

⁴¹ World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Hukuku “WIPO”), “About the Nice Classification” (Erişim 10 Ocak 2023).

⁴² Yeni unvanı: Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT).

Gazete’de yayımlanmış olan “Marka Tescil Başvurularına Ait Mal ve Hizmetlerin Sınıflandırılmasına İlişkin Tebliğ (TPE:2016/2)” dikkate alınmaktadır.⁴³

1.2.6. Markaların Şekilli Elemanlarının Milletlerarası Sınıflandırılmasını Tesis Eden Viyana Anlaşması (Vienna Agreement Establishing an International Classification of the Figurative Elements of Marks)

Viyana Anlaşması Paris Sözleşmesi’nin eki niteliğinde olup Nis anlaşması gibi uluslararası sınıflandırmayı amaçlamaktadır. Anlaşma’nın Türkçe çevirisinin ismi ve içeriğinde kullanılan terminoloji marka hukuku mevzuatımızda ve doktrinde ülkemizde kullanılan terimler ile tam olarak örtüşmediği için Anlaşma uygulamada ve doktrinde tam olarak uygulanamamış ve anlaşılamamıştır.⁴⁴

Viyana Anlaşması’nı, Nis Anlaşması’ndan ayıran en önemli farklılık markanın ilgili olduğu mal ve hizmetlere değil, bizatihi markanın kendisine yönelik olmasıdır. Dolayısıyla şekilli (figüratif) unsurdan oluşan veya şekil içeren markalara ilişkin bir sınıflandırma sistemi kurmuştur. Viyana Anlaşması’nın amacı benzer markalar için aramayı kolaylaştırmak ve birden fazla ülkede yapılan başvurular için farklı ulusal sınıflandırmaların önüne geçebilmektedir.⁴⁵ Viyana sınıflandırması, benzer figüratif işaretler için gerçekleştirilen aramaların daha güvenilir ve hızlı yapılmasını sağlamaktadır. Viyana sınıflandırması ile markaların figüratif unsurları muayyen temel başlıklarda toparlanacak ve böylelikle aynı veya benzerlik bulunan markalara daha hızlı ulaşım mümkün olacaktır.⁴⁶

Türkiye, 01.01.1996 tarihinde yürürlüğe girmek üzere 1995 yılında Viyana Anlaşması’na dahil olmuştur.

⁴³ Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT), “Marka (NICE) Sınıflandırma” (Erişim 18 Ocak 2023).

⁴⁴ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 129.

⁴⁵ Altıparmak, *Markanın Korunması*, 35.

⁴⁶ Önder Erol Ünsal, *Markaların Tescili Konusunda Uluslararası Nis ve Viyana Sınıflandırmaları: Amaç, İşleyiş ve Uygulamaya İlişkin Değerlendirmeler* (Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2001), 69.

1.2.7. Marka Kanunu Anlaşması (Trademark Law Treaty)

Marka Kanunu Anlaşması'nın amacı ulusal ve bölgesel tescil prosedürlerini standartlaştırmak, basitleştirmek ve uyumlulaştırmaktır.⁴⁷ Tescil prosedürünün daha sade ve öngörülebilir olmasını hedeflemektedir. Marka Kanunu Anlaşması, marka ofislerine yapılan ve üç alana yönelik yöntemsel hükümler içermektedir. Bunlar; marka tescil başvurusu, tescil akabinde meydana gelen değişiklikler ve yenilemedir. Ayrıca Anlaşma; marka kavramı, işaretsel karşılaştırmanın yapılması, markanın devri gibi konularda da doğrudan ve dolaylı kurallar koymaktadır. Marka Kanunu Anlaşması'nın kapsamına aldığı markalar sınırlıdır. Anlaşma; hizmet ve ticaret markalarını kapsamakla birlikte markanın şekline göre yapılacak ayırım bakımından hologram markalar ile ses ve koku markaları gibi görünür olmayan markalara uygulanmaz. Ayrıca ortak markalar, sertifikasyon markaları ve garanti markaları da Anlaşma'nın kapsamı dışındadır.⁴⁸

27.10.1994 tarihinde kabul edilen anlaşmaya Türkiye 14.04.2004 tarihinde dahil olmuştur.

1.2.8. Sahte Mahreç İşaretlerinin Men'i Hakkında Madrid Anlaşması (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods)

Paris Sözleşmesi'nin eki niteliğinde bir anlaşmadır.⁴⁹ Paris Sözleşmesi ile getirilen korumanın genişletilmesi amacını taşımaktadır. Buna göre mahreç işaretlerinde sahtecilik, yanıltma ve aldatma amaçlı fiiller önlenebilecektir. Türkiye, 1957 yılından bu yana 1934 Londra metnine üye bulunmaktadır.

⁴⁷ World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü "WIPO"), "Summary of the Trademark Law Treaty (Marka Kanunu Anlaşması "TLT") 1994" (Erişim 20 Ocak 2023).

⁴⁸ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 133-134.

⁴⁹ Anlaşmaya ilişkin detaylı bilgi ve anlaşma metni için: World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü "WIPO"), "Summary of the Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods 1891" (Erişim 20 Ocak 2023).

1.2.9. Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatını (WIPO) Kuran Sözleşme (Convention Establishing the World Intellectual Property Organization)

1967 yılında Stockholm’de kabul edilen sözleşmenin amacı üye ülkelerin desteği ile fikri mülkiyet haklarının tüm dünyada gelişmesini sağlamak ve bu alandaki çalışmalarını tek çatı altında organize etmektir. Bu amaçla kurulan Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı (WIPO/OMPI), fikri ve sınai mülkiyet hukuku alanındaki bütün uluslararası anlaşmaları çatısı altında bulunduran bir organizasyondur.⁵⁰

WIPO eski bir geçmişe sahip değil gibi gözükse de esasen geçmişi 1883 yıllarına kadar dayanır. 1883 yılında imzalanan Paris Konvansiyonu (Paris Sözleşmesi) ve 1886 yılında Bern Konvansiyonu (Bern Sözleşmesi), WIPO’nun temel yapı taşı kabul edilen iki uluslararası konvansiyondur. Fikri ve sınai hakların etkili bir şekilde koruma altına alınabilmesi için bir sekreteryaya oluşturulmasını her iki konvansiyonda da kabul edilmiştir. Böylelikle WIPO’nun kuruluşu için gerekli zemin hazırlanmıştır. Dolayısıyla WIPO’nun kurulmasındaki gaye fikri ve sınai hakların tüm taraf ülkelerde korunma altına alınmasını sağlamaktır. Bununla birlikte WIPO, uluslararası anlaşmalar çerçevesinde oluşturulan fikri haklar birliklerinin arasındaki uyumu sağlama amacı da taşımaktadır. Ayrıca WIPO, fikri ve sınai hakların koruma altında tutulabilmesi için taraf devletler arasında uyumlu kurallar oluşturma konusunda da çalışmalar yapmaktadır.

1.2.10. Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması (Agreement Establishing the World Trade Organization)

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), ülkeler arasındaki ticari anlaşmalara ve düzenlemelere yoğunlaşan uluslararası bir kuruluştur. DTÖ’nün temelini, devletler arasındaki uluslararası görüşmelerden sonra kabul edilip yürürlüğe giren DTÖ anlaşmaları oluşturmaktadır. DTÖ; uluslararası ticaretin mümkün olduğunca pürüzsüz, öngörülebilir ve serbestçe yürütülmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda DTÖ’nün birçok

⁵⁰ World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü “WIPO”), “Summary of the Convention Establishing the World Intellectual Property Organization (WIPO Convention) 1967” (Erişim 20 Ocak 2023).

rolü bulunmaktadır. Bunlar; küresel ticarete ilişkin kural setleri oluşturmak, ticari anlaşmaların bünyesinde görüşülebilmesi için organizasyon görevi üstlenmek, taraflar arasındaki ticari uyuşmazlıkların müzakere edilerek çözülmesini sağlamak ve geliştirmekte olan ülkelerin gereksinimlerini tespit ederek bunları tamamlamaktır.⁵¹

Böylelikle DTÖ; serbest ticaretin tesisi için kurulan bir organizasyon olup ülkeler arası ticari anlaşmalara ilişkin müzakerelerin yapılmasını sağlamakta, ticari anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulmasında yardımcı olmakta ve uluslararası ticarete uyulacak kuralları oluşturarak bunları yönetmektedir.⁵² DTÖ'nün amacı, uluslararası ticaretin gelişmesine mani olan tikanıklıkları gidermekte, uluslararası ticaret düzenlemelerini şeffaflaştırmakta ve uluslararası ticareti kolaylaştırarak küresel ticaret hacmini artırmaktır. DTÖ Kuruluş Anlaşması'nın fikri mülkiyet açısından önemi bu anlaşmanın ekinde yer alan ve DTÖ'ye tüm ülkeleri bağlayan ek anlaşmalar içinde yer alan TRIPS'in fikri mülkiyet hukukuna ilişkin ön gördüğü temel kurallardır.⁵³

⁵¹ World Trade Organization (Dünya Ticaret Örgütü “WTO”), “The WTO” (Erişim 21 Ocak 2023).

⁵² Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 141.

⁵³ Altıparmak, *Markanın Korunması*, 39.

2. Markanın Tanımı

Ticaret hayatında işletmeleri ve işletmelerin meydana getirdikleri mal ve/veya hizmetleri diğerlerinden ayırt etmeyi sağlayan farklı işaretler bulunmaktadır. Bunlar ticaret unvanı, işletme adı, marka, alan adı gibi gayri maddi unsurlar olduğu gibi ürettikleri ürünlerdeki tasarımlar, işaretler, semboller gibi maddi unsurlar da olabilmektedir. Marka da öz olarak, bir teşebbüsün mal ve/veya hizmetlerini, diğer teşebbüsün mal ve/veya hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlayan işaretlerdir.⁵⁴ Yeni buluşlar ve özgün tasarımlar ürünlerin oluşmasını sağlamaktadır ancak bu yeni ürünlerin tüketiciler nezdinde diğer ürünlere nazaran kabul görebilmesi ve satılabilmesi için diğerlerinden ayırt edilmesine ihtiyaç vardır. İşte marka, işletmelerin ürünleri için ayırt edici işaretlerdir ve markalar bir işletmenin parmak izidir denilebilir.⁵⁵

TTK m. 39⁵⁶ hükmünden hareketle tacirin ticari işletmesine ilişkin iş ve işlemlerinde kullandığı ad şeklinde tanımlanan⁵⁷ ticaret unvanı, ticari işletmeleri birbirinden ayırmaya yararken, işletme adı ise işletmenin kim adına kayıtlı olduğundan bağımsız olarak işletmeyi tanıtmak, diğerlerinden farklılaştırmak için kullanılan adlardır ve ticaret unvanları gibi tescil edilmeleri zorunludur.⁵⁸ Ticaret unvanı seçmek ve bunu

⁵⁴ Sabih Arkan, *Marka hukuku Cilt: I* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1998), 31; Hamdi Yasaman / Tolga Ayoğlu / Fülürya Yusufoglu Bilgin / Pınar Memiş Kartal / Sinan H. Yüksel / Zeynep Yasaman, *Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi Cilt I* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 49; Arslan Kaya, *Marka Hukuku* (İstanbul: Arıkan Basım Yayım, 2006), 13; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 360; Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan, *Ticari İşletme*, 451; Şaban Kayıhan, *Ticari İşletme Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 171; Sevilay Uzunallı, *Marka hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 25; Ayhan / Çağlar / Yıldız / İmirlioğlu, *Sınai Mülkiyet*, 26; Savaş Bozbel, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015), 331; Habip Asan / Önder Erol Ünsal / Erman Vatansever, *Sınai Mülkiyet Hakları Uygulamaları 3 - Marka* (Ankara: Lykeion Yayıncılık, 2021), 4; Erdal Noyan - İlhami Güneş, *Marka Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), 83; David I. Bainbridge, *Intellectual Property*, (Edinburg: Pearson Yayınları, 2018), 625; İlhami Güneş, *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Işığında Uygulamalı Marka Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 45; Margreth Barrett, *Intellectual Property* (Boston: Wolters Kluwer Law & Business, 2019), 90.

⁵⁵ M. Kaan Dericioğlu, “Fikri Haklar Intellectual Property”, 158, (Erişim 12 Şubat 2023).

⁵⁶ TTK m. 39: “Her tacir, ticari işletmesine ilişkin işlemleri, ticaret unvanıyla yapmak ve işletmesiyle ilgili senetlerle diğer belgeleri bu unvan altında imzalamak zorundadır”.

⁵⁷ Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan, *Ticari İşletme*, 397; Kayıhan, *Ticari İşletme Hukuku*, 161.

⁵⁸ Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan, *Ticari İşletme*, 437; Kayıhan, *Ticari İşletme Hukuku*, 161.

ticari işlemlerinde kullanma yükümü sadece tacirlere özgü bir yükümlülüktür.⁵⁹ İşletme adı ise esnaflar tarafından da kullanılabilir. ⁶⁰

Bununla birlikte markanın, tacir veya işletmenin kendisini ile doğrudan bir bağlantısı olmayıp bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini, diğer teşebbüslerin mal veya hizmetlerinden ayırt etmeye yararmaktadır ve tescil zorunluluğu yoktur. Marka üzerinde hak sahibi olmak için bir teşebbüs veya ticari işletme sahipliğinin bulunması zorunlu değildir. Bu nedenle tacir sıfatına haiz olmayan kişiler de herhangi bir sınırlama olmaksızın bir marka üzerinde hak sahibi olabilmektedirler.⁶¹ Markanın garanti, reklam, ayırt etme, mal ve hizmet menşeyini gösterme gibi işlevleri bulunmaktadır. Bu anlamda marka, ticaret unvanından ve işletme adından farklı olarak taciri ve ticari işletmeyi hedef almamakta, bunun yerine üzerinde bulunduğu mal veya hizmetlerinin belirli kalitede olduğunu garanti etmekte, kaynağını göstermekte, mal veya hizmetleri tanıtmaya ve ayırt etmeye yararmaktadır.⁶²

Sınai Mülkiyet Kanunu'nda markanın doğrudan bir tanımı yapılmamakla birlikte SMK m. 4/1⁶³'de dolaylı bir şekilde de olsa marka için bir tanımlamada bulunulmuştur.⁶⁴ Marka için yapılan dolaylı tanımdan da hareketle markanın, belirli mal veya hizmetleri anonimlikten kurtardığı, üzerinde bulunduğu mal veya hizmetlerin belirli bir kişi veya işletmeye ait olduğunu gösterdiği ve böylelikle özellikle de tüketiciler açısından üzerinde bulunduğu mal veya hizmetler için ayırt edicilik sağladığı söylenebilecektir.⁶⁵

⁵⁹ Oruç Hami Şener, *Ticari İşletme Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 497; Şaban Kayıhan, *Şirketler Hukuku (Corporate Law)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 54.

⁶⁰ Şener, *Ticari İşletme*, 497; Kayıhan, *Ticari İşletme Hukuku*, 167.

⁶¹ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku* (Ankara: Sözkese Matbaacılık, 2021), 295.

⁶² Kayıhan, *Ticari İşletme Hukuku*, 171.

⁶³ SMK m. 4/1: “Marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlaması ve marka sahibine sağlanan koruma konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayacak şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dahil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işareten oluşabilir.”

⁶⁴ Arkan, *Ticari İşletme*, 295; Ülgen / Helvacı / Kaya / Nomer Ertan, *Ticari İşletme*, 451; Rıza Ayhan - Hayrettin Çağlar, *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2018), 314; Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 155; Şener, *Ticari İşletme*, 569.

⁶⁵ Arkan, *Ticari İşletme*, 300; Kaya, *Marka*, 16; Uzunallı, *Marka*, 25; Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 151; Erdal Noyan, *Marka Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2009), 45.

Sözlük anlamı olarak marka ise; bir ticari malı, herhangi bir nesneyi tanıtmaya, benzerinden ayırmaya yarayan özel ad veya işaret olarak tanımlanmaktadır.⁶⁶ Marka için geçmişten günümüze kadar çok sayıda tanımlamada bulunulmuştur. Bu tanımlamaların ortak paydası markanın en ehemmiyetli özellikleri olan “işaret” ve “ayırt edici olma” özelliklerini ön planda tutmasıdır.⁶⁷ İşaret olarak alınabilecek unsurlar SMK’nın 4. maddesinde sayılmıştır. Buna göre marka “*sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dahil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işareten*” oluşabilir. Bu işaretler tek başına veya birlikte seçilebilirler. Seçilen işaretlerin SMK’nın 5. maddesinde düzenlenen mutlak ret sebeplerinin veya SMK’nın 6. maddesinde düzenlenen nispi ret sebeplerinin kapsamında bulunmaması gerekmektedir.⁶⁸ Marka geniş anlamıyla ise; bir teşebbüsün meydana getirdiği ve piyasaya arz ettiği malların veya sunduğu hizmetleri, diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt etmeye yarayan ve ayrıca kullanım sonucunda zamanla müşteri nezdinde tanınırlık oluşturmak amacıyla kullanılan işaretler olarak kabul edilmektedir.⁶⁹

Sanayi devrimine kadar marka olabilecek işaretlerin işletmeleri diğerlerinden ayırt etme fonksiyonu sınırlıydı. Sanayi devriminin bir sonucu olarak seri üretimin yaygınlaşması ve tüketicilerin değişen tercihleri pazara arz edilen ürünlerde farklılıklar yaratılmasına neden olmuş, yeni pazarlama stratejileri geliştirilmiş ve bu gelişmelerle bağlantılı olarak ürünlerin özelliklerini, kökenini gösterme bakımından marka etkili rol oynamıştır.⁷⁰ Bu ayırt edicilik, şirketleri ve ürünleri birbirlerinden ayıran en önemli unsur olduğundan şirketlerin tüm malvarlıklarından daha büyük mali değere sahip hale gelmiştir ve şirketler artık marka değerleriyle kıyaslanır olmuşlardır. Bu durum marka tesciline verilen önemi de artırmıştır. Örneğin; TPMK’ya marka tescili için 1995 yılında

⁶⁶ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “Marka” (Erişim 28 Ocak 2023).

⁶⁷ Asan / Ünsal / Vatansever, *Marka*, 2.

⁶⁸ Sami Özgür Memişoğlu, *Marka Hukukunda Mutlak Ret Sebepleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 35-39.

⁶⁹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi I*, 49-51.

⁷⁰ Uzunallı, *Marka*, 27.

12815 adet yerli tescil başvurusu, 3379 adet yabancı tescil başvurusu olmak üzere toplam 16194 adet tescil başvurusu bulunurken; 2022 yılında ise 197237 adet yerli tescil başvurusu, 5373 adet yabancı tescil başvurusu olmak üzere toplam 212363 adet tescil başvurusunda bulunulmuştur.⁷¹

3. Markanın Unsurları

SMK'nın "Marka olabilecek işaretler" başlıklı 4. maddesinde⁷² markanın hangi işaretlerden oluşabileceği düzenlenmiştir. SMK'daki bu düzenleme ile marka olabilecek işaretler için geniş bir perspektif çizilmiştir. SMK m. 4/1'de yer alan düzenlemeden yola çıkarak markanın; "işaret", "ayırt edicilik" ve "açık ve kesin olarak sicilde gösterilebilir olma" olmak üzere üç unsurunun bulunduğu söylenebilecektir.⁷³

3.1. İşaret

Marka hukuku bağlamında işaret; bir teşebbüse ait mal veya hizmetler açısından farkındalık oluşturan, markanın alıcısı olan topluluk bakımından teşebbüse aidiyetlik oluşturan sembollerdir. İşaret, duyu organlarının herhangi birisi tarafından algılanabilen tüm sembol veya simgeleri kapsamaktadır.⁷⁴ Bu nedenle her marka aynı zamanda bir işaretken, her işaretin aynı zamanda bir marka olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir.⁷⁵ SMK'da işaret kelimesi geniş anlamda kullanılmıştır. İki ve üç boyutlu şekiller, renkler, grafikler, renk kombinasyonları, tasarımlar, sesler, kişi adları, kelimeler, harfler, logolar, ambalajların biçimi, birden fazla kelimeden oluşan sloganlar, sözcük ve şekil birleşimleri de işaret olarak kabul edilmiştir. SMK'da "her türlü işaret" denilerek marka olabilecek işaretler için herhangi bir sınırlama yapılmadığından ve grafik ile

⁷¹ Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT), "Marka İstatistik" (Erişim 02 Şubat 2023).

⁷² SMK m. 4/1: "Marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlaması ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dâhil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işaretten oluşabilir".

⁷³ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerh I*, 105; Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 156.

⁷⁴ Memişoğlu, *Mutlak Ret Sebepleri*, 42.

⁷⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 361.

gösterilme şartı SMK ile kaldırılmış olduğundan bu ifadeyi geniş yorumlamak ve marka olabilecek işaretler bakımından sınırlama yapmamak gerekmektedir.⁷⁶ Koku ve tatların marka olarak tescilinin sağlanabilmesi için kanunda açık bir engel bulunmasa da ve teorik olarak tescilleri mümkün kılınmış ise de pratikte koku ve tatların, mal veya hizmetler bakımından ayırt edici bir şekilde sicilde korunmanın kapsamının açık ve kesin olarak gösterilebilme şartını karşılayamaması nedeniyle günümüz şartlarında mümkün değildir.⁷⁷ Kokunun ve tadın kimyasal formüllerle grafik gösterimi, sözcüklerle tarifi, kokunun ve kokunun uygulandığı ürünün numunesi bulunsa dahi korumanın konusunun açık ve kesin şekilde sicilde gösterilebilir olduğundan söz edilemeyecektir.⁷⁸

Marka olarak tescil edilebilecek işaretin tek bir unsurdan oluşması mümkün olduğu gibi karma bir işaret şeklinde de yani birden çok unsurdan oluşan bir yapıda da karşımıza çıkması mümkündür.⁷⁹ Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 7/1 maddesinde hangi işaretlerin marka başvurusuna konu edilebileceği belirtilmiştir. Yönetmeliğin 7. maddesinin devamı fıkralarında da ses markasının, üç boyutlu markanın, renk markasının, hareket markasının tescil taleplerine ilişkin özel düzenlemeler mevcuttur.

AB ticari markasına ilişkin 2017/1001 sayılı Tüzük'ün 4. maddesinde AB ticari markasının bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini diğer teşebbüslerin mal veya hizmetlerinden ayırt etmek ve AB ticari marka sicilinde sahibine tanınan korumanın içeriğinin açık ve kesin olarak belirlenmesi şartıyla; kişisel adlar dahil olmak üzere kelimeler, tasarımlar, harfler, rakamlar, renkler, malların veya ambalajların şekli, sesler olmak üzere herhangi bir işareten oluşabileceği düzenlenmiştir.⁸⁰ AB Ticari Marka Uygulama Tüzüğü'nün 3. maddesinde de kelime markalarının, renk markalarının, desen

⁷⁶ Dilek İmirlioğlu, *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'na Göre Marka Hukukunda Ayırt Edicilik ve Markanın Ayırt Ediciliğinin Zedelenmesi* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 12-13.

⁷⁷ Yasaman / Yusufoğlu, *SMK Şerhi I*, 167; Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 160; Memişoğlu, *Mutlak Ret Sebepleri*, 292; İmirlioğlu, *Ayırt Edicilik*, 13.

⁷⁸ Türk Patent ve Marka Kurumu, *Marka İnceleme Kılavuzu 2021* (Ankara: Türk Patent ve Marka Kurumu, 2021), 19.

⁷⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 361; Ayhan / Çağlar / Yıldız / İmirlioğlu, *Sınai Mülkiyet*, 29.

⁸⁰ Official Website of the European Union (Avrupa Birliği Resmi İnternet Sitesi "EUR-Lex"), "Regulation (eu) 2017/1001 of the European Parliament and of the Council" (Erişim 30 Ocak 2023).

markalarının, pozisyon markalarının, ses markalarının, hareket markalarının, multimedya markalarının, hologram markalarının nasıl gösterilebileceği düzenlenmiştir.⁸¹

3.2. Ayırt Edicilik

Marka, bir mal veya hizmeti bir başka mal veya hizmetten ayırt etmek için kullanılan işaretlerdir. Marka; teşebbüsleri değil, teşebbüslerin ürettikleri, alım veya satımını yaptıkları ürün veya hizmeti diğer teşebbüslerin mal ve hizmetlerinden ayırt etmektedir.⁸² Bir işaretin ayırt edici özelliği esas itibariyle, işaretin üzerinde bulunduğu mallara veya hizmetlere yönelen tüketici topluluğuna yani mallar veya hizmetler hakkında yeterli düzeyde bilgisi bulunan, gözlem kabiliyetine sahip ortalama düzeydeki tüketici topluluğunun kavrayışı dikkate alınarak ele alınmalıdır.⁸³ Ayırt ediciliği bulunan her türlü işaretin kural olarak marka olarak tescil edilebilmesi mümkünken, tescil edilmiş bir markanın ayırt edici fonksiyonunun kaybedilmesi de marka tescilinin iptal edilmesine neden olabilir. Markadaki ayırt edicilik çift yönlüdür. İlki, markanın bizatihi üzerinde bulunduğu ürüne, diğeri de rakip/diğer işaretlere karşıdır. Markayı oluşturan işaret kapsadığı mal veya hizmetlerden ve aynı sektördeki diğer işaretlerden farklılık arz etmelidir.⁸⁴

Ayırt edici özellik; soyut ayırt edicilik ve somut ayırt edicilik olmak üzere iki kısımda irdelenmektedir. SMK'nın 4. maddesinde düzenlenen ayırt edicilik soyut ayırt ediciliktir. Bu kapsamda bütünlük oluşturmayan ve sınırları belirlenemeyen bir işaretin soyut ayırt ediciliği bulunmamaktadır.⁸⁵ Soyut ayırt edicilik, asıl olarak bir işaretin tescile konu olan mal veya hizmeti diğer mal veya hizmetlerden ayırt edebilecek kapasiteye sahip olmasıdır.⁸⁶ Bir işaret hiçbir mal veya hizmet için ayırt edici niteliğe haiz değilse

⁸¹ The European Commission EU Commission, "Commission Implementing Regulation (EU) 2018/626 of 5 March 2018" (Erişim 30 Ocak 2023).

⁸² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 366.

⁸³ Türk Patent ve Marka Kurumu, *Marka İnceleme Kılavuzu*, 21.

⁸⁴ Ali Paşlı, *Marka Hukukunda Ürün Benzerliği* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018), 19.

⁸⁵ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 157; İmirlioğlu, *Ayırt Edicilik*, 21.

⁸⁶ Beşir Fatih Doğan, "Türk Alman ve Avrupa Birliği Hukukuna Göre Marka Olamayacak İşaretlerin Kullanım Sonucu Ayırt Edici Nitelik Kazanarak Tescil Edilebilirliği Sorunu", *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi* 6/3 (2006), 40.

bu işaretin soyut ayırt ediciliğinin bulunmadığı söylenebilecektir.⁸⁷ Bununla birlikte ayırt ediciliğe sahip olmayan işaretler ve ticaret kapsamında herkesçe kullanılması mümkün olan işaretler, ilgili piyasada kullanılmış ve kullanım sonucunda ayırt edici güç kazanarak bir işletmenin markası olarak algılanabilir hale gelmişse tescil edilmesi mümkündür.⁸⁸ Bir işaretin kullanım sonucu SMK m. 4 çerçevesinde marka korumasından yararlanabilmesi için marka sicilinde gösterilmesinin mümkün olması ve ayırt edici özelliğe sahip olması gerekmektedir. Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin (556 sayılı KHK) yürürlükte olduğu dönemde Yargıtay'ın yerleşik kararlarında geometrik şekillerin ve soyut renklerin marka olarak soyut ayırt ediciliği özelliğinin bulunmaması nedeniyle, kullanım sonucunda ayırt edicilik kazanması durumu saklı kalmak şartıyla, marka olarak tescil edilmesi mümkün gözükmemekteydi.⁸⁹

SMK m. 5/1-a kapsamında da markanın ayırt ediciliğinin bulunmaması mutlak ret nedeni olarak sayılmıştır. SMK m. 5/1-b'nin aksine, SMK m. 4 ve bu maddeye atıfta bulunulan 5/1-a bendi mal veya hizmetten bağımsız olarak, bir işaretin soyut olarak kaynak gösterme fonksiyonunun bulunup bulunmadığıyla bağlantılıdır.⁹⁰ Bir işaret, bir teşebbüsün mal veya hizmetlerinin ayırt edilebilmesini sağlamak amacıyla ihtiyaç duyulan soyut ayırt ediciliğe dahi sahip olamayabilir. Örneğin; “.”, “,” “/” şeklindeki noktalama işaretleri herhangi bir soyut ayırt ediciliğe sahip değildir.⁹¹

SMK m. 5/1-b'de düzenlenen ve herhangi bir ayırt ediciliği bulunmayan işaretler mutlak ret sebepleri arasında yer almakta olup; burada kastedilen ayırt edicilik ise somut ayırt ediciliktir. Bir işaretin somut ayırt ediciliğinin değerlendirilmesinde mevcut her türlü veri kapsamında marka başvurusunun tüm somut koşulları göz önünde

⁸⁷ Ayşe Özünel Aytemiz, *Marka Hukukunda Kullanım Sonucu Ayırt Edicilik Kazanılması ve Ayırt Ediciliği Kaybedilmesi* (Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2010), 20.

⁸⁸ Beşir Fatih Doğan, “Marka Hukukunda Kullanım Sonucu Ayırt Edici Güç Kazanma”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 24/1 (Haziran 2007), 221.

⁸⁹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.2016/14700, K.2018/5881, T. 01.10.2018, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 01 Ocak 2023); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.2010/7855, K.2012/273, T. 17.01.2012, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 01 Ocak 2023).

⁹⁰ Asan / Ünsal / Vatansever, *Marka*, 51; Türk Patent ve Marka Kurumu, *Marka İnceleme Kılavuzu*, 85.

⁹¹ Türk Patent ve Marka Kurumu, *Marka İnceleme Kılavuzu*, 3.

bulundurulur. Ayırt edici niteliğin tespitinde esas alınacak başlıca ilkeler şunlardır:⁹² (i) İşaretin tescili talep edilen mal ve hizmet kapsamında değerlendirilmelidir, (ii) Tescil talebinde bulunulan işaretin ayırt edici özelliğe sahip bulunup bulunmadığı incelenirken işaretin içerdiği tüm unsurlar hep birlikte bir bütün olarak değerlendirilmelidir yani markayı parçalara bölerek inceleme yapmayıp markanın bütünlüğü incelenmelidir, (iii) İşaretin ayırt edici özelliği bakımından yapılacak incelemede tescil talebinde bulunulan ülkenin genelinde yaygın olarak kullanılan dil, eğitim düzeyi, kültürel yapı ve sosyo-ekonomik nitelik yani ilgili tüketicinin algısı dikkate alınmalıdır.

3.3. Açık ve Kesin Olarak Sicilde Gösterilebilir Olma

SMK m. 4/1 gereğince markanın, hak sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasına imkan tanıyacak biçimde marka sicilinde gösterilebilir olması şarttır. Mülga 556 sayılı KHK'nın 5. maddesinde “... çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen ...” şeklindeki ifadeye SMK m. 4/1’de yer verilmediğinden çizimle gösterilme veya benzer şekilde gösterilme koşulu kaldırılmış olup artık aranmamaktadır.⁹³

SMK Yönetmeliği m. 7’de işaretlerin tescil başvurusuna konu olması durumunda marka örneğinin, başvuru formu ile birlikte TPMK’ya sunulması gerektiği belirtilerek ses markasının, üç boyutlu markanın, renk markasının, hareket markasının tesciline ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiştir. SMK m. 7/6’da dar bir kapsam çizilmeyerek bu maddenin, amacına uygun olduğu ölçüde maddede belirtilenler dışındaki bir işaretin gösterimi bakımından da uygulanacağı, başvuru sahibinin özellikle görüntü yoluyla, şekil gösterimiyle, çizgisel biçimde veya semboller yoluyla görsel olarak gösterimi, elektronik kayıt, yazılı açıklama veya uygun görülen başka bir gösterimi TPMK’ya sunulabileceği, yazılı açıklamada bulunabileceği düzenlenmiştir. Ayrıca TPMK, başvuru konusu gösterimin yeterince açık, kesin ve anlaşılır olmadığına kanaat getirdiği takdirde veya

⁹² Türk Patent ve Marka Kurumu, *Marka İnceleme Kılavuzu*, 23-24.

⁹³ Feyzan Hayal Şehirali Çelik (ed.), *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu* (Ankara: Sözkese Matbaacılık, 2017), 76.

gerekli gördüğü durumlarda başvuruya konu işarete ilişkin her türlü bilgi, belge ve açıklama talep edebilir (Yönetmelik m. 7/8).

Marka; açık, kesin, bağımsız, kolayca ulaşılabilir, anlaşılabilir, dayanıklı ve nesnel bir biçimde çoğaltılması mümkün olduğu takdirde mevcut teknoloji kullanılarak marka tescil başvurusunda gösterilebilir. Örneğin; ses markası başvuruları için ses dosyasının, hareket markası başvuruları için ise görüntü dizisini içeren bir video dosyasının TPMK'ya sunulması mümkündür.⁹⁴ ABAD; koku markasının tesciline ilişkin Ralf Sieckmann kararında markanın kesin, açık, net, anlaşılır, müstakil, kolay erişilir, dayanıklı ve nesnel bir şekilde gösterilebilir olması gerektiğini içtihat etmiştir.⁹⁵

4. Markanın Fonksiyonları (İşlevleri)

Markanın fonksiyonları, marka hakkının içeriğini dolduran ve korumayı gerekli kılan asıl hususlardır. Sanayileşme ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte teşebbüsler arasındaki rekabetin artmasıyla markanın fonksiyonları daha da önem kazanmıştır.⁹⁶ Markanın fonksiyonlarını çeşitlendirmek mümkün olmakla birlikte temel olarak aşağıdaki şekilde ayırma tabi tutmak mümkündür.

4.1. Ayırt Edicilik Fonksiyonu

Ayırt edicilik işlevi markanın tanımının kendisinden kaynaklanmaktadır. Markanın ayırt edicilik fonksiyonu markanın varlığının icabıdır.⁹⁷ Marka; bir teşebbüsün mallarını veya hizmetlerini diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlaması sebebiyle markanın en önemli fonksiyonudur.⁹⁸ Zira mutlak ret nedenlerini düzenleyen SMK m. 5/1-b'de de herhangi bir ayırt ediciliği bulunmayan işaretlerin marka olarak tescil edilmesinin mümkün olmadığı belirtilmektedir.

⁹⁴ Türk Patent ve Marka Kurumu, *Marka İnceleme Kılavuzu*, 5.

⁹⁵ Court of Justice of the European Union (Avrupa Birliği Adalet Divanı "CJEU"), In Case C-273/00, 12.12.2002, (Erişim 30 Ocak 2023).

⁹⁶ Asan / Ünsal / Vatansever, *Marka*, 2-3.

⁹⁷ Arseven, "Alameti Farika Hakkının Doğumu", 828.

⁹⁸ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 378; Uğur Çolak, *Türk Marka Hukuku* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 17.

Günümüzde ayırt edici niteliği bulunmayan veya ayırt ediciliği zayıf olan marka tescil başvurusundaki artış nedeniyle ayırt edicilik fonksiyonu daha da önem kazanmıştır.⁹⁹

4.2. Kaynak Gösterme Fonksiyonu

Markanın temel işlevlerinden bir diğeri olan kaynak gösterme işleviyle; bir malı veya hizmeti üreten, piyasaya süren veya hizmeti sunan teşebbüsün kim olduğu anlaşılmaktadır.¹⁰⁰ Bu fonksiyon geçmişte markalara yüklenen tek işlevken günümüzde farklılık arz etmeye başlayan ekonomik ilişkiler, ticaret piyasalarının çeşitlilik kazanması gibi nedenler ve lisans verme işlemleri markanın kaynak gösterme işlevinin önemli ölçüde yitirilmesine neden olmuştur.¹⁰¹

Bununla birlikte ABAD kararlarında¹⁰² markanın kaynak fonksiyonuna atıfta bulunulmakta ve markanın asıl işlevinin tüketiciye ürünün kaynağı konusunda güvence sağlamak, bu işareti taşıyan tüm markaların ilgili marka altında üretildiği veya tedarik edildiğini garanti etmek olduğu ifade edilmektedir.

Bir malın kimin tarafından üretildiğini veya hizmetin kimin tarafından sağlandığını gösterme fonksiyonu esasen ticaret unvanına ait bir fonksiyondur. Markanın kaynak gösterme işlevi ise dolaylıdır. Bu nedenle tüketici tarafından aynı ve çok benzer işareti taşıyan mal veya hizmetlerin kimliğinin somut olarak bilinmemesi ancak belirlenebilir bir teşebbüse ait olabileceğinin düşünülmesi dahi markanın kaynak gösterme işlevi için yeterlidir.¹⁰³

⁹⁹ Başak Karadenizli, *Marka Tescilinde Ayırt Edicilik, Tanımlayıcılık ve Yanıltıcılık Değerlendirmelerinin Türkiye ve Yurt Dışındaki Uygulamaları ile Bunların Karşılaştırılması* (Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2008), 34; Bainbridge, *Intellectual Property*, 626.

¹⁰⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 378.

¹⁰¹ Asan / Ünsal / Vatansever, *Marka*, 3.

¹⁰² Court of Justice of the European Union (Avrupa Birliği Adalet Divanı “CJEU”), In Case C-324/09, 12.07.2011, (Erişim 30 Ocak 2023).

¹⁰³ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 158.

4.3. Reklam Fonksiyonu

Bir ürünün veya hizmetin tüketiciler tarafından tercih edilebilmesi için lüzumlu olan tanıtım veya pazarlama faaliyetleri ilgili marka kullanılarak yapılmaktadır. Marka, son zamanlardaki iktisadi gelişmelerle birlikte çok kuvvetli bir şekilde reklam vasıtası olmuştur ve böylelikle insanların zihninde yer edinerek farklı ülkelerde tanınır olmuştur.¹⁰⁴ Günümüzde bir ürün veya hizmetin markasız ve reklamsız tutunabilmeleri oldukça zordur. Bu nedenle marka sahibi olan kişi veya işletmeler, mallarının veya hizmetlerinin daha çok tercih edilebilmesi amacıyla reklam ve tanıtım çalışmaları için önemli tutarlarda masraf ve yatırımlar yapmaktadırlar. Zira tüketiciler, marka sayesinde ilgili malı veya hizmeti tanımaktadır ve satın alma kararlarını çoğu zaman bu reklam ve tanıtım faaliyetlerini göz önünde bulundurarak almaktadırlar.¹⁰⁵ Teşebbüslerin markayı kullanmalarındaki tek amacı ürün veya hizmetin kaynağının gösterilmesi olmayıp, ürün veya hizmetler konusunda tüketicileri bilgilendirmeye de çalışmaktadırlar. Markanın reklam işlevi sayesinde zaman geçtikçe marka ile müşteri arasında önemli bir bağ meydana gelir; marka tanıtıldıkça, reklamı yapıldıkça ve kullanıldıkça tüketicilerin ilgisi çekilir ve markanın değeri artar.¹⁰⁶ Böylelikle markanın bilinirliği ve alıcı kitlesi artar.

4.4. Garanti Fonksiyonu

Marka, bir mal veya hizmeti diğer mal veya hizmetlerden ayırt etmenin yanında mal veya hizmetin belirli bir kalitede olduğu güvencesini de vermektedir. Böylelikle tüketiciler beğendiği ve tercih ettiği markanın belirli bir kalitede olduğunu bilirler, bu kalite marka ile birlikte anılır ve tüketicilerin söz konusu markadan beklentilerinin ne olduğunu ortaya koyar.¹⁰⁷ Örneğin; “X” markaya ait bir buzdolabının kalitesinden hoşnut kalan tüketiciler, aynı markaya ait yeni bir çamaşır makinesi piyasaya sunulduğu takdirde çamaşır makinesinin kalitesi konusunda da şüphe duymadan tercihte

¹⁰⁴ Arseven, “Alameti Farika Hakkının Doğumu”, 828-829.

¹⁰⁵ Arkan, *Marka C. I*, 39.

¹⁰⁶ Çolak, *Marka*, 19.

¹⁰⁷ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 378; Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi I*, 56.

bulunabileceklerdir.¹⁰⁸ Her ne kadar marka sahibinin var olan bir kaliteyi devam ettirme gibi bir yükümlülüğü bulunmasa da markanın uzun yıllar ayakta kalabilmesi ve varlığını koruyabilmesi için sunmuş olduğu kalite ve garantiyi bozmaması gerekmektedir. Marka hakkı sahibinin, SMK m. 152/2 gereğince ürünlerin başkaları tarafından değiştirilerek veya kötüleştirilerek ticari amaçla kullanılmasını önleme hakkı da bulunmaktadır. SMK m. 24 hükmünde ise; lisans verenin, lisans alan tarafından üretilecek ürünün veya sunulacak hizmetin kalitesini garanti edecek önlemleri alması gerektiği, lisans alanın da lisans sözleşmesinde belirtilen koşullara uymak zorunda olduğu, aksi takdirde marka sahibinin tescil edilmiş markadan doğan haklarını lisans alana karşı ileri sürebileceği düzenlenmiştir. Bu hususlar da markanın garanti fonksiyonu ile ilişkilidir.

5. Marka Türleri

Markaların çeşitli açılardan kategorize edilmesi mümkündür. Bu kapsamda markalar türlerine göre aşağıdaki şekilde sınıflandırabiliriz.

5.1. Kullanım Amacına Göre

Kullanım amacı açısından markalar mal (ticaret) veya hizmet markaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mal markaları; bir teşebbüse ait malları diğer teşebbüsün mallarından ayırt etmekte, malın kim tarafından üretildiğini veya ticarete sunulduğunu ortaya koymaktadır. Hizmet markaları ise bir teşebbüse ait hizmetleri diğer teşebbüslere ait hizmetlerden ayırt etmektedir.¹⁰⁹

5.2. Sahiplerine Göre Markalar

Sahiplerine göre markaları; bireysel (ferdi) markalar, ortak markalar ve garanti markaları olarak ayırmamız mümkündür. Ferdi markalar, gerçek veya tüzel kişilerin tek başlarına veya iştirak halinde kullandıkları markalardır. Marka üzerinde iştirak halinde

¹⁰⁸ Asan / Ünsal / Vatansever, *Marka*, 3.

¹⁰⁹ Asan / Ünsal / Vatansever, *Marka*, 4; Çolak, *Marka*, 18.

hak sahibi bulunan bir malik, diğer maliklerin izni olmaksızın marka hakkı üzerinde tek başına tasarrufi bir işlem yapamaz, bir malik diğer maliklerin izni olmadan markayı kendi adına tescil ettiremez.¹¹⁰

Bir kişi, markayı kendi adına değil de vekili veya temsilcisi adına tescil edilmesini isteyebilir. Bu durumda markanın Türkiye'deki hak sahibi vekil veya temsilci olarak tayin edilen kişidir. Bu markaya vekil markası denilmektedir.¹¹¹ Markanın vekil veya temsilci adına tescil edilebilmesi için gerçek hak sahibinin tescil talebine izin vermesi gerekmektedir. Ticari vekil veya temsilcinin, marka sahibinin izni olmaksızın ve haklı bir sebep olmaksızın markanın aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzerinin kendi adına tescil edilmesi için yapmış olduğu tescil başvurusu, marka sahibinin itirazı üzerine reddedilir (SMK m. 6/2). Ayrıca SMK m. 10 gereğince marka üzerinde hak sahibi bulunan kişi mahkemeden, ticari vekil veya temsilci adına tescil edilen markanın kullanılmasının yasaklanması veya marka tescilinin kendisine devredilmesi talebinde bulunabilir.

Ortak marka, SMK m. 31/3'de ve m. 31/4'de tanımlanmaktadır.¹¹² Buna göre ortak marka bir gruptaki işletmelerin mal veya hizmetleri, diğer işletmelere ait mal veya hizmetlerden ayırt etmektedir. Ortak markaların tescil başvurusunda ortak marka teknik şartnamesinin de sunulması gerekmektedir (SMK Yönetmelik m. 6/1-b). Ortak markalar gruba dahil kişilerin her biri tarafından kullanılabilirler, her marka sahibinin marka üzerinde bağımsız hak sahipliği söz konusudur.¹¹³

Holding markası ise ortak markadan farklıdır. Bir hakim şirketin çatısı altındaki şirketler tarafından kullanılmakta olan markalardır. Holding markaları genellikle hakim şirket adına tescilli olduğundan ortak marka değildir.¹¹⁴

¹¹⁰ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 166.

¹¹¹ Bozbel, *Fikri Mülkiyet*, 369.

¹¹² SMK m. 31/3: “Ortak marka, üretim veya ticaret ya da hizmet işletmelerinden oluşan bir grup tarafından kullanılan işarettir.”.

SMK m. 31/4: “Ortak marka, gruptaki işletmelerin mal veya hizmetlerini diğer işletmelerin mal veya hizmetlerinden ayırt etmeye yarar.”.

¹¹³ Çolak, *Marka*, 20; Asan / Ünsal / Vatansever, *Marka*, 7.

¹¹⁴ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 372.

Garanti markası SMK m. 31/1’de tanımlanmaktadır.¹¹⁵ Garanti markası, marka sahibinin kontrolü altında bulunan farklı işletmelerin ürettikleri malların veya sundukları hizmetlerin ortak özelliklerini, üretim şekillerini, coğrafi menşelerini ve kalitelerini garanti ettiğinden garanti etme işlevi bu işletmelere yönelik olmayıp ürün ve hizmetlere yöneliktir.¹¹⁶ Garanti markasının tescili için teknik şartnamenin sunulması gerekmektedir (SMK Yönetmelik m. 6/1-b).

5.3. Tanınmışlık Seviyesine Göre Markalar

Markaları tanınmışlık seviyelerine göre alelade marka ve tanınmış marka olarak ayırabiliriz.¹¹⁷ Alelade marka, yurt içinde veya yurt dışındaki ilgili tüketiciler tarafından tanınmayan ve belirli ürünlerle veya hizmetlerle özdeşleşmeyen markadır.¹¹⁸ SMK’da genel olarak alelade markalara sağlanan koruma düzenlenmektedir. Alelade marka, SMK m. 4/1’de düzenlenen şartları taşımakla birlikte markaya yüklenen işlevleri sadece tescilli bulunduğu mal veya hizmetlerle sınırlı şekilde sağlamaktadır.¹¹⁹ Tanınmış markanın en önemli özelliği de burada ortaya çıkmaktadır. Zira tanınmış marka, sahibine genel korumadan daha kapsamlı bir koruma sağlar. Tanınmış markanın sağladığı imkan sayesinde, tanınmış marka tescilli bulunduğu mal veya hizmetler dışında dahi korunmaktadır ve üçüncü kişiler adına tescili edilmesini engelleyebilmektedir.¹²⁰ Dolayısıyla markanın koruma alanı, markanın tanınmışlığı ölçüsünde markanın tescil edilmediği mal ve hizmetleri de içine alacak şekilde genişler.¹²¹

Tanınmış markanın her somut vakanın koşullarına göre farklılık arz etmesi ve önceden belirlenen özelliklere uygun olmama ihtimalinin söz konusu olabilmesi

¹¹⁵ SMK m. 31/1: “Garanti markası, marka sahibinin kontrolü altında birçok işletme tarafından o işletmelerin ortak özelliklerini, üretim usullerini, coğrafi menşelerini ve kalitesini garanti etmeye yarayan işarettir.”.

¹¹⁶ Hayri Bozgeyik, “Garanti Markasının Marka Hukukundaki Yeri ve Benzer Kavramlarla İlişkisi”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 71/2 (Ocak 2013), 92.

¹¹⁷ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi I*, 61.

¹¹⁸ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 167.

¹¹⁹ Kaya, *Marka*, 56.

¹²⁰ Şaban Kayıhan, “Yargıtay Kararları Işığında Tanınmış Marka”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* VII/1-2 (Haziran 2003), 424.

¹²¹ Hayri Bozgeyik, *Marka Hakkının Korunması* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019), 117.

nedeniyle belirli bir tanımlı yapılmamış ancak nitelikleri açısından birtakım unsurlar ön görülmüş ve kriterler belirlenmiştir.¹²² Bu çerçevede SMK'da ve Paris Sözleşmesi'nde de tanınmış marka lafzen düzenlenmekle birlikte doğrudan bir tanımlı bulunmamaktadır. Paris Sözleşmesi'nin altıncı mükerrer birinci maddesi¹²³ gereğince dolaylı olarak bazı markalar, tanınmış marka olarak kabul edilmektedir. Bu madde açısından bir markanın tanınmış marka olarak kabul edilebilmesi için herkes tarafından bilinirliğinin bulunması, markanın herkes tarafından tanınan bir marka olması gereklidir.¹²⁴

WIPO tarafından Tanınmış Markaların Korunmasına İlişkin Ortak Tavsiye Metni (Ortak Tavsiye Metni) Taslağı¹²⁵ hazırlanarak tanınmış markanın kabulü için bazı kriterler ön görülmüştür.¹²⁶ Bu taslak 1999 yılında kabul edilmiştir. Ortak Tavsiye Metni, taraf devletlerde uluslararası düzeyde uyumlaştırma bağlamında bir atılım niteliğindedir. Söz konusu tavsiye metni, taraf devletler açısından bağlayıcı olmamakla birlikte tanınmış markaların korunması açısından taraf devletlerin dikkate alabilecekleri bir düzenlemedir¹²⁷ ve öğretide de kabul edilmektedir.¹²⁸ TÜRKPATENT tarafından da tanınmışlık kriterlerinin değerlendirmesine ilişkin olarak "Markaların Tanınmışlık Düzeyleri ile İlgili Esaslar Uygulaması" yayımlanmıştır.¹²⁹

¹²² Uğur Aytekin / Gül Deniz Doğan Alkan / İbrahim Barış Sayar, "Türk Hukuku Uygulamasında Tanınmış Marka Kavramı ve Koruma Kapsamı", *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 2/2 (Aralık 2016), 2.

¹²³ "Birlik ülkeleri, tescilin yapıldığı ülkenin yetkili makamınca söz konusu ülkede bu sözleşmeden yararlanacağı kabul olunan bir kişiye ait olduğu, aynı veya benzeri mallar için kullanıldığı iyi bilinen tanınmış bir markanın herhangi bir karışıklığa yol açabilecek bir şekilde yeniden reproduksiyonunu, taklit edilmesini veya aslına yakın bir şekilde değiştirilmesini içeren bir markanın kullanılmasını gerek mevzuat izin verdiği takdirde re'sen gerekse ilgilinin isteği üzerine yasaklamayı ve tescilini reddetmeyi veya iptal etmeyi taahhüt ederler."

¹²⁴ Ayhan - Çağlar, Ticari İşletme, 323.

¹²⁵ World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü "WIPO"), "Joint Recommendation Concerning Provisions on the Protection of Well-Known Marks" (Erişim 30 Ocak 2023).

¹²⁶ Gül Büyükkılıç, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2019), 100-101.

¹²⁷ Büyükkılıç, *Tanınmış Markanın Korunması*, 101.

¹²⁸ Hakan Karan - Mehmet Kılıç, *Markaların Korunması 556 Sayılı KHK Şerhi ve İlgili Mevzuat* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2004), 202.

¹²⁹ Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT), "Marka Bilgilendirme" (Erişim 02 Şubat 2023).

Tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış bir markanın toplumdaki tanınmışlık seviyesi nedeniyle aynı markanın başka mal veya hizmetler için başkası adına tescil edilmesi bu kişiye haksız yarar sağlayacaksa (haksız yararlanma, şöhreti sömürme) veya markanın itibarına veya ayırt edici niteliğine zarar verebilecek sonuçlar doğuracak ise tanınmış marka sahibinin itirazı üzerine tescil talebi TÜRKPATENT tarafından kabul edilmeyecektir. Şöhretin sömürülmesi, itibarın zedelenmesi ve markanın sahip olduğu itibarın sulandırılması aynı zamanda markaya tecavüz eyleminin oluşmasına neden olmaktadır ve tanınmış marka sahibinin bu şekildeki kullanımları da yasaklama hakkı da bulunmaktadır.¹³⁰

Yargıtay içtihatlarında tanınmış marka; *“bir şahsa veya teşebbüse sıkı bir şekilde matufiyet, garanti, kalite, kuvvetli reklam, yaygın bir dağıtım sistemine bağlı, müşteri, akraba, dost, düşman ayırımı yapılmadan coğrafi sınır, kültür, yaş farkı gözetilmeksizin aynı çevredeki insanlar tarafından refleks halinde ortaya çıkan bir çağrışım olarak”* ifade edilmiştir.¹³¹ Bir markanın tanınmışlık düzeyinin tespitine hangi kurumun karar vereceği mevzuatımızda ve uluslararası düzenlemelerde açıkça ifade edilmemiştir. Her ne kadar TÜRKPATENT tarafından tanınmış markalara ilişkin sicil tutuluyor¹³² olsa da SMK’da esasen TÜRKPATENT’e böyle bir yetki verilmediğinden Türk mahkemelerinin tanınmış markanın tespit edilmesinde tek yetkili olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.¹³³

¹³⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 426.

¹³¹Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.2003/13167, K.2004/7103, T. 28.06.2004 <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 01 Ocak 2023).

¹³² Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT), “Özel Korunan Markalar Bilgisi” (02 Şubat 2023).

¹³³Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.2021/1343, K.2022/76061, T. 20.09.2022, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 01 Ocak 2023).

6. Marka Hakkının Özellikleri

6.1. Soyut Olması

Marka; maddi varlığı olmayan (soyut olan), üzerinde bulunduğu mal veya hizmetten bağımsız olarak maddi değere sahip olan ve bu nedenle sahibinin malvarlığı unsurları arasında yer alan bir değerdir. Marka üzerinde somutlaştığı eşyadan farklıdır ve ayrı bir hakkın konusudur.¹³⁴

6.2. Mutlak Hak Olması

Mutlak hak, herkese karşı ileri sürülebilen¹³⁵ ve izinsiz kullanmasını engelleme imkanı sağlayan bir hak türü olup; herkes bu haklara uyma ve ihlal etmeme yükümlülüğü altındadır.¹³⁶ Fikri haklar da mutlak haklardandır.¹³⁷ Gayri maddi mallardan sayılan marka hakkı da sahibine herkese karşı ileri sürülebilir bir hak bahşeder, üçüncü şahısların bu haktan haksız olarak yararlanmalarını ve haksız olarak kullanmalarını yasaklar.¹³⁸

6.3. Yenilik Doğuran Bir Hak Olması

Yenilik doğuran hak; sahibine tek taraflı bir irade açıklamasında bulunarak yeni bir hukuki ilişki kurma, mevcut bir hukuki ilişkiyi değiştirme veya sona erdirmeye yetkisini vermektedir. Başka bir anlatımla, yenilik doğuran haklar, tek taraflı yapılan bir işlemle

¹³⁴ Çağlar, *Marka Temel Esaslar*, 34.

¹³⁵ “Marka hakkı, hak sahibi tarafından herkese karşı ileri sürülebilir haklardan olduğu için mutlak haktır. Mutlak haklar için doktrinde yapılan mallar veya kişiler üzerindeki mutlak haklar ayrımında ise marka hakkı, mallar üzerindeki haklardan biridir. Daha dar kapsamda ise marka hakkının, gayri maddi mallar üzerindeki mutlak haklardan biri olduğu söylenebilir. Zira markanın maddi bir varlığı yoktur; marka, üzerine konulduğu eşyadan farklı olarak soyut bir varlıktır ve ticari işletmenin gayri maddi malvarlığı içinde yer almaktadır.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay) E.2015/9675, K.2016/4394, T. 20.04.2016, www.lexpera.com.tr, (Erişim 01 Ocak 2023).

¹³⁶ M. Kemal Oğuzman - Nami Barlas, *Medeni Hukuk: Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020), 162; Şaban Kayıhan, *Hukukun Temel Kavramları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 298.

¹³⁷ Oğuzman - Barlas, *Temel Kavramlar*, 163; Kayıhan, *Temel Kavramlar*, 299.

¹³⁸ Uzunallı, *Marka*, 30.

üçüncü bir kişinin hukuki durumunu, onun dahil olmasına gerek kalmadan değiştiren yetkililerdir. Bu yetkinin kullanılmasıyla istenilen sonuç kendiliğinden meydana gelir.¹³⁹ Yenilik doğuran haklar usulüne uygun şekilde kullanılmaları durumunda sona ererler ve yenilik doğuran hak kullanılıp sonuç ortaya çıktıktan sonra bundan geri dönülemez.¹⁴⁰ Dolayısıyla yenilik doğuran haklar kullanmakla tükenen, hak düşürücü süreye tabi olan, kullanıldıktan sonra geri dönülemeyen, şarta bağlanamayan ve devredilebilen haklardır.¹⁴¹ Marka da yenilik doğuran bir haktır.

6.4. Sahibine Tekel Hakkı (İnhisari Hak) Sağlaması

Marka hakkı, sahibinin münhasıran bu haktan faydalanmasını sağlar.¹⁴² SMK m. 7/2’de; marka tescilinden doğan hakların inhisari olarak marka sahibine ait olduğu ve izni olmadan bu fıkra da belirtilen eylemlerin yapılmasının engellenmesini talep etme hakkı olduğu açıkça düzenlenmiştir. Markadan doğan hakkın hem olumlu hem de olumsuz rolü bulunmaktadır. Marka hakkı sahibinin, bu hak üzerinde dilediği şekilde hukuki tasarrufta bulunabilmesi markadan doğan hakkın olumlu rolüdür. Olumsuz yönüyle ise marka hakkı sahibinin, izin veya haklı sebep olmaksızın üçüncü kişilerin markayı kullanmasını engelleme yetkisi bulunmaktadır.¹⁴³

6.5. Süreyle Sınırlandırılmış Bir Hak Olması

Tescilli marka, başvuru tarihinden itibaren on yıl süreyle korunmaktadır. Bu süre, onar yıllık dönemler halinde yenilenir (SMK m. 23/1). Dolayısıyla marka hakkı her ne kadar mutlak bir hak olsa da yenilenmediği sürece sahibine sınırlı süreyle koruma imkanı

¹³⁹ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2012), 61.

¹⁴⁰ Oğuzman - Barlas, *Temel Kavramlar*, 170-171.

¹⁴¹ Eren, *Genel Hükümler*, 68-69; Kayıhan, *Temel Kavramlar*, 309.

¹⁴² “Türk Marka Hukukunda “tescilde öncelik ve teklik ilkesi” geçerlidir. Yasa koyucu bu yolla piyasada aynı veya benzer mal ve hizmetler için mükerrer markanın varlığını önleyerek; bir yandan, önceki markaya yapılan yatırımı korurken diğer yandan da nihai alıcı olan tüketicilerin satın aldıkları mal veya hizmetin kökeni konusunda yanıltılmalarını önleyerek korunmalarını amaçlamıştır.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.2015/6134, K.2015/13829, 23.12.2015, www.lexpera.com.tr, (Erişim 01 Mart 2023).

¹⁴³ Çağlar, *Marka Temel Esaslar*, 35.

sağlar. Tasarım, faydalı model, patent sınai haklarından farklı olarak marka hakkının yenilenmesi açısından bir sınırlama öngörülmemiştir ve yenilediği sürece marka hakkı sınırsız süreyle kullanılabilir.

6.6. Hukuki İşlemlere Konu Olabilmesi

Marka hakkı, özel hukuktan doğan diğer haklar gibi taahhüt ve tasarrufi işlemlere konu edilebilir. SMK m. 148 gereğince; marka hakkı miras yoluyla üçüncü kişiye devredilebilir, lisansa konu olabilir, rehin verilebilir, teminat olarak gösterilebilir, haciz edilebilir veya diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Kanunda sayılan hukuki işlemler sınırlı sayıda olmayıp marka hakkının hukuki niteliğine uygun düştüğü takdirde diğer hukuki işlemlere de konu olabilir.¹⁴⁴

6.7. Tescil İlkesi ve Ülkesellik İlkesine Tabi Olması

Diğer sınai haklarda olduğu gibi marka hakkının korunabilmesi için kural olarak tescil edilmesi¹⁴⁵ gerekir. Ülkesellik ilkesi, fikri ve sınai haklar ile bu hakların koruma altında bulunduğu ülkeler arasındaki bağı ifade etmektedir.¹⁴⁶ Hakkın doğumu, kazanılması, korunması, kime ait bulundukları her hukuk sisteminde ayrı ayrı belirlenir.¹⁴⁷ Ülkesellik ilkesi gereğince her ülke, maddi ve şekli koşulları yerine getirmek şartıyla marka hakkını kendi ülkesinin sınırları dahilinde korur. Yani tescilin etki doğuracağı coğrafi alan ilgili ülkenin coğrafi sınırları ile sınırlıdır. Her ülke sadece kendi

¹⁴⁴ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 462.

¹⁴⁵ Tescilsiz markaların da sınırlı şekilde korunma imkanı bulunmaktadır. Bk: İbrahim Arslan, “Tescilsiz Markaların Korunması”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16/1 (Haziran 2008), 29-46.

¹⁴⁶ “Markaların korunmasının ülkeselliği ilkesi olarak adlandırılan bu husus her ülkenin kendi sınırları içerisinde ve mevzuatına göre tescil edilmiş bir markayı koruma siyasetinin bir ifadesidir. Bu ilke gereğince her ülke, marka korumasını sadece kendi ülkesinde sağlar ve sadece kendi ülkesindeki ihlallerde tecavüze uğrayan ve kendi mevzuatına göre hak sahibi olan kişinin kendi ülkesindeki hukuk yollarına başvurmaya izin verir. Bu itibarla yurtdışında önceden tescilli olsa bile Türkiye’de tescil edilmemiş bir markaya karşı Türkiye’deki tescilli marka korunacaktır.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (Yargıtay) E.2017/139, K.2020/765, T. 14.03.2020, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, (Erişim 02 Ocak 2023).

¹⁴⁷ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi I*, 30; Mert Kıyan, *Marka Hukukunda Ülkesellik Prensibi* (Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2015), 41.

ülkesinde tescil edilmiş marka hakkına yönelik ihlallerde kendi ülkesinde tanınan hukuki yolların kullanılmasına imkan tanır¹⁴⁸ Dolayısıyla marka hakkı, tescil edildiği ülkelerde ve ilgili ülke hukuku çerçevesinde korunur.¹⁴⁹ Paris Sözleşmesi'nin m. 6/1 hükmüne göre, marka başvurusu ve tescil koşulları her üye ülkenin kendi iç düzenlemelerine göre belirlenecektir. Ülkesellik ilkesi gereğince marka tescil edildiği ülkede, adına tescil edildiği kişiye ait olacaktır. Bu nedenle aynı marka, farklı ülkelerde farklı kişiler adına tescilli bulunabilir.¹⁵⁰ Bununla bağlantılı olarak markası bir ülkede kendi adına tescilli olan bir kişi diğer üye ülkelerde kural olarak hak iddiasında bulunamaz.¹⁵¹ Markanın mutlak ve nispi tescil engelleri bulunup bulunmadığı bakımından inceleme de ilgili ülke mevzuatına göre yapılır.¹⁵²

6.8. Gerçek Hak Sahipliği İlkesi

Fikri mülkiyet hukukunda olduğu gibi SMK'da da gerçek hak sahipliği ilkesi benimsenmiştir. Markalar bakımından daha önce bilinen bir markanın başkası adına tescil ettirilmesi, hak sahibine şarta bağlı bir hak sağlar. Gerçek hak sahibinin dava açıp bu

¹⁴⁸ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 5; Kıyan, *Ülkesellik Prensibi*, 43-44.

¹⁴⁹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi I*, 31; Fatma Karaman, *Marka Hukukunda Markanın Ülkeselliği İlkesi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2008), 61.

¹⁵⁰ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi I*, 32.

¹⁵¹ “Öte yandan dava tarihi itibarıyla somut olaya uygulanacak olan 556 sayılı KHK ve fikri mülkiyet haklarının korunmasında hakim olan bir diğer ilke ise ülkesellik prensibidir. Buna göre, tescilli marka sadece tescilli olduğu ülkede koruma altında bulunmakta olup her ne kadar davacının yurtdışında tescilli markaları davalının Türkiye’de tescilli markasıyla aynı ibare ve aynı sınıf hizmetleri taşısa da “markaların ülkeselliği” ilkesi gereği davalının dava konusu markayı Türkiye’de tescil ettirmesine engel değildir. Bu itibarla hükümsüzlüğe karar verilebilmesi için, davalının tescilde kötüniyetli tescil konusunda karine olabilecek davranışlarda bulunduğu dair dosya kapsamında bir belirleme yapılmalıdır.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E. 2021/4883, K. 2022/9613, T. 28.12. 2022, www.lexpera.com.tr, (Erişim 01 Mart 2023).

¹⁵² Kıyan, *Ülkesellik Prensibi*, 68; “Marka hukukunda, markanın korumasında ülkesellik ilkesi esas olup; marka başvurusuna konu işaretlerin mutlak ve nispi tescil engelleri bulunup bulunmadığı, başvurunun yapıldığı ülkedeki koşullar dikkate alınarak belirlenir. Belirli ürünler yönünden maruf ve meşhur yerlerin isimlerinin marka olarak kullanılması 556 Sayılı KHK'nın 7/1-c ve d madde hükümleri gereği kimsenin tekeline bırakılamaz.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.2021/4883, K.2022/2589, T. 30.03.2022, www.lexpera.com.tr, (Erişim 01 Mart 2023).

markayı kendi adına tescil ettireceği tarihe kadar tescile tabi hak sahipliği devam eder ancak önceki hak sahibini kullanmaktan men edemez.¹⁵³ Gerçek hak sahipliği ilkesi gereğince; marka üzerindeki öncelik hakkı o markayı ortaya çıkaran, markayı kullanan ve piyasada herkesçe tanınır hale getiren kişiye aittir.¹⁵⁴

¹⁵³ Elif Kara, *Marka Hukukunda Gerçek Hak Sahipliği* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2015), 82.

¹⁵⁴ “Öte yandan Türk Marka Hukukunda “gerçek hak sahipliği ilkesi” de benimsenmiştir. Buna göre, bir markayı, ihdas ve istimal eden ve piyasada maruf hale getiren kişi, marka üzerinde gerçek hak sahibidir. Bu ilke uyarınca; 556 sayılı KHK’nın 8/3. maddesine göre, bir işaret üzerinde önceye dayalı gerçek hak sahibi olanların itirazı üzerine, maddede yazılı koşulların oluşması şartıyla, bu işaretin aynı veya benzeri olan işaretin başkası adına marka olarak tescil edilmesine karşı çıkma veya tescil edilmiş ise hükümsüzlüğünü talep etme hakkı bulunmaktadır. Bununla birlikte önceye dayalı gerçek hak sahipliği, tescil edilmiş bir markayı hükümsüz kıldırmadan, hak sahibine kendi markasını tescil ettirme hakkı vermeyecektir” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E. 2015/6134, K. 2015/13829, T. 23.12 2015, www.lexpera.com.tr, (Erişim 01 Ocak 2023).

İKİNCİ BÖLÜM

RÜÇHAN HAKKININ TANIMI, AMACI, HUKUKİ NİTELİĞİ, TÜRLERİ VE BENZER HUKUKİ KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

1. Rüçhan Hakkının Tanımı ve Amacı

Günümüzde markanın, işletmelerin ve teşebbüslerin en önemli varlıklarından biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda marka korumasından faydalanmak için markayı tescil ettirmek büyük önem taşımaktadır. Markalar genellikle ilk olarak dar bir coğrafi bölgede ticaret esnasında kullanılır ve bu kullanım esnasında şöhretinin ve yaygınlığının artmasıyla daha büyük coğrafyalara yayılır. Bu tür markalar genellikle düşük sermaye ile faaliyete başlayıp daha sonra faaliyetini ve sermayesini büyütmeye başlar. Ancak bu durum, üçüncü kişilerin markadan haberdar olmasına ve markanın tescilli olmadığı ülkelerde başkaları adına tescil edilmesine neden olabilir. Marka hukukundaki hakim olan ülkesellik ilkesi gereğince marka sahibi bu tür tescillere engel olamayacak, markası ile başka coğrafi alanlarda faaliyette bulunamayacaktır.¹⁵⁵

Özellikle büyük coğrafi alanlara yayılarak faaliyet göstermek isteyen markaların sadece ulusal pazarlarda değil uluslararası pazarlarda da korunma ihtiyacı ve menfaati göz önünde bulundurulduğunda bir ülkede marka tescil başvurusunda bulunan veya sergi ve fuarlarda markasını teşhirde bulunan bir kişi aynı markayı, farklı bir ülkede veya ülkelerde de tescil ettirerek koruma altına almak isteyebilir.¹⁵⁶ Çünkü ülkesellik ilkesi

¹⁵⁵ Taner Savaş - Murat Saygın, *Türk Patent ve Marka Kurumu Uygulamaları ve Yargıtay Kararları Işığında Marka Tescil Süreci* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 179.

¹⁵⁶ Hamdi Yasaman / Tolga Ayoğlu / Fülürya Yusufoglu Bilgin / Pınar Memiş Kartal / Sinan H. Yüksel / Zeynep Yasaman, *Sinai Mülkiyet Kanunu Şerhi Cilt III* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 2303; Hayri Bozgeyik, “Markalarda Rüçhan Hakları”, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi* 7/1 (2007), 50; Nilüfer Kargı, “Marka Hukukunda Rüçhan Hakkı”, *İstanbul Barosu Dergisi* 2011/5 (Ekim 2011), 192; Özlem Gökmen, *Marka Hukukunda Rüçhan Hakkı* (Ankara: Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2015), 25; Ceren Demirci, *Sinai Haklarda Rüçhan Hakkı* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2009), 34; Fatmanur Moran, *Marka Hukukunda Rüçhan Hakkı* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2009), 22.

gereğince marka, kural olarak sadece tescilli bulunduğu ülkelerde korunmaktadır. İlk tescil başvurusu veya sergide sergileme ile diğer ülkelerdeki tescil başvurusu arasında geçecek süre içinde aynı marka üçüncü kişiler tarafından tescil edilmek istenebilir veya kullanılabilir. Böyle bir durumda bir ülkede ilk tescil başvurusunda bulunan kişinin belirli bir süreye kadar markayı kendi adına tescil ettirebilmesi için öncelik hakkına sahip olması ve korunması gerekmektedir. Zira bir ülkede tescil edilerek koruma altına alınan markanın başka ülkelerde de tescil edilerek korunmasında hak sahibi açısından önemli menfaatler söz konusu olabilir.¹⁵⁷

Markanın bu süre zarfında üçüncü bir kişi adına tescil edilmesi durumunda üçüncü kişi marka üzerinde hak sahipliği iddiasında bulunabilecektir.¹⁵⁸ İşte bu tür riskleri bertaraf edebilmek adına 1883 tarihli Paris Sözleşmesi'nin 4. maddesi ve 11. maddesi ile ilk başvuru sahibine rüçhan hakkı tanınmıştır.¹⁵⁹ İlk olarak 1883 tarihli Paris Sözleşmesi'nde ortaya konulduğundan sonra birkaç kez revize edilmiş ve en son 1979 yılında değiştirilmiştir. Bu Sözleşme'nin 4. maddesi ticari markalarla ilgili olarak 2017/1001 sayılı Avrupa Birliği Marka Tüzüğü m. 34'e karşılık gelmektedir.¹⁶⁰ Marka Kanunu Anlaşması'nın m. 3/1-vii,viii¹⁶¹ hükümlerinde de başvuru sahibinin, önceki

¹⁵⁷ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2302; Bozgeyik, "Rüçhan Hakları", 50; Moran, *Rüçhan Hakkı*, 23; Demirci, *Rüçhan Hakkı*, 34; Gökmen, *Rüçhan Hakkı*, 13.

¹⁵⁸ "Markaların korunmasının ülkeselliği ilkesi olarak adlandırılan bu husus her ülkenin kendi sınırları içerisinde ve mevzuatına göre tescil edilmiş bir markayı koruma siyasetinin bir ifadesidir. Bu ilke gereğince her ülke, marka korumasını sadece kendi ülkesinde sağlar ve sadece kendi ülkesindeki ihlallerde tecavüze uğrayan ve kendi mevzuatına göre hak sahibi olan kişinin kendi ülkesindeki hukuk yollarına başvurmasına izin verir. Bu itibarla yurtdışında önceden tescilli olsa bile Türkiye'de tescil edilmemiş bir markaya karşı Türkiye'deki tescilli marka korunacaktır." Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (Yargıtay), E.2017/139, K.2020/765, T. 14.10.2020, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, (Erişim 01 Ocak 2023).

¹⁵⁹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2302; Uzunallı, *Marka*, 52; Gökmen, *Rüçhan Hakkı*, 25; Annette Kur / Thomas Dreier / Stefan Luginbuehl, *European Intellectual Property Law* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2019), 31.

¹⁶⁰ Part B Examination, Sec. 2-11 Priority, European Union Intellectual Property Office (EUIPO), "Trade Mark Guidelines" (Erişim 02 Şubat 2023).

¹⁶¹ Marka Kanunu Anlaşması (TLT) madde 3/1-vii: "Başvuru sahibi önceki bir başvuruya dayanan rüçhan hakkından yararlanmak istiyorsa, önceki başvuruya dayanan rüçhan hakkını kullanma beyanı ve rüçhan hakkı beyanını destekleyici Paris Sözleşmesinin 4. Maddesi uyarınca gerekli görülebilecek bildirim ve kanıtlar;

Madde 3/1-viii: "Başvuru sahibi mal ve/veya hizmetlerin bir sergide gösteriminden kaynaklanan korumadan yararlanmak istiyorsa, buna yönelik bir beyan ve bu beyanı destekleyici Akit Taraf mevzuatınca gerekli görülen bildirimler".

tarihli bir tescil başvurusuna dayanan rüçhan hakkından yararlanabilmesi için önceki tescil başvurusuna konu olan rüçhan kullanım hakkı beyanının ve rüçhan hakkı beyanını destekleyici bildirim ve kanıtların, sergideki gösterime dayanan marka korumasından yararlanmayı talep ediyorsa buna ilişkin beyan ve gerekli görülen bildirimlerin, başvuru sırasında istenebileceği düzenlenmiştir.

Marka tesciliyle yakın bağlantılı bir kavram olan rüçhan hakkı; bir ülkedeki marka tescil başvurusuna veya marka tesciline istinaden doğmaktadır. Bir markanın, Paris Sözleşmesi’ndeki sınırlı süreler dahilinde diğer taraf ülkelerde üçüncü kişiler adına tescil edilmesinin engellenmesini sağlamak ve önceki tarihli marka başvurusu veya marka tescilinde bulunan kişiye öncelik hakkı vermektedir. Rüçhan hakkından yararlanan hak sahibi, markanın ilk tescil başvurusundan veya ilk sergilenme tarihinden itibaren altı ay süreyle söz konusu markanın üçüncü şahıslar adına tescile konu edilmesine veya kullanılmasına karşı korunmuş olacaktır.

Sözlük anlamı olarak rüçhan; “üstünlük”, “yeğlik” ve “öncelikli” anlamına gelmekte iken rüçhan hakkı ise; “yasal olarak tanınan öncelik hakkı” olarak tanımlanmaktadır.¹⁶² Rüçhan hakkının tanımına SMK’da doğrudan yer verilmemiştir. Bununla birlikte SMK’nın “Rüçhan hakkı ve etkisi” başlıklı 12. ve “Rüçhan hakkının talep edilmesi ve hükmü” başlıklı 13. maddelerinde temel olarak rüçhan hakkına ilişkin hükümler yer almaktadır.

Marka hukuku anlamında rüçhan hakkı kısaca; bir markayı tescil ettirme konusunda sınırlı süreyle sahip olunan öncelik hakkı şeklinde tanımlanabilir.¹⁶³ Rüçhan hakkı Paris Sözleşmesi’nin temel yapı taşlarından biri olup; daha ileri bir tarihte marka başvurusu yapılsa dahi rüçhan hakkı sahibinin, diğer tescil başvurularından daha önce başvuru yapmış sayılmasına olanak sağlamaktadır. Böylelikle tescil talebini öncelikli olarak yasal korumaya kavuşturmaya ve öngörülen yasal süre içerisinde başvurusu şartıyla başvurusunun, altı aylık süre içinde yapılan diğer başvurulardan daha önce kabul

¹⁶² Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “Rüçhan hakkı” (Erişim 02 Şubat 2023).

¹⁶³ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 383; Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2302; Uzunallı, *Marka*, 51; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 51; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 265; Çolak, *Marka*, 109; Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 192; Noyan, *Marka*, 63.

edilmesine imkan veren bir haktır.¹⁶⁴ İleride detaylı olarak değinileceği üzere rüçhan hakkı, önceki tarihli bir marka tescil başvurusundan veya resmi bir sergide yapılan teşhirden doğmaktadır.

Marka tescilinde kural, daha önce tescil başvurusunda bulunan kişinin hak sahibi kabul edilmesi ve üstün tutulmasıdır. Yani bir markanın kendi adına tescil edilmesi için öncelikli olarak başvuran kişi tescil şartına bağlı olarak hak sahipliğini kazanır. Öncelik ilkesi sayesinde daha önceki bir tarihte tescil edilmiş veya başvuruda bulunmuş bir işaretle aynı ya da ayırt edilemeyecek kadar benzer olan diğer bir işaret, aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetler için üçüncü bir kişi tarafından marka olarak tescil edilemez, önceki tarihli tescil sonraki tarihli tescilin yapılmasına engel olur. Buna “Başvuruda ve Tescilde Öncelik İlkesi” denilmektedir.¹⁶⁵

Rüçhan hakkının tescille ilgili bir kavram olduğu belirtilmişti. Dolayısıyla öncelik ilkesi tescile tabi marka hakkı bakımından geçerlidir. Zira ülkesellik ilkesi gereğince tescile tabi fikri ve sınai haklar hangi ülkede tescile konu olmuşsa o ülkede ve o ülkenin hukuku çerçevesinde korunmuş olur.¹⁶⁶ Bu nedenle hak sahipleri, haklarının hangi ülkelerde korunmasını istiyorsa o ülkelerde tescil ettirecektir.¹⁶⁷ Ülkesellik ilkesi, hak

¹⁶⁴ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 54; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 265; Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 193.

¹⁶⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 383.

¹⁶⁶ “556 sayılı KHK (SMK) ile marka üzerindeki öncelik hakkı markayı tescil ettirmek için önce başvuran ve tescil ettiren kişiye tanınmıştır. Bu husus 556 sayılı KHK’nin 7/1-b ve 8/1-b (SMK’nın 5/1-ç ve 6/1) maddelerinde yer alan “tescil edilmiş veya tescil için daha önce başvurusu yapılmış” ifadesinden açıkça anlaşılmaktadır. Buna göre markaya sağlanan koruma, tescil edilmek kaydıyla başvuru tarihinden itibaren başlamaktadır. Bu hususa ise “tescilde öncelik ilkesi” denilmektedir. O hâlde bir işaretin marka olarak tescili için önce başvuran ve marka olarak tescil ettiren kişi, markanın sahibi olur ve o işaret üzerinde marka ile ilgili mal ve hizmetler için inhisar hakkını kazanarak o işareti başkasının marka olarak tescil ettirmesini önleyebilir. Başka bir deyişle daha önce tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış bir işaret ya da ondan ayırt edilemeyecek kadar ayniyet içeren bir işaret, aynı mal ve hizmetler ya da aynı türdeki mal ve hizmetler için bir kere daha başkası tarafından marka olarak tescil edilemez, önce yapılan tescil sonraki tescilleri önler” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (Yargıtay), E.2017/139, K.2020/765, T. 14.10.2020, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, (Erişim 06 Ocak 2023).

¹⁶⁷ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 10.

sahibine markasını ancak markanın korumaya alındığı ülkenin coğrafi sınırları dahilinde korunması imkanı vermektedir.¹⁶⁸

İşte rüçhan hakkının rolü de burada ortaya çıkmaktadır. Rüçhan hakkı; tescil başvurusunda başvuruda ve tescilde öncelik ilkesini bertaraf ederek etkisizleştirmekte, bu yönüyle gerçek hak sahibinin, tescili elde etmesini mümkün kılmaktadır.¹⁶⁹ Rüçhan hakkı sahibinin başvurusu sınırlı süreyle tüm başvuruların önünde kabul edilir ve daha önceki başvurular ipso iure (kanun gereği kendiliğinden) yok sayılır.¹⁷⁰ Ayrıca rüçhan hakkı ülkesellik ilkesine de istisna teşkil etmekte, markanın tescil edildiği ülkenin coğrafi alanları dışında bir olguya dayalı olarak üçüncü kişilerin markayı kendi adlarına tescil edilmesinin önlenmesine ve marka üzerinde hak sahipliğinin elde edilmesine imkan sağlamaktadır.¹⁷¹ Böylelikle ülke dışındaki tescil başvurusu, ülke içinde kullanma,

¹⁶⁸ Kıyan, *Ülkesellik Prensibi*, 43.

¹⁶⁹ “Tescilde öncelik ilkesinin istisnalarından birisi Paris Sözleşmesi’nin 4. maddesine uygun olarak 556 sayılı KHK’nin 25 vd. maddelerinde öngörülen rüçhan hakkıdır. Markasını bir ülkede tescil ettiren kişinin aynı markanın başka ülkelerde korunmasında menfaati bulunmaktadır. Ancak ilk ülkedeki (veya WIPO nezdindeki) tescil ile sonraki tesciller arasında geçecek süre içerisinde markanın başkaları tarafından tescil edilmesi veya kullanılması riski bulunmaktadır. Markayı ilk olarak tescil ettiren ve markasının başka ülkelerde korunmasını isteyen bir kişinin bu gibi olumsuzluklarla karşılaşmaması için rüçhan hakkı öngörülmüştür. Rüçhan hakkı, bir markanın, bir üye ülkedeki tescil talebine dayanılarak, belli bir süre boyunca diğer üye ülkelerde üçüncü kişiler adına tescil edilmesinin önlenmesini sağlamaktadır. 556 sayılı KHK’nin 25/1 (SMK’nın 12/1) maddesi; “Paris Sözleşmesine dahil ülkelerden birine mensup veya bu ülkelerden birine mensup olmamakla birlikte onlardan birinde ikametgahı veya işler durumunda bir ticari müessesesi bulunan gerçek veya tüzel kişiler, bu ülkelerin herhangi birinde yetkili mercilere bir markanın tescili için usulüne uygun olarak yaptıkları başvuru tarihinden itibaren altı ay süreyle aynı marka için tescil belgesi almak üzere Türkiye’de başvuru yapma konusunda rüçhan hakkından yararlanır. Bu süre içinde kullanılmayan rüçhan hakları düşer.” hükmünü haizdir. Rüçhan hakkından faydalanan kişi, ilk tescil talebinden sonraki altı ay içinde aynı markanın üçüncü kişiler tarafından tescili talebine veya kullanımına karşı korunmuştur. Altı aylık süre içinde ve rüçhan hakkının talep edilmediği süre içinde kalmak şartıyla üçüncü kişilerin, ilk markayı veya bu marka ile iltibas yaratabilecek bir markayı kullanmaları, onlar lehine herhangi bir hak doğurmaz. İlk tescil tarihinden sonraki altı ay içinde markanın Türkiye’de tescili için başvurulması hâlinde markaya sağlanan koruma, ilk tescil tarihinden itibaren işlemeye başlar. Başka bir deyişle Türkiye’de yapılan tescil başvurusunun koruyucu etkisi geriye etkili olarak ilk tescil tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (Yargıtay), E.2017/139, K.2020/765, T. 14.10.2020, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, (Erişim 06 Ocak 2023).

¹⁷⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 384.

¹⁷¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 384; Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi I*, 37; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 181.

tanınma veya öncelikli başvuru gerektirmeksizin sonraki tescil başvurusunun yapıldığı ülkede hak sahipliğini mümkün kılmakta ve yurt dışındaki başvurunun etkisini sınır dışına taşımaktadır. Esasen rüçhan hakkı tescil ilkesinin bir istinası olmayıp sadece başka ülkede usulüne uygun olarak yapılan başvuruya veya sergi teşhirine tescil konusunda öncelik sağlamaktadır.¹⁷²

Marka hukukunda üstün hak sahipliği çok önemli olduğundan bir markanın sahipliğinin tespitinde esas olan marka tescilidir. Marka, kimin adına tescil edilmişse o kişi görünüşte hak sahibidir ve mahkeme kararı veya başka bir şekilde ortadan kaldırılmadığı sürece markanın hak sahibi bu kişidir. Görüldüğü üzere marka tescilinin elde edilmesinde yetkili mercilere yapılan tescil başvurusu esas alınmakta olup başvuru önceliği -tescilin sonuçlanmasına ilişkin mutlak¹⁷³ ret veya nispi¹⁷⁴ ret sebepleri saklı kalmak kaydıyla- tescil hususunda da öncelik hakkı sağlamaktadır. Dolayısıyla markanın kim tarafından yaratıldığı, oluşturulduğu veya kullanıldığı kural olarak önem arz etmemektedir.¹⁷⁵

Rüçhan hakkı iki durumda ortaya çıkabilmektedir. Birinci durumda rüçhan hakkı; daha önce tescil edilmiş bir markadan veya bir marka başvurusundan doğarken diğer ihtimalde ise rüçhan hakkı, ulusal veya uluslararası sergilerde yapılan teşhirden doğmaktadır. Birinci duruma başvuru rüçhanı diğer duruma ise sergi rüçhanı

¹⁷² Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 267.

¹⁷³ “SMK m. 5/1-ç’de Aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetlerle ilgili olarak tescil edilmiş ya da daha önceki tarihte tescil başvurusu yapılmış marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer işaretler marka tescilinde mutlak ret nedeni olarak düzenlenmiştir. Mutlak ret sebepleri kamu düzenine ilişkin olması ve kamu menfaatini koruması nedeniyle itiraz mahiyeti taşır ve bunlardan feragat edilmesi mümkün değildir.” Memişoğlu, *Mutlak Ret Sebepleri*, 112-113.

¹⁷⁴ “Marka tescilinde nispi ret nedenleri, mutlak ret nedenlerinden farklı olarak kamu düzeninin değil marka üzerinde önceki hak sahipliğiyle bağlantılı bir durumdur. Bu nedenle mutlak ret nedenleri resen dikkate alınırken nispi ret nedenleri ise itiraz üzerinde dikkate alınmaktadır. Nispi retteki asıl amaç önceki hak sahipliğinin ve marka tescilinin sonraki tarihli marka başvurularına ve tescillerine karşı korunmasıdır.” Hamdi Yasaman / Tolga Ayoğlu / Fülürya Yusufoglu Bilgin / Pınar Memiş Kartal / Sinan H. Yüksel / Zeynep Yasaman, *Sinai Mülkiyet Kanunu Şerhi Cilt II* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 923.

¹⁷⁵ Onur Sarı, *Türk ve ABD Hukuku Bağlamında Marka Hakkı Edinme Süreci* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 45.

denilmektedir.¹⁷⁶ Başvuru rüçhan hakkı marka hakkını coğrafi alan, sergi rüçhan hakkı ise zaman açısından genişletmekte ve kuvvetlendirmektedir.¹⁷⁷ Rüçhan hakkı sahibi, ilk başvurunun gerçekleştirildiği serginin yapıldığı ülkeden başka bir ülkede marka tescili için öncelik hakkı elde etmektedir.¹⁷⁸

Başvuru rüçhanı; bir ülkede daha önce tescil edilmiş veya tescil başvurusunda bulunulmuş bir marka için başvuru sahibine, başka bir ülkede marka tescil başvurusunda sınırlı süreyle öncelik hakkı sağlanmaktadır. Sergi rüçhanı ise; ulusal veya uluslararası sergi ve fuarlardaki marka kullanımı ve teşhir nedeniyle, sergideki kullanım/teşhir sahibine sınırlı süreyle öncelik hakkı sağlanmaktadır.¹⁷⁹

Konuyu biraz daha genişletecek olursak rüçhan hakkı ile; Paris Sözleşmesine veya DTÖ Kuruluş Anlaşması'na taraf olan ülkelerden birinde bir marka tescili için başvuruda bulunan ya da markanın kullanıma konu edileceği mal veya hizmetleri Türkiye'de açılan ulusal veya uluslararası sergilerde ya da bu ülkelerde açılan resmî veya resmî olarak tanınan uluslararası sergilerde markasıyla birlikte gösterimde bulunan ve markanın tasdikli bir örneğini ilgili makamlara sunan SMK m. 3'deki kişiler, altı (6) ay süreyle rüçhan hakkına sahip olurlar.¹⁸⁰

İlk başvuru veya sergide sergileme ile Türkiye'de yapılan başvuru arasında geçecek süre içinde üçüncü kişilerin aynı marka, aynı mal ve hizmetleri kapsayan başvurular ve marka tescil talepleri, rüçhan hakkı sahibinin tescil talebi bulunduğu takdirde hüküm ifade etmeyecek ve reddedilecektir.¹⁸¹

Rüçhan hakkının talep edilmesi ve altı aylık rüçhan hakkı süresi içinde olması koşuluyla üçüncü kişilerin, ilk markayı veya bu marka ile karışıklık oluşturabilecek başka

¹⁷⁶ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2302; Bozgeyik, "Rüçhan Hakları", 51; Uzunallı, *Marka*, 52; Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 9; Paslı, *Ürün Benzerliği*, 266; Noyan, *Marka*, 62.

¹⁷⁷ Bozgeyik, "Rüçhan Hakları", 51.

¹⁷⁸ Asan / Ünsal / Vatansever, *Marka*, 38.

¹⁷⁹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2302; Çolak, *Marka*, 109.

¹⁸⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 265.

¹⁸¹ Uzunallı, *Marka*, 51.

bir markayı kullanmış olmaları, onlar açısından herhangi bir hak doğurmayacaktır.¹⁸² Markanın yanı sıra diğer sınai haklardan patentler, faydalı modeller, tasarımlar için de rüçhan hakkı tanınmaktadır. Rüçhan tarihi, başvuru tarihi etkisi doğurmaktadır. Böylelikle rüçhan hakkı süresi içinde başka ülkelerde üçüncü bir kişi, daha önce tescil başvurusunda bulunmuş olsa dahi tescil başvurusunda rüçhan hakkı sahibi öncelikli olarak dikkate alınır.

Rüçhan hakkından etkilenen marka başvuruları, başvuru tarihleri itibariyle hükümden düşer ve yapılmamış sayılır.¹⁸³ Rüçhan hakkı bir marka için öncelikli başvuruda bulunma veya tescil edilmesi gayesi taşıdığından esas olarak diğer tescil taleplerini önleme, tescil edilmiş başvuruları hükümsüz hale getirme ve ilk hak sahibini koruma özelliği bulunmaktadır.¹⁸⁴

¹⁸²Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E.2017/11-139, K.2020/765, T. 14.09.2020, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, (Erişim 01 Şubat 2023).

¹⁸³ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 384; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 57.

¹⁸⁴ Çolak, *Marka*, 110; Asan / Ünsal / Vatansever, *Marka*, 38-39; Başak Özkök, *Marka Tescil Başvurularında Rüçhan Hakkının Kullanılması ve Marka Hukukuna Etkileri* (Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2016), 115.

2. Rüçhan Hakkının Hukuki Niteliği

Rüçhan hakkı temel olarak; önceki bir başvuruya veya resmi bir sergideki teşhire dayalı olarak hak sahibine öncelik hakkı tanıdığı, rüçhan hakkının amacının ilk başvuru veya teşhirde bulunan kişinin, üçüncü kişilerin başvurularına karşı sınırlı süreyle korunması olduğu yukarıda açıklanmıştır. Rüçhan hakkının hukuki niteliği de rüçhan hakkının tanımı, kullanılması ve amacıyla doğrudan bağlantılıdır.

SMK m. 13’de açıkça ifade edildiği üzere rüçhan hakkından yararlanmak isteyen başvuru sahibinin, rüçhan hakkını marka başvuru talebinde bulunurken belirtmesi, buna ilişkin ücreti ödemesi ve rüçhan hakkı belgesini başvuru tarihinden en geç üç ay içinde TÜRKPATENT’e vermesi gerekmektedir. Dolayısıyla rüçhan hakkı, her ne kadar ilk başvuru veya sergideki teşhirle birlikte doğsa da başvuruyla birlikte talep edilmediği sürece kendiliğinden dikkate alınamaz. Bu yönüyle rüçhan hakkı, ancak talep edilmeye birlikte etkisini gösteren, talebe bağlı bir haktır. Rüçhan hakkı, başvurudan ve markadan ayrı bir ekonomik değere sahiptir ve marka hakkından bağımsız olarak niteliğine uygun düştüğü ölçüde hukuki işlemlere konu olabilir.¹⁸⁵

Ayrıca rüçhan hakkı; tek taraflı bir hukuki işlemle kullanılması, üçüncü bir kişinin hukuki durumunu onun dahil olmasına gerek duyulmaksızın değiştirmesi, kullanılmakla tükenmesi, hak düşürücü süreye tabi olması, şarta bağlanamaması ve yeni bir hukuki durumu ortaya çıkarması nedeniyle başvuru sahibinin talebine bağlı yenilik doğuran bir hak olup ancak sahipleri tarafından belirli süre içinde ileri sürülmesi kaydıyla hüküm doğurur.¹⁸⁶ Dolayısıyla ileride de değinileceği üzere bir marka tescil başvurusunda rüçhan hakkı talebi bulunduğu belirtilmemişse TÜRKPATENT veya mahkemeler/idari organlar tarafından resen dikkate alınmaz.

¹⁸⁵ Yasaman / Yusufoğlu, *SMK Şerhi III*, 2308; Çolak, *Marka*, 110; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 62; Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 193.

¹⁸⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389; Paşlı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 272.

3. Rüçhan Hakkının Türleri

SMK'nın "Rüçhan hakkı ve etkisi" başlıklı m. 12 hükmündeki düzenleme ve doktrin ile uygulamadaki ayırım çerçevesinde rüçhan hakkını, yabancı bir ülkede usulüne uygun yapılan marka tescil başvurusundan kaynaklanan "başvuru rüçhanı" ve sergilerdeki teşhirden kaynaklanan "sergi rüçhanı" olarak ikiye ayırmamız mümkündür.¹⁸⁷

3.1. Başvuru Rüçhanı

Başvuru rüçhanı bakımından yapılan inceleme, tescil talebinde bulunan kişinin başvurusunda belirtmiş olduğu rüçhan hakkından faydalanmaya hakkının bulunup bulunmadığının açıklığa kavuşturulması amacıyla yapılır.¹⁸⁸

3.1.1. Başvuru Rüçhanının Tanımı ve Kaynağı

Ulusal düzenleme anlamında başvuru rüçhanının esas kaynağını SMK m. 12/1 ve SMK m. 12/2 hükümleri oluşturmaktadır. SMK m.12/1 gerekçesinde¹⁸⁹ de düzenlemenin amacına ilişkin bilgilendirmede bulunulmuştur.

Uluslararası düzenlemeler bağlamında başvuru rüçhanının esas kaynağını ise Paris Sözleşmesi'nin 4. maddesi oluşturmaktadır. Paris Sözleşmesi'nin 4/A-1 maddesi¹⁹⁰

¹⁸⁷ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2302; Ayhan / Çağlar / Yıldız / İmirlioğlu, *Sınai Mülkiyet*, 49; Uzunallı, *Marka*, 52; Bozgeyik, "Rüçhan Hakları", 51; Pashı, *Ürün Benzerliği*, 266; Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 62.

¹⁸⁸ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 388.

¹⁸⁹ "Madde ile Paris Sözleşmesi'nin temel ilkelerinden olan rüçhan hakkının düzenlendiği, Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması'na taraf devletlerden birinin uyruğundan olan ya da bu devletlerden birinin uyruğunda olmamakla birlikte bunlardan birinde yerleşim yeri veya işler durumunda ticari müessesesi bulunan gerçek ya da tüzel kişiler veya haleflerinin, bu devletlerden herhangi birinde yetkili mercilere usulüne uygun olarak yaptığı marka başvurusunu esas alarak, başvuru tarihinden itibaren altı ay içinde diğer üye devletlere başvuru yapması halinde, iki tarih arasında üçüncü kişiler tarafından Paris Sözleşmesi hükümleri kapsamında aynı marka ve aynı mal veya hizmetler için yapılacak marka tescil başvurusunun reddedilmesi sonucunu doğurmaktadır."

¹⁹⁰ "Birlik memleketlerinin birinde bir ihtira berati, bir faydalı model, bir sınai resim veya model, bir fabrika veya ticaret markası talebini usulüne uygun olarak yapmış olan kimse veya kanuni

çerçevesinde; birlik ülkelerinden birinde marka tescili talebinde bulunan başvuru sahibi Sözleşme'nin 4/C-1'de belirtilen¹⁹¹ altı aylık süre boyunca rüçhan hakkından faydalanabilecektir.

Bu kapsamda başvuru rüçhanını; ileri bir tarihte yapılmış olsa bile rüçhan hakkı sahibi tarafından yapılan marka tescil talebinin, diğer tescil taleplerinden öncelikli olarak yapılmış sayılmasına ve hak sahibinin altı aylık yasal süre içinde başvurması koşuluyla bu süre içinde gerçekleştirilen diğer tescil taleplerinden önce kabul edilmesine olanak sağlayan bir hak olarak tanımlayabiliriz.¹⁹²

Görüldüğü üzere başvuru rüçhan hakkından faydalanabilmek için hem başvuruda bulunan kişinin taşınması gereken şartlar bakımından hem de süre şartı bakımından bazı sınırlamalar bulunmaktadır.¹⁹³

Paris Sözleşmesi, taraf devletlerden birinde gerçekleştirilen marka başvurusuna istinaden başvuru sahibine diğer devletlerde de başvuruda bulunulmuş olma hakkını vermemiş ancak bu kişilere marka tescil tarihinden itibaren altı aylık süreyle rüçhan hakkı tanımıştır. Böylelikle aynı işaretin rüçhan hakkı süresi içinde diğer taraf devletlerde üçüncü bir kişi adına tescil edilmesini engelleme imkanını sağlamıştır.¹⁹⁴ Rüçhan hakkı sahibi, rüçhan hakkı süresince bu öncelik hakkını kullanmadığı takdirde altı aylık sürenin geçmesi akabinde üçüncü kişiler aynı markayı, tescilde bulunulmamış ülkelerde kendi adlarına tescil ettirebilirler.¹⁹⁵ SMK m. 12 gereğince; Paris Sözleşmesi'ne veya DTÖ Kuruluş Anlaşması'na üye ülkelerden herhangi birinde usulüne uygun olarak yapılan ilk marka tescil tarihinden itibaren altı aylık süre boyunca aynı marka için Türkiye'de yapılan başvuru rüçhanlı başvuru sayılacak ve rüçhan hakkı önceliğinden faydalanabilecektir.¹⁹⁶

halefi; diğer ülkelerdeki tevdi hakkında aşağıda tayin edilen süre içinde rüçhan hakkından yararlanabilecektir."

¹⁹¹ "Yukarıda belirtilen rüçhan müddetleri ihtira beratları ve faydalı modeller için on iki ay, sınai resim ve modellerle fabrika ve ticaret markaları için altı aydır."

¹⁹² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 388; Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 265.

¹⁹³ Bu sınırlamalar bakımından Üçüncü Bölüm - 3.1.2.'de ayrıntılı bilgilendirmede bulunmaktadır.

¹⁹⁴ Yasaman / Yusufoglu, SMK Şerhi III, 2302; Kargı, "Rüçhan Hakkı", 192-193.

¹⁹⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389.

¹⁹⁶ Bozgeyik, "Rüçhan Hakları", 52.

Açıklanmaya çalışıldığı üzere başvuru rüçhan hakkı ile, rüçhan hakkı sahibinin başvurusunun ileri bir tarihte yapılmış olsa bile diğer marka başvurularına göre daha önce yapılmış sayılmasına ve hak sahibinin altı aylık süre içinde başvuruda bulunması şartıyla bu süre içinde gerçekleştirilen başvurulardan önce kabul edilmesine olanak sağlanmaktadır.¹⁹⁷ Aynı mal ve hizmetler için yapılmış olan ve rüçhan hakkından etkilenen marka başvuruları, başvuru tarihleri itibariyle hükümden düşerler ve geçersiz sayılırlar.¹⁹⁸ Dolayısıyla rüçhan hakkının ortaya çıkması ve bu hakkın Türkiye’de yapılan bir başka başvuru veya tescili engelleyebilmesi için; hakkın kanundaki hak düşürücü süreler içinde kullanılması ve ilk başvuru ile rüçhanlı başvuru sahibinin, başvurunun yapıldığı ülkeye ilişkin bazı özelliklere sahip olması gerekir.¹⁹⁹

Başvuru rüçhan hakkının doğmasına sebep olan olay ilk başvurudur. Yani rüçhan hakkının kaynağını ilk başvuru oluşturmaktadır. Paris Sözleşmesi’nin 4/C-2 maddesine istinaden rüçhan hakkından faydalanmaya ilişkin altı aylık süre, tescil başvurusunun gerçekleştirildiği tarih itibariyle işlemeye başlayacak olup, başvuruda bulunulan gün bu süreye dahil edilmeyecektir. Sürenin son gününün, marka başvurusunun yapıldığı üye ülkede resmi tatile rastlaması halinde süre, takip eden ilk iş gününe kadar uzayacaktır (4/C-3). SMK m. 12/1’de de benzer şekilde rüçhan hakkından, taraf ülkelerin herhangi birinde yetkili makamlara marka tescili için usulüne uygun olarak yapılan başvuru tarihinden itibaren altı aylık süre içinde rüçhan hakkından yararlanılabileceği düzenlenmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus; aynı marka için birden fazla üye ülkeye tescil başvurusunda bulunulmuşsa her bir üye ülkedeki başvuru nedeniyle ayrı bir rüçhan hakkı doğmayacak olup, sadece ilk başvurunun yapıldığı tescil başvurusu tarihi itibariyle rüçhan hakkı doğacaktır.²⁰⁰ SMK m. 13/3’de, 556 sayılı KHK’dan farklı olarak marka başvurusu için birden fazla rüçhan hakkı için talepte bulunulması durumunda rüçhan hakkı, geçerli sayılan ilk rüçhan tarihi itibariyle başlayacağı açıkça düzenlenmiştir.

¹⁹⁷ Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 265.

¹⁹⁸ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2302; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389.

¹⁹⁹ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”; Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 189.

²⁰⁰ Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 284; Çolak, *Marka*, 112.

SMK’da düzenlenmemekle birlikte Paris Sözleşmesi’nin 4/C-4 maddesinde “ilk başvuruya” ilişkin bir istisna tanınmıştır. Buna göre; yapılan ilk başvuru ile ikinci başvuruya konu markanın aynı olması, her iki başvurunun da aynı ülkede olması, sonraki başvurunun yapıldığı tarihte ilk başvuru talebi, üçüncü kişilerin incelemelerine tabi tutulmadan ve buna bağlı haklar kullanılmadan reddedilmiş, geri çekilmiş veya terkedilmişse ikinci başvuru rüçhan hakkını doğuran başvuru olarak kabul edilebilecektir.²⁰¹ Bu düzenleme rüçhan süresinin uzamasına neden olmayacak, ilk başvuru adeta yok sayılıp altı aylık süre Paris Sözleşmesi kapsamındaki ikinci başvuru ile birlikte işlemeye başlayacaktır. Örneğin; bir markanın tescil edilmesi için Türkiye’de 01.01.2023 tarihinde başvuru yapılmış ve fakat bu başvuru 01.02.2023 tarihinde üçüncü kişilerin incelemesine tabi tutulmadan geri çekilmiş ve hükümden düşmüştür. İlk başvurunun rüçhan talebine konu edilmemiş olması kaydıyla, bu kişinin 01.02.2023 tarihinden sonra yine Türkiye’de aynı marka için yapacağı ikinci başvuru, söz gelimi Almanya’da yapacağı başvuruda rüçhan hakkına kaynaklık edebilecektir.

EUIPO AB Marka İnceleme Kılavuzu’nda²⁰²; bir başvurunun rüçhan hakkından faydalanabilmesi için “triple identity-üçlü kimlik” şartının sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Bu kapsamda; aynı kişiye ait, aynı mal ve hizmet sınıfları ile aynı markayı kapsayan başvurular rüçhan hakkından faydalanabilmektedir. Bununla birlikte başvuru rüçhanına dayanak başvurunun belirli şartlarla birden fazla ilk başvurudan da kaynaklanmasının mümkün olduğu belirtilmektedir. Buna göre aynı marka için yapılacak başvuruların ayrı başvurular kabul edilebilmesi ve her biri için ayrı rüçhan hakkının doğabilmesi için başvuruların her birinin farklı mal veya hizmetlere başvuru olma özelliğine sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle iç hukukta mevzuatımızın uygulanması noktasında da bu hususa dikkat edilmesi önem teşkil etmektedir.²⁰³ AB

²⁰¹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2317; Pash, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 280; Özkök, *Rüçhan Hakkının Kullanılması*, 27.

²⁰² European Union Intellectual Property Office (Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi “EUIPO”), “Trade Mark and Design Guidelines” (Erişim 20 Şubat 2023).

²⁰³ Özkök, *Rüçhan Hakkının Kullanılması*, 28.

Marka İnceleme Kılavuzunda bu hususlar ilgili olarak aşağıdaki şekilde örnek verilmektedir.²⁰⁴

1 numaralı örnek tablo

İlk Başvuru	Ülke	Mal/Hizmetler	AB Marka Başvuru Tarihi	Mal/Hizmetler
6 Nisan	İtalya	Parfümler	11 Eylül	Parfümler, çantalar, elbiseler
9 Mayıs	Almanya	Çantalar		
23 Mayıs	İspanya	Kıyafetler		

1 numaralı örneğe göre; farklı tarihlere, farklı ülkelere ve farklı mal/hizmet sınıflarına konu ilk marka tescil başvurularının her biri AB marka başvurusu için rüçhan hakkı talep edilebilir niteliktedir. Zira her bir başvuru, farklı mal/hizmet sınıfı için yapılmıştır. Her bir ülke için rüçhan hakkı da birbirinden bağımsız olarak ayrı ayrı hesap edilecektir.

²⁰⁴ European Union Intellectual Property Office (Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi “EUIPO”), “Trade Mark Guidelines First Filing” (Erişim 20 Şubat 2023).

2 numaralı örnek tablo

İlk Başvuru	Ülke	Mal/Hizmetler	AB Marka Başvuru Tarihi	Mal/Hizmetler
6 Nisan	İspanya	Peynirler, şaraplar	4 Ekim	Peynirler, şaraplar
7 Nisan	Yunanistan	Peynirler, şaraplar		

2 numaralı örnek tabloda ise, 1 numaralı tablodan farklı olarak İspanya ve Yunanistan’da farklı tarihlerde aynı mal/hizmet için başvuruda bulunulduğundan aynı marka için 4 Ekim tarihinde yapılan AB Marka başvurusundaki rüçhan hakkından İspanya’da yapılan önceki tarihli (6 Nisan) başvuru faydalanabilecektir.

3.1.2. Başvuru Rüçhan Hakkından Faydalanabilmek İçin Gerekli Şartlar

Başvuru rüçhan hakkından faydalanabilmek için aşağıda belirtilen tüm şartların sağlanması gerekmektedir.

3.1.2.1. Tescil Başvurusunda Bulunan Kişi Rüçhan Hakkı Sahibi Olmalıdır

Başvuru rüçhan hakkından faydalanabilmek için bu hak bakımından hak sahibi olunması gerekmektedir. SMK'da rüçhan hakkından faydalanabilecek kişiler için; ilk tescil başvurusunun yapıldığı ülkenin Paris Sözleşmesi veya DTÖKA'na taraf devletlerden olup olmadığı bakımından SMK m.12/1²⁰⁵ ve m. 12/2'de²⁰⁶ ikili bir ayrıma gidildiği görülmektedir.

SMK m. 12/1'e istinaden rüçhan hakkından faydalanabilmek için ilk marka tescil başvurusunun Paris Sözleşmesine veya DTÖKA'na taraf olan ülkelerden birinin yetkili mercilerine usulüne uygun şekilde yapılmış olması gerekmektedir. SMK m. 12/2'de ise; Paris Sözleşmesi ve DTÖKA'na taraf olmayan herhangi bir ülkede yaptıkları usulüne uygun marka başvurusuna dayanarak rüçhan hakkından yararlanma imkanı bulunmaktadır.

Rüçhan hakkından faydalanabilecek kişiler için de sınırlama bulunmaktadır. Buna göre başvuruda bulunan kişinin Türkiye'de rüçhan hakkından faydalanabilmesi için;

²⁰⁵ “Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasına taraf devletlerden birinin uyruğunda olan ya da Bu devletlerden birinin uyruğunda olmamakla birlikte bunlardan birinde yerleşim yeri veya işler durumunda ticari müessesesi bulunan, gerçek ya da tüzel kişiler veya bunların halefleri bu devletlerin herhangi birinde yetkili mercilere markanın tescili için usulüne uygun olarak yaptıkları başvuru tarihinden itibaren altı aylık süre içinde, Paris Sözleşmesi hükümleri kapsamında aynı marka ve aynı mal veya hizmetler için Türkiye’de başvuru yapma konusunda rüçhan hakkından yararlanırlar. Bu süre içinde kullanılmayan rüçhan hakları düşer. Rüçhan hakkından yararlanılabilmeleri için ilk başvuru yapılan devletin yetkili makamından rüçhan hakkı belgesi alınması şarttır.”

²⁰⁶ “Birinci fıkrada belirtilen gerçek veya tüzel kişiler ya da bunların halefleri, Paris Sözleşmesi ve Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasına taraf olmayan herhangi bir devlette yaptıkları usulüne uygun marka başvurusuna dayanarak birinci fıkrada belirtilen esaslar çerçevesinde rüçhan hakkından yararlanırlar”

Paris Sözleşmesi veya DTÖKA'na taraf ülkelerden birinin uyruğunda²⁰⁷ olması gerekmektedir ya da bu devletlerden birinin uyruğunda olmamakla birlikte bunlardan birinde yerleşim yeri veya işler durumunda ticari müessesesi bulunması gerekmektedir. 556 sayılı KHK'nın m. 25/1 düzenlemesindeki “mensup”²⁰⁸ ifadesi yerine SMK m. 12/1'de “uyruğunda” ifadesi kullanılmış olup daha sade ve açık bir tanımlama yapılmıştır.²⁰⁹

556 sayılı KHK'nın 25. maddesinde rüçhan hakkından faydalanabilecek kişiler için “...*gerçek veya tüzel kişiler*” düzenlemesi bulunmaktayken SMK m. 12'de “*gerçek ya da tüzel kişiler veya bunların halefleri*” düzenlemesi ile Kanunda belirtilen kişilerin haleflerinin de bu haktan yararlanabileceği öngörülmüştür. Madde gerekçesinde de bu durum açıklanmıştır.²¹⁰ Böylelikle bu kişilerin haleflerinin de bu haktan yararlanıp yararlanmayacağına ilişkin doktrindeki²¹¹ tartışmalar açıklığa kavuşmuştur.

İlk marka tescil başvurusunun Paris Sözleşmesine veya DTÖKA'ya taraf olmayan devletlerden birinden yapılmış olması halinde ise SMK m. 12/2'ye istinaden rüçhan hakkından faydalanılması mümkün olabilecektir. Böylelikle SMK m. 12/2 ile rüçhan hakkının uygulama alanı, Paris Sözleşmesi veya DTÖKA'ya taraf olmayan ülkelerde yapılan başvuruları da kapsayacak şekilde genişletilmektedir.²¹² SMK m.12/2'de de rüçhan hakkından faydalanabilecek kişiler için sınırlama bulunmaktadır. Buna göre; ilk başvuru sahibinin SMK m.12/1'de belirtilen gerçek veya tüzel kişiler ya da bunların haleflerinden olması gerekmektedir.²¹³

SMK m. 12/1'de esasen yabancı markaların Türkiye'deki tescil başvuruları bakımından rüçhan hakkını düzenleyen bir kural olduğu için yabancıları koruyucu bir hükümdür. Bununla birlikte, Türkiye'nin de Paris Sözleşmesi'ne taraf bir ülke olması ve Paris Sözleşmesi'nde rüçhan hakkının sahipleri açısından yabancılarına yönelik bir

²⁰⁷ Uyruğunda ifadesi, vatandaş olarak anlaşılmalıdır. Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389; Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2304.

²⁰⁸ 556 sayılı KHK döneminde de doktrinde “mensup” ifadesinin “uyruk/tabiiyet/vatandaşlık” anlamında kullanıldığı ifade edilmekteydi. Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 271.

²⁰⁹ Şehirali Çelik, *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu*, 199-200.

²¹⁰ Şehirali Çelik, *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu*, 199-200.

²¹¹ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 276.

²¹² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389; Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2304.

²¹³ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2304.

sınırlama getirilmeden “kişi” ibaresi kullanılması nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının da bu kapsamda rüçhan hakkından yararlanması mümkündür.²¹⁴ Örneğin; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan bir kişi, Almanya’daki tescil başvurusuna dayanarak Türkiye’de rüçhan hakkından faydalanabilecektir.

Paris Sözleşmesi’nde kullanılan “halef” kavramının içerisine, bir kişinin sahip olduğu hakların intikal ettiği diğer herhangi bir üçüncü kişi girmekte olup intikal şeklinin önemi yoktur. Bu bağlamda halefiyetin miras, bağışlama veya satım şeklinde gerçekleşmesi mümkün olup halefin gerçek veya tüzel kişi olmasına bir engel yoktur.²¹⁵

Kanunda da açıkça belirtildiği üzere başvuran kişinin tacir olması zorunlu değildir, gerçek veya tüzel kişi olabilir. Ticari müessese kavramı ile de sadece ticari işletmeler değil esnaf işletmeleri de bu kapsamdadır.²¹⁶ Rüçhan hakkından faydalanacak kişi ilk başvuruyu yapan kişi veya onun halefidir.

Patent başvurusu ve rüçhan hakkının düzenlendiği SMK m. 93/5’de; ilk başvurunun, Paris Sözleşmesi veya DTÖKA’na taraf olmayan bir ülkenin ilgili kurumuna yapılmışsa bu kurumun, Paris Sözleşmesinde belirtilenlerle eşdeğer etkiler ve koşullar çerçevesinde Türkiye’ye yapılan bir ilk başvurunun rüçhan hakkını ortaya çıkardığını kabul etmesi durumunda, karşılıklılık ilkesi gereğince bu başvuru hakkında da rüçhan hakkına ilişkin hükümlerin uygulanacağı açıkça belirtilmiştir. Bununla birlikte marka tescil başvuruları için benzer bir düzenleme SMK’da bulunmamaktadır. Sadece SMK m. 3/ç’de; mütekabiliyet ilkesi gereğince, Türkiye Cumhuriyeti uyuşundaki kişilere sınai mülkiyet hakkı koruması sağlayan ülkelerin uyuşundaki kişilerin de Kanunla sağlanan korumadan yararlanacağı hükmü bulunmaktadır. 556 sayılı KHK’nın yürürlükte olduğu dönemde doktrinde 556 sayılı KHK’nın m.3/2 hükmü gereğince mütekabiliyet ilkesinden faydalanması gerektiği ifade edilmekteydi.²¹⁷ SMK m. 93/5 ilişkin madde gerekçesi²¹⁸

²¹⁴ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 271.

²¹⁵ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 277.

²¹⁶ Yasaman / Yusufoğlu, *SMK Şerh II*, 2304; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 52.

²¹⁷ Arkan, *Marka C. I*, 62.

²¹⁸ “Maddenin beşinci fıkrasında karşılıklılık ilkesi gereğince, Türkiye’ye yapılan bir ilk başvurunun Paris Sözleşmesinde belirtilenlerle eşdeğer etkiler ve şartlar altında rüçhan hakkı doğurduğunu kabul eden ve Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasına

incelendiğinde mütakabiliyet ilkesi gereğince Paris Sözleşmesi veya DTÖKA'na taraf olmayan bir devlette yapılan başvuruların da Türkiye bakımından rüçhan hakkını doğuracağı düzenlenmiştir. Bununla birlikte aynı açıklamalara marka tesciline ilişkin hükümlerde yer verilmediğinden kanundaki bu istisnanın genişletilerek markalar için uygulanamayacağının kabul edilmesi daha doğru olacaktır.²¹⁹

Dolayısıyla kural olarak başvuru sahibi ile rüçhan hakkından faydalananak kişinin aynı kişiler olması gerekmektedir. Bununla birlikte rüçhan hakkı devredilebilir bir hak olduğundan, rüçhan hakkı üçüncü bir kişiye devredilmişse devrin Türkiye'de yapılan başvurudan önce tamamlanmış olması gerekmektedir.²²⁰ EUIPO kılavuzunda da rüçhan hakkının ilk başvuru sahibi veya halefi tarafından talep edilebileceği, ikinci durumda devrin Avrupa Birliği Markası (EUTM) başvuru tarihinden önce yapılmış ve bu yönde belgelerin sunulmuş olması gerektiği, rüçhan hakkının ilk başvurunun bir bütün olarak devredilip devredilmemesinden bağımsız olarak devredilebileceği, başvuru sahibinin bağlı kuruluşları veya ilişkili kişilerinin başvuru sahibi ile aynı kabul edilemeyeceği ifade edilmektedir. Ayrıca başvuru sahibinin ilk başvuru talebinden daha sonraki bir tarihte adını/unvanını değiştirmesi durumunda başvuru sahibinin aynı kişi olarak kabul edileceği ifade edilmektedir.²²¹

Başvuruya bağlı rüçhan hakkını talep etme yeterliliğine ilişkin koşullar hem rüçhan hakkının dayandığı başvuru sırasında hem de rüçhan hakkının talep edildiği zaman bulunmalıdır. Ancak aradaki sürede koşulların bulunması zorunlu değildir. Örneğin Paris Sözleşmesine veya DTÖKA'ya taraf bir devletin vatandaşı o anda bu ülkelerin vatandaşı olmayan bir kişiye rüçhan hakkını devredebilir. Önemli olan, bu kişinin rüçhan hakkını talep ettiği tarihte bu ülkelerden birinin vatandaşı olması veya bu ülkelerin vatandaşlarından birine devretmesidir. Başvuru sırasında ve rüçhan talebi

taraf olmayan bir ülkede yapılan başvuruların da Türkiye için rüçhan hakkı doğuracağının kabul edileceği açıklanmıştır.”

²¹⁹ 556 sayılı KHK dönemi için benzer değerlendirmeler bakımından Bk: Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 196.

²²⁰ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2305; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 62; Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 194.

²²¹ European Union Intellectual Property Office (Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi “EUIPO”), “Trade mark Guidelines Identity of the Owner” (Erişim 25 Şubat 2023).

sırasında koşulların gerçekleşmiş olması yeterli olup arada geçen zamanda rüçhan hakkının gerekli koşulları karşılamayan bir kişide bulunması önemli değildir.²²²

Ayrıca SMK m. 12/1’de sayılan kişilerden olmayan birine rüçhan hakkının devredilmesi mümkün olsa da başvuru sırasında rüçhan hakkından faydalanabilmek için gerekli koşullar sağlanamadığı takdirde rüçhan hakkını devralan kişi bu haktan yararlanamaz. Ancak rüçhan hakkından yararlanamayan bir kişinin, rüçhan hakkından yararlanabilecek bir kişiye rüçhan hakkını devretmesi mümkündür.²²³ Bu halde rüçhan hakkından yararlanma hakkı bulunan kişinin, markayı kendi adına tescil ettirmesi mümkündür. Rüçhan hakkının bu şekilde devredilmesi Paris Sözleşmesi bakımından da aynı şekilde geçerlidir.²²⁴

Marka hakkı ve rüçhan hakkı birbirlerinden bağımsız haklar olduklarından; markayı bir ülkede ilk defa tescil ettiren kişi markasını başka bir kişiye devretmiş olsa dahi bu devir sözleşmeden aksi anlaşılmadıkça diğer ülkeler için sonuç doğurmaz. Yani markasını devreden bu kişi, diğer ülkelerde markasının tescil edilmesi yönünde rüçhan hakkını kullanabilir. Bununla birlikte rüçhan hakkının markayla birlikte devredilmesinde de hukuki bir engel bulunmamaktadır.²²⁵

3.1.2.2. Başvuru Rüçhan Hakkı Kanunda Öngörülen Sürede Kullanılmalıdır

SMK m. 12/1 hükmüne istinaden; Paris Sözleşmesi veya DTÖKA’ya üye ülkelerin herhangi birinin yetkili makamlarına markanın tescil edilmesi için usulüne uygun olarak yapılan başvuru tarihinden itibaren altı aylık süre içinde rüçhan hakkının kullanılması gerekmektedir. Bu süre içinde kullanılmayan rüçhan hakkı düşer. Rüçhan hakkından yararlanmak için mutlaka başvuru sırasında talepte bulunmak gerekir ve

²²² Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2307.

²²³ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2308.

²²⁴ Alain THRIERR - Olivier THRIERR, “*Droit de Priorité*”, *Juris-Classeur, Fascicule 7720*, 4. akt. Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2308.

²²⁵ Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 275.

kanundaki altı aylık süre hak düşürücü süredir.²²⁶ Bu nedenle rüçhan talepli başvurunun bu süre içinde yapılmış olması ve altı aylık süre içinde TÜRKPATENT’e ulaşılmış olması gerekmektedir.²²⁷ Bu sürenin durması veya kesilmesi söz konusu değildir.²²⁸

Paris Sözleşmesi’nin m.4/C hükmünde sürenin, ilk başvurunun yapıldığı (tevdî edildiği) tarihten itibaren başlayacağı ve tevdî gününün süreye dahil edilmeyeceği belirtilmiştir. Dolayısıyla bu süreler ilk başvurunun yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar; başvuruda bulunulan gün müddete dahil edilmez. Sürenin son gününün, koruma talebinin yapıldığı devlette resmî tatile veya Büronun başvuru dosyalaması yapmak üzere açık olmadığı bir güne rastlaması durumunda süre, takip eden ilk iş gününe kadar uzayacaktır (Paris Sözleşmesi 4/C-3). Dolayısıyla son gün Türkiye’de resmi tatil gününe denk gelirse veya TÜRKPATENT tarafından başvuru kabulü için açık bulunmadığı²²⁹ bir güne denk gelirse süre takip eden iş gününün mesai saati sonuna kadar uzar.²³⁰

Bu nedenle her ne kadar SMK’da “ay” kavramına yer verilmişse de sürelerin hesaplanması bakımından TBK ve HMK değil, Paris Sözleşmesi hükmü uygulanacaktır.²³¹ Örneğin; Paris Birliği içinde Paris’te 02.01.2023 tarihinde yapılan tescil başvurusuna istinaden rüçhan hakkının kullanılması bakımından son gün (resmi tatile denk gelmemek şartıyla) 03.07.2023 olacaktır.

SMK Yönetmeliği m. 8/6 hükmü gereğince; rüçhan hakkı talebine ilişkin ücretin de süresinde ödenmesi ve ödendiğine ilişkin belgenin TÜRKPATENT’e süresinde sunulması gerekmektedir. Yönetmelik düzenlemeleri gereğince başvurunun süresinde

²²⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 273; Noyan, *Marka*, 63 Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.1975/1259, K. 1975/3463, T. 20.03.1975, www.lexpera.com.tr, (Erişim 01 Mart 2023).

²²⁷ Arkan, *Marka C. I*, 63; Yasaman / Yusufoğlu, *SMK Şerhi III*, 2316; Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 198.

²²⁸ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 273.

²²⁹ Marka tescil başvuruları, SMK Yönetmeliği’nin 5/1 maddesi gereğince TÜRKPATENT’e elektronik ortamda yapıldığından bu durumun ortaya çıkma ihtimali zayıflamıştır. Elektronik ortamda başvuru EPATS üzerinden yapılmaktadır. EPATS hakkında detaylı bilgi için: Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT), “EPATS Bilgilendirme Broşürler” (Erişim 01 Mart 2023).

²³⁰ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 63; Noyan, *Marka*, 63; Gökmen, *Rüçhan Hakkı*, 45.

²³¹ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 273.

yapılıp yapılmadığı, başvuru sırasında rüçhan hakkı talebinde bulunulup bulunulmadığı, başvuru ücretinin süresinde ödenip TÜRKPATENT’e süresinde sunulup sunulmadığı kanun ve yönetmelik hükümleri çerçevesinde TÜRKPATENT tarafından resen kontrol edilecektir.

3.1.2.3. Başvuru Rüçhan Hakkı İlk Başvurudan Bağımsız Olarak Talep Edilmelidir

Rüçhan hakkı bağımsız bir hak olup; talepte bulunulmadığı takdirde kendiliğinden sonuç ortaya çıkarmaz.²³² Paris Sözleşmesi, taraf devletlerden birinde yapılmış olan başvuru ile bu başvurunun sahibine tüm taraf devletlerde başvuru yapmış sayılma hakkını vermemiş ancak bu kişilere altı aylık rüçhan hakkı bahşederek aynı işaretin rüçhan hakkı süresi içinde diğer ülkelerde tescilini önleme imkanını sağlamıştır.²³³

Paris Sözleşmesi’nin 4/D paragrafı hakkın kullanımının talebe bağıllığını açıkça ortaya koymaktadır.²³⁴ Dolayısıyla rüçhan hakkı ilk başvuru hakkından da bağımsız bir haktır ve başka bir ülkede de ancak tescil talebinde bulunulması durumunda ilk tescile bağıllı olarak hukuki sonuç doğurur.²³⁵ Rüçhan hakkı başvuru sırasında talep edilmediği takdirde TÜRKPATENT veya mahkemeler tarafından resen dikkate alınmaz.²³⁶ Paris Sözleşmesi’nde rüçhan hakkının ilk başvuru tarihinden itibaren işlemeye başladığı belirtilmektedir (m. 4/A-3). Bu nedenle ilk başvuru, rüçhan hakkının doğumu için kurucu etkiye sahiptir.²³⁷

Rüçhan hakkının yenilik doğuran bir hak olması ve bu tür hakların ancak sahipleri tarafından belirli bir süre içinde ileri sürülmesi kaydıyla hüküm doğurduğu göz önünde

²³² Yasaman / Yusufoğlu, *SMK Şerhi III*, 2305; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 272; Çolak, *Marka*, 110; Moran, *Rüçhan Hakkı*, 30; Demirci, *Rüçhan Hakkı*, 40.

²³³ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389.

²³⁴ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 272.

²³⁵ Yasaman / Yusufoğlu, *SMK Şerhi III*, 2305; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389.

²³⁶ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 55; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 272.

²³⁷ Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 199; Gökmen, *Rüçhan Hakkı*, 33; Özkök, *Rüçhan Hakkının Kullanılması*, 34.

bulundurulduğunda da rüçhan hakkının talebe bağlı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.²³⁸ Kaldı ki SMK'da ve SMK Yönetmeliğinde de bu durum açıkça belirtilmiştir.

SMK Yönetmeliği'nde m. 5/2-c'de başvuru formunda “varsa rüçhan hakkı talebine ilişkin bilgilerin” yer almasının zorunlu olduğu belirtilmektedir. Yine Yönetmelik m. 6/1-a gereğince rüçhan hakkından yararlanabilmek için başvuru formuna yetkili makamlardan alınan rüçhan hakkını gösterir belge aslının ve bu belgenin yeminli tercüman tarafından tasdik edilmiş Türkçe tercümesinin de sunulması gerekmektedir. Yönetmelik'in 15. maddesinde ise rüçhan hakkının talep edilmesine ilişkin düzenlemeler mevcuttur.

Görüldüğü üzere rüçhan hakkı TÜRKPATENT'e yapılan tescil başvurusu ile talep edilir ve başvurunun tescil ile sonuçlanıp sonuçlanmamasından bağımsızdır. Yani tescil başvurusunun akıbetinin rüçhan hakkının kullanılmasında bir etkisi olmadığı gibi başvuruyu takip eden muhtemel tescil durumunun yeni bir rüçhan hakkı ortaya çıkarması ve örneğin ilave ya da yeni bir hak kullanım süresi yaratması da söz konusu değildir.²³⁹

Rüçhan hakkının doğması veya kullanılmasına ilişkin şartların gerçekleşmemesi başvuruyu geçersiz kılmaz, sadece bu haktan yararlanamama sonucunu doğurur. Rüçhan hakkından yararlanmak için öngörülen şartlara uyulmamasının neticesi rüçhan hakkının kaybolmasından daha ağır olamaz.²⁴⁰ Bununla birlikte rüçhan hakkı, mevcut bazı tescil başvurularını veya üçüncü kişiler adına yapılmış tescilleri engellemek amacıyla yapılmışsa bu durumda marka tescil işlemlerine devam edilmesi de anlamlı olmayabilir. Zira rüçhan hakkından yoksun kalan başvuru, üçüncü kişilerin başvuru veya tescillerini hükümsüz bırakamayacaktır.

EUIPO'nun AB Markalarını İnceleme Kılavuzu'nda ise başvuru rüçhan talebinin başvuru rüçhan hakkını oluşturan ilk başvuru ile birlikte yapılması gerektiği belirtilmektedir ancak bu başvuru tarihinden itibaren iki aylık süre içinde de bu talebin ileri sürülebileceği kabul edilmektedir. Bu aşamada rüçhan hakkı sahibinden istenilen

²³⁸ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 55; Paşlı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 272.

²³⁹ Yasaman / Yusifoğlu, *SMK Şerhi III*, 2324; Paşlı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 269.

²⁴⁰ Noyan, *Marka*, 178.

bilgiler ilk başvurunun yapıldığı ülke ve bu başvurunun tarihidir. Rüçhan talebinde bulunulmasından itibaren üç aylık süre içinde ilk başvuruya ilişkin başvuru numarası talep edilmektedir.²⁴¹

3.1.2.4. İlk Tescil Başvurusu Usulüne Uygun Olarak Yapılmış Olmalıdır

Başvuru rüçhan hakkından yararlanabilmek için ilk tescil başvurusunun usulüne uygun olarak yapılmış olması gerekmektedir. Rüçhan hakkı ancak bir marka tescil başvurusu ile birlikte talep edilebilir. Bu nedenle rüçhan hakkının tek başına kullanılması mümkün değildir.²⁴² Rüçhan hakkının usulüne uygun olarak yapılmış bir başvuruya istinaden doğabileceği Paris Sözleşmesi'nin 4/A-2²⁴³ ve 4/A-3²⁴⁴ maddelerinde de ifade edilmiştir. Paris Sözleşmesi'nin A paragrafının üç fıkrasında da “usule uygunluktan” bahsedilmektedir ve şekil şartlarına uyan bir ilk tescil başvurusunun varlığı hakkın doğumu için şarttır.²⁴⁵

Paris Sözleşmesi'nin 1883 tarihli ilk metninde usulüne uygun şekilde yapılmamış bir tescil başvurusunun rüçhan hakkına kaynak oluşturmayacağı belirtilmişti ancak burada kastedilen uygunluğun “esasa” mı yoksa “usule” mi ilişkin olduğu açık değildi. 1934'de Londra'da gerçekleştirilen konferansta uygunluğun ilk tescilin yapıldığı ülke hukukuna göre belirlenmesi gerektiği kararlaştırılmıştır. Daha sonra 1958'de Lizbon'da düzenlenen konferansta, rüçhan hakkının doğması için gereken uygunluğun “usuli” olması gerektiği ifade edilmiştir.²⁴⁶

²⁴¹ Özkök, *Rüçhan Hakkının Kullanılması*, 42-43.

²⁴² Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 54.

²⁴³ Paris Sözleşmesi 4/A-2: *Birlik ülkelerinden her birinin dahili mevzuatına uygun veya birlik ülkeleri arasında akdedilmiş iki veya çok taraflı sözleşmeler gereğince, usulüne uygun olarak yapılmış bir yerel başvuru değerinde olan her başvuruya rüçhan hakkı tanınacağı kabul olunur.*”

²⁴⁴ Paris Sözleşmesi 4/A-3: *“Usulüne uygun olarak yapılan yerel başvuru, bahis konusu ülkede başvurunun yapıldığı tarihi tespit için yeterli olan bir başvuru anlamındadır ve bu başvurunun sonradan ne şekilde sonuçlanacağı önemli değildir.”*

²⁴⁵ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 279.

²⁴⁶ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2318.

Başvurunun usulüne uygun olarak yapıp yapılmadığı ve hangi tarih itibariyle yapılmış olduğu hususu ilk başvurunun yapıldığı ülke hukukuna göre belirlenecektir.²⁴⁷ Bu durum Paris Sözleşmesi'nde de usulüne uygun olarak yapılan “yerel başvuru” şeklinde düzenlenmektedir.

SMK'da yer almasa da Paris Sözleşmesi'nin 4/C-4 maddesinde yer alan istisna hükmüne göre ikinci başvurunun, ilk başvuru olarak kabul edilmesi ve bu başvuru tarihinden itibaren 6 ay içinde rüçhan hakkının talep edilebilmesi mümkündür. Şartların²⁴⁸ gerçekleşmesi durumunda ikinci başvuru rüçhan hakkına dayanak teşkil edecektir ve başvuru tarihi bakımından ikinci başvuru tarihi dikkate alınacaktır.²⁴⁹

Yapılan ilk başvurunun ilgili ülkenin mevzuatına göre usulüne uygun olarak (şekli açısından) yapılmış olması yeterlidir. Söz konusu başvurunun mutlak veya nispi ret sebeplerini barındırıp barındırmadığı, markaya herhangi bir itirazın bulunup bulunmadığı, markanın tescile elverişli olup olmadığı, markanın tescil talebinin olumlu veya olumsuz sonuçlandığı önem arz etmemektedir.²⁵⁰

Rüçhan hakkının kullanılması, ilk başvurunun akıbetine bağlı değildir. Bununla birlikte ilk başvuru yapıldıktan sonra rüçhan hakkı süresi içinde rüçhanlı başka bir başvuru yapılmadan ilk başvurunun geri çekilmesi (vazgeçilmesi) durumunda rüçhan hakkının devam edip etmeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde kimi yazarlar bu durumun rüçhan hakkından da vazgeçildiği sonucunu doğuracağını²⁵¹ kimi yazarlar ise rüçhan hakkının devam edeceğini belirtmektedir.²⁵²

²⁴⁷ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 53; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 280.

²⁴⁸ İlgili şartlar şu şekildedir: “•İlk başvuru talebi ile ikinci tescil talebinin konusu aynı olmalıdır, •Her iki başvuru talebi de aynı ülkede yapılmış olmalıdır, •Sonraki başvurunun yapıldığı tarihte, ilk başvuru talebi reddedilmiş olmalı, geri çekilmiş olmalı veya terkedilmiş olmalıdır. Bu şekilde başvuru üçüncü kişilerin incelemelerine tabi tutulmamış olacak ve buna bağlı haklar doğmamış olacaktır. •Önceki başvuru, henüz rüçhan hakkına dayanak olarak kullanılmamış olmalıdır.”.

²⁴⁹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2317.

²⁵⁰ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2318.

²⁵¹ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 281.

²⁵² Arkan, *Marka C. I*, 63; Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2318; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 54.

Rüçhan hakkına dayanılarak diğer ülkelerde yapılan tescil başvurularının farklı şekillerde sonuçlanması da mümkündür. Üye ülkelerdeki marka tescilinin bağımsızlığı kuralı gereğince her bir ülkenin tescil kurumu, kendi yerel mevzuatı çerçevesinde değerlendirme yapacak olup bir ülkede başvurunun tescille sonuçlanması, diğerinde ise tescil talebinin reddedilmesi ihtimal dahilindedir.²⁵³ Hatta rüçhan hakkının kaynağını teşkil eden ilk başvurunun reddedilmesine rağmen rüçhan hakkına dayanılarak diğer ülke veya ülkelerde yapılan başvurunun kabulü ve markanın tescil edilmesi de mümkündür. Zira rüçhan hakkı, markanın tesciline değil, ilk tescil talebine bağlı bir haktır ve ikinci tescilin talep edilmesi anında hukuki sonuçlarını doğurmaya başlar.²⁵⁴

3.1.2.5. İlk Tescil Başvurusu ile Başvuru Rüçhan Hakkı Talep Edilen Sonraki Tarihli Başvurunun “Aynı Marka” ve “Aynı Mal veya Aynı Hizmetleri” Kapsamalıdır

Rüçhan hakkının kullanılabilmesi açısından Türkiye’deki tescil başvurusu yapılan markanın, hakkın kaynağı olan başvuruya konu marka ile aynı ve aynı mal veya hizmetlerden olmasına ilişkin Paris Sözleşmesi’nde özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte Türk hukukunda markaların kullanıldığı mal ve hizmetlere bağlı olarak korunduğu kabul edilir.²⁵⁵ Çünkü marka soyut bir kavram olduğundan ancak kullanıldığı mal ve hizmetlere bağlı şekilde korunabilir.²⁵⁶ Dolayısıyla rüçhan hakkının dayanağı olan ilk başvuru ile sonraki tarihli başvurular açısından hem markanın kendisi hem de markanın tescilinin talep edildiği mal ve hizmet sınıfları bakımından inceleme yapılacaktır. Buna doktrinde ayniyet şartı da denilmektedir.²⁵⁷

Markaların ne zaman aynı sayılacağı hususu önem arz etmektedir. Kural olarak markanın ayırt edici karakterine zarar vermeyen değişikliklerin rüçhan hakkı talebini etkilememesi gerekir. EUIPO ve bazı AB ülkelerinin marka ofisleri, markaların siyah-

²⁵³ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 281.

²⁵⁴ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2305; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 280.

²⁵⁵ Mal ve Hizmet Sınıflandırmasına İlişkin Detaylı Bilgilendirme İçin bk: (TÜRKPATENT), “Marka (NICE) Sınıflandırma”.

²⁵⁶ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2308.

²⁵⁷ Arkan, *Marka C. I*, 63; Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2309; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 68; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 278.

beyaz veya gri tonlarında yapılan markaları ile bu markaların renkli halleri bakımından Avrupa Markası ile ilgili genel uygulama konusunda mutabık kalmışlardır ve Siyah Beyaz Markaların Ayniyeti Hakkında Ortak Bildirim hazırlamışlardır.²⁵⁸ Bu bildirgeye göre siyah-beyaz olarak başvurusu yapılan bir marka ile rüçhan hakkına dayalı olarak renklendirilmiş hali için yapılan başvuru arasında ayniyet bulunmamaktadır ve aynı marka kabul edilemez; meğer ki renkler arasındaki fark ayırt edilemeyecek kadar önemsiz olsun.²⁵⁹ Önemsiz fark işaretlerin anlamını, telaffuzunu ve görsel etkisini değiştirdiği düşünülmeyen farklılıklardır.²⁶⁰ Doktrinde Paslı, rüçhan hakkı kurumunun anlamı/düzenleme amacının; sonraki başvurunun önceki ile aynı olması gerektirdiğini, önceki başvuruya konu markaya uluslararası koruma sağlanmasında bir avantaj sağlanması olduğunu ve bu nedenle de her iki başvuru arasında ayniyet²⁶¹ aranması gerektiğini ifade etmektedir.²⁶²

Markaların benzer veya aynı olup olmadığı bakımından değerlendirmede markaların tescilinin talep edildiği mal ve hizmet sınıfları dikkate alınır. Türkiye’de marka başvurusunda bulunan birinin rüçhan hakkından yararlanabilmesi için daha önce başka bir ülkede aynı marka için aynı mal ve hizmetlerde tescil başvurusunun bulunduğunu kanıtlaması gerekmektedir.²⁶³ Dolayısıyla SMK m. 12/1’de de açıkça ifade edildiği üzere rüçhan hakkından faydalanan kişinin sadece “aynı marka ve aynı mal veya hizmetler için” altı aylık rüçhan hakkı süresi bulunmaktadır.

²⁵⁸ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2310.

²⁵⁹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2310.

²⁶⁰ EUIPO Trade Mark Guidelines, Part B, Section 2, 11.3 Examples of priority claims, <https://guidelines.euipo.europa.eu/2058843/1952006/trade-mark-guidelines/11-3-2-comparison-of-the-marks>, (Erişim Tarihi : 01 Şubat 2023).

²⁶¹ TÜRK PATENT’e göre ayniyet şu şekilde tanımlanmaktadır: “Başvuruya konu işaretin daha önce tescil edilmiş veya başvurusu yapılmış bir marka ile aynı olması ile ifade edilen, karşılaştırılan işaretlerin özdeş, farksız, tıpa tıp taklit, aynen veya bire bir kopya olmasıdır. Aralarında küçük de olsa tüketiciler tarafından fark edilebilecek derecede değişiklikler bulunan markalar ise aynı olarak kabul edilemez. Ancak markaların farklı büyüklükte olması veya kelime markalarının yazı karakterinin, renginin farklılaştırılması aynı olma durumunu etkilemez. Önceki markayı oluşturan tüm unsurların herhangi bir değişiklik, ekleme veya çıkarma yapılmaksızın sonraki markada aynen yer alması durumunda işaretler arasında aynılık vardır.” Türk Patent ve Marka Kurumu, *Marka İnceleme Kılavuzu*, 488.

²⁶² Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 278-279.

²⁶³ Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 196.

Rüçhan hakkına istinaden tescil başvurusunda bulunulması durumunda, rüçhan hakkının doğduğu tarihten sonra üçüncü kişilerce yapılan ve rüçhan hakkının konusunu oluşturan marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer olan ve aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetleri kapsayan başvurular reddedilir (SMK m. 12/6). Dolayısıyla tescil başvurusu yapılan mal ve/veya hizmetler dışında farklı mal veya hizmetler bakımından rüçhan hakkı söz konusu olmayacaktır.²⁶⁴ Rüçhanlı başvuruda, ilk başvuruda yer almayan mal ve hizmetler için markanın tescili talep edilemez.²⁶⁵ İlk tescil başvurusuna istinaden Türkiye’de rüçhan hakkından faydalanma talebinde bulunan kişinin aynı marka ve aynı mal veya hizmetlerle ilgili başvuruda bulunması gerekmektedir. Ayniyetin hem markalar arasında hem de markaların tescilinin talep edildiği mal ve hizmetler bakımından bulunmalıdır. Başvuru konusu mal veya hizmetlerin, ilk tescilden geniş olmaması ve farklı mal veya hizmetleri kapsamaması gerekmektedir. Ancak sonraki başvurunun ilk başvuruda bulunan mal veya hizmetlerin sadece bir kısmı için yapılması ve daha dar olması mümkündür.²⁶⁶ Tescilin yapılacağı mal veya hizmetler bakımından esas önem arz eden husus mal veya hizmetlerin genişletilemeyeceği ancak daraltılabileceğidir.

Bu nedenle her ne kadar Paris Sözleşmesi’nde önceki başvuru ile rüçhan hakkı talep edilen sonraki başvurunun aynı marka ve aynı mal veya hizmetlerden olmasına ilişkin düzenleme bulunmasa da SMK’daki açık hüküm gereğince “aynı marka ve aynı mal veya hizmet” şartının aranmamasına veya yumuşatılmasına olanak yoktur. Zira rüçhan hakkının amacı; ilk başvuru ile sonraki başvurunun aynı olmasını gerektirir, marka koruması sadece markanın kendisine yönelik değildir²⁶⁷, her iki başvuru arasındaki ayniyet işin doğası gereğidir.²⁶⁸

Paris Sözleşmesi’nin m. 6/C-2 hükmünde ayniyet şartını sınırlayan bir kural düzenlenmektedir. Buna göre; yalnız menşe ülkesinde koruma altında bulunan bir

²⁶⁴ Uzunallı, *Marka*, 52.

²⁶⁵ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 69.

²⁶⁶ Arkan, *Marka C. I*, 63; Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2310; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 69; Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 279.

²⁶⁷ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2309.

²⁶⁸ Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 278.

markanın ayırt edici karakterini değiştirmeyen ve menşe ülkede tescil edildiği şekildeki kimliği etkilenmeyen unsurların farklı olduğu gerekçesiyle reddedilmemesi gerekmektedir. Dolayısıyla markanın ilk tescil edildiği şekilde bulunan ve ayırt edici karakterine zarar vermeyen ölçüdeki küçük değişiklikler nedeniyle markanın tescili reddedilemez. Bu düzenleme rüçhan hakkı için de uygulanabileceğinden markanın ilk tescile göre ayırt edicilik niteliğini zedelemeyen ve koruma kapsamını etkilemeyen değişiklikler söz konusu olabilir.²⁶⁹ örneğin; farklı alfabeler arasındaki yazım farklılıkları (colour/color şeklinde veya Almanca’da “” karakterinin Türkçe’de “a”, Fransızca’da “” karakterinin Türkçe’de “e” karakteri olarak, İngilizce “exper” kelimesinin Türkçe’de “eksper” olarak tescil edilmesi gibi) rüçhan hakkının kullanılmasına engel oluşturmayacaktır.²⁷⁰

Noktalama işaretleri arasındaki farklar veya iki kelime arasında boşluk ilavesi, markalar arasındaki ayniyeti ortadan kaldırmaz.²⁷¹ Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD)’nın rüçhan hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan bir kararında; Yunanistan’da tescil edilmiş “THINK PAD” markası ile Avrupa Topluluğu markası olarak tescili talep edilen “THINKPAD” markası arasındaki farklılığın “de minimis” olduğuna, markaların aynı marka olarak kabul edileceğine ve dolayısıyla “THINKPAD” markası için “THINK PAD” markasına istinaden öncelik hakkının talep edilebileceğine karar verilmiştir.²⁷² Benzer bir uyuşmazlıkta “TOPFLOW” ile “TOP FLOW” markaları arasındaki değişikliğin esaslı bir değişiklik olmadığına karar verilmiştir.²⁷³ Mahkeme bu kararında; iki işaret arasında ses ve telaffuz farkının olmadığını, görsel olarak iki işaretin sekiz harf ve büyük harflerden oluştuğunu, görünen tek farkın “K” ve “P” harfi arasındaki boşluk olması sebebiyle iki işaret arasında kayda değer bir fark olmadığı belirtmiştir.²⁷⁴ ABAD, başka bir kararında da “WATER-JEL” ve “WATERJEL” işaretleri için; kural olarak işaretler arasındaki özdeşlik durumuna ilişkin oldukça kısıtlayıcı bir yaklaşım

²⁶⁹ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 69.

²⁷⁰ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 70.

²⁷¹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK şerhi III*, 2310.

²⁷² Yasaman / Yusufoglu, *SMK şerhi III*, 2311.

²⁷³ Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), In case R0851/1999-2, 05.08.2002.

²⁷⁴ Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), In case R0010/1998-2, 15.07.1998.

sergilenmesine rağmen karara konu işaretler arasındaki farkın önemsiz olduğundan markaların aynı kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁷⁵ ABAD, başka bir kararında da "TELEYE" ve "TELEEYE" markaları arasındaki farkın da esaslı bir fark sayılmadığı yönünde karar vermiştir.²⁷⁶

Bu çerçevede doktrinde Yasaman'a göre; markalar arasındaki fark önemsiz ise ve ortalama bir tüketicinin ancak işaretleri beraber inceledikten sonra algılayabileceği bir farksa markalar arasında ayniyetin bulunduğu kabul edilmelidir. Bu kural markanın olduğu gibi tescil edilmesi ve korunması açısından da geçerli olmalıdır. Rüçhan hakkında aranacak ayniyet kriteri, Paris Sözleşmesinin 6. maddesinin mükerrer 4/C-2 hükmünde yer alan kural ile uyumlu olmalıdır.²⁷⁷ Yargıtay bir kararında; "AXORN" markasının rüçhan hakkı talebine istinaden, üçüncü bir kişi tarafından "AXOR" markasının tescil talebini reddetmiştir. Yargıtay, aradaki tek farklılığın N harfi olduğu, görünüş, okunuş ve düşünsel anlamda aynı oldukları, eklenen harfin benzerliği kaldırarak nitelikte olmadığı ve bu nedenle davanın reddedilmesi gerektiği yönündeki ilk derece mahkemesi kararını onamıştır.²⁷⁸

²⁷⁵ Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), In case R0797/2012-2, 09.10.2012.

²⁷⁶ Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), In case T-128/99, 15.11.2001.

²⁷⁷ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2313.

²⁷⁸ "Mahkemece, iddia, savunma ve toplanan kanıtlar ve tüm dosya kapsamına göre, benimsenen bilirkişi raporu doğrultusunda markalar arasındaki tek farkın "N" harfi olduğu, görünüş, okunuş ve düşünsel anlamda aynı oldukları eklenen harfin benzerliği ortadan kaldırarak nitelikte olmadığı, 7/1-b anlamında ayırt edilemeyecek kadar benzer oldukları, anılan maddenin mutlak ret nedeni olması nedeniyle dava dışı marka sahibinin izni ile mutlak tescil engelinin aşılamayacağı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına ve davacının markasının 38.sınıfta tesciline engel olan "AXORN" marka başvurusunun 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 25/1. maddesi uyarınca rüçhan hakkından kaynaklanan öncelik hakkının bulunduğu ve bunun yanında davalı Türk Patent Enstitüsünce başvurusunun önce ilan edilip, daha sonra kısmi red kararı verilmesinin de anılan K.H.K.nin 33/2. maddesine aykırı bulunmamasına göre davacı vekilinin tüm temyiz itirazlarının reddi ile kararın onanması gerekmiştir."

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.2005/887, K.2006/972, T. 06.02.2018, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 15 Şubat 2023).

3.2. Sergi Rüçhanı

Sergi rüçhanı, Türkiye’de açılan ulusal ya da uluslararası sergilerde ya da Paris Sözleşmesi veya DTÖKA taraf ülkelerde açılan resmi ya da resmi olarak tanınan uluslararası sergilerde markayla birlikte yapılan teşhire konu olan rüçhan hakkıdır.

3.2.1. Sergi Rüçhanının Tanımı ve Kaynağı

Sergi rüçhanı; bir ülkede organize edilen milli veya milletlerarası sergilerden birinde markalı ürününü sergileyen kişinin rüçhan hakkı süresi içinde o ülkede veya ilgili uluslararası sözleşmelere üye ülkelerin birinde, sergi rüçhanından yararlanılarak başvuruda bulunmasını sağlayan rüçhan hakkıdır. Sergi rüçhanının hukuki sonuçları da başvuru rüçhanı gibidir.²⁷⁹

Terminolojik olarak SMK’da Türkiye’deki sergiler için; “Türkiye’de açılan ulusal ya da uluslararası sergilerde” ifadesi kullanılmışken, yurt dışındaki sergiler için “Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasına taraf devletlerde açılan resmî ya da resmî olarak tanınan uluslararası sergilerde” ifadesi kullanılmıştır. Türkiye’deki sergiler ile yurt dışındaki sergiler için farklı terminolojinin kullanılması - eğer bilinçli bir tercih ise- yurt dışı sergiler yönünden ispat güçlüğünden kaynaklandığı düşünülebilir. Zira madde gerekçesinde de bu düzenlemenin 2015/2424²⁸⁰ AB Marka Tüzüğü’nün 33. maddesi temel alınarak yapıldığı belirtilmektedir.²⁸¹

Bir markanın üzerinde bulunduğu mal veya hizmetlerle birlikte teşhir edilmesi, söz konusu marka için başvuru ve tescil bakımından rüçhan hakkını da beraberinde getirmektedir.²⁸² Başvuru rüçhanı, yabancı bir ülkede yapılan marka tescil başvurusundan

²⁷⁹ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 10.

²⁸⁰ 10.01.2017 tarihinde yürürlüğe giren Sınai Mülkiyet Kanunu’ndan az bir süre sonra 14.06.2017 tarihinde 2015/2424 sayılı AB Marka Tüzüğü yerine 10.01.2017 2017/1001 sayılı Marka Tüzüğü kabul edilmiştir. Tüzük metni için: Official Website of the European Union (EUR-Lex), “Regulation (eu) 2017/1001 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 on the European Union Trade Mark (codification)” (Erişim 20 Mart 2023).

²⁸¹ Çolak, *Marka*, 112.

²⁸² Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 57.

kaynaklanırken, sergi rüçhanı sergilerdeki teşhirden doğar.²⁸³ Fuar ve benzeri yerlerde sergileme veya teşhir, malın piyasaya sürülmesi anlamına gelmektedir.²⁸⁴

Rüçhan hakkının esas olarak Paris Sözleşmesi'nin 4. maddesinde düzenlendiği yukarıda açıklanmıştı. Paris Sözleşmesi'nin 11. maddesi ise bir markanın sergilerde sergilenmesi durumunda sahip olacağı rüçhan hakkını düzenlemektedir. Paris Sözleşmesi'nin m.11/1 hükmünde de ifade edildiği üzere Paris Sözleşmesi'ne taraf devletlerin birinde açılmış resmi veya resmi olarak tanınan uluslararası sergilerde sergilenen ürünlerdeki ticaret markalarına geçici koruma sağlanmaktadır. Bu geçici koruma, 4. madde ile sağlanan süreleri aşamayacaktır. İleri bir tarihte rüçhan hakkı için başvuruda bulunulması durumunda, bir ülkenin yetkili makamları sürenin, mal veya hizmetlerin sergide gösterime sunulduğu tarihten itibaren başlamasını sağlayabilir (Paris Sözleşmesi m. 11/2). Her bir ülke, sergilenen mal veya hizmetin kimliğini ve sergide gösterime sunulduğu tarihi kanıtlamak üzere gerekli göreceği ispat belgelerini talep edebilir (Paris Sözleşmesi m. 11/3).

Burada rüçhan hakkını doğuran olay yurt dışındaki tescil başvurusu olmayıp, kamuya açık sergide yapılan teşhirdir. Zira tıpkı tescil başvurusunda olduğu gibi burada da üçüncü kişiler markadan haberdar olabilmektedirler. Dolayısıyla sergi rüçhanı kapsamında gerçek hak sahiplerine, markadan haberdar olan üçüncü kişilerin başka ülkelerde kendi adlarına yapabilecekleri tescil başvurularının engellenmesine yönelik özel bir imkan getirilmektedir.²⁸⁵

Sergi rüçhanında önem arz eden husus aşağıda detaylı açıklanacağı üzere markanın kullanılacağı mal veya hizmetlerin sergide görünür şekilde sergilendiğinin belgelendirilmesidir. Bu belge, sergiyi organize eden yerli veya yabancı kurum veya kuruluştan alınmalıdır. Sergi rüçhanından faydalanabilmek için sergide teşhir edilerek sunulan ürünü ve üzerindeki marka işaretini açık ve eksiksiz bir şekilde gösteren

²⁸³ Uzunallı, *Marka*, 52.

²⁸⁴ Bozgeyik, "Rüçhan Hakları", 67.

²⁸⁵ Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 293.

fotoğrafların, ürünün sergide görünür şekilde konulduğu tarihi ve resmî açılış tarihini gösteren belge sunulmalıdır.

3.2.2. Sergi Rüçhanından Faydalanabilmek İçin Gerekli Şartlar

Başvuru rüçhan hakkından faydalanabilmek için aşağıda belirtilen tüm şartların sağlanması gerekmektedir.

3.2.2.1. Tescil Başvurusunda Bulunan Kişi Sergi Rüçhan Hakkı Sahibi Olmalıdır

SMK m. 12/3’de rüçhan hakkından faydalanabilecek kişilerin kimler olabileceği şu şekilde belirtilmiştir:

- *Başvuruya konu markanın kullanılacağı mal veya hizmetleri Türkiye’de açılan ulusal ya da uluslararası sergilerde ya da*
- *Paris Sözleşmesi veya DTÖKA’na taraf devletlerde açılan resmî ya da resmî olarak tanınan uluslararası sergilerde*

markayla birlikte teşhir eden ve markanın tasdikli örneğini ibraz eden 3 üncü maddede belirtilen gerçek veya tüzel kişiler, teşhir tarihinden itibaren altı ay içinde Türkiye’de aynı markanın tescili için başvuru yapma konusunda rüçhan hakkından yararlanır.

3.2.2.2.Sergi Rüçhan Hakkı Kanunda Öngörülen Sürede Kullanılmalıdır

SMK m. 12/3’de açıkça ifade edildiği üzere; sergi rüçhanından faydalanabilmek için maddede belirtilen sergilerde yapılan teşhir tarihinden itibaren altı ay içinde başvuruda bulunmak gerekmektedir.

Sürenin başlama tarihi, malların sergilenmeye başladıkları tarihe göre belirlenir. Markanın sergilenmeye başladığı tarih ise markanın sergide herkes tarafından görülebilir şekilde teşhir edildiği tarihtir.²⁸⁶ Kural olarak, sergideki teşhir tarihinden itibaren altı

²⁸⁶ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 80.

aylık süre işlemeye başlar.²⁸⁷ Sergilenen marka için sonradan bir de tescil başvurusu yapılmışsa, rüçhan hakkı süresi değişmez.²⁸⁸

Bununla birlikte SMK m. 12/4 *“Başvuruda belirtilen markanın kullanılacağı mal veya hizmetler, sergide görünür şekilde, resmî açılış tarihinden önce markayla birlikte teşhir edilmişse rüçhan hakkı süresi, malların sergiye konulduğu veya hizmetin teşhir edildiği tarihten itibaren başlar.”* ve SMK m. 12/5 *“Herhangi bir sergide teşhir edilmiş mal veya hizmetler bakımından birden çok başvuru yapılmışsa, bu mal veya hizmetleri ilk teşhir eden kişi, aynı zamanda teşhir edilmesi hâlinde ise ilk başvuruda bulunan kişi rüçhan hakkından yararlanır.”* düzenlemelerinde markanın teşhir edilmesine ve birden fazla başvuruya ilişkin özel hükümler yer almaktadır.

SMK m.12/5 ile; zamansal olarak kimin başvuru hakkını haiz olacağı, ilk gelen alır kuralına uygun olarak belirlenmiştir. Buna göre eğer birden fazla kişi aynı markayı aynı ürünler üzerine kullanarak sergide teşhir etmişse, ilk teşhir eden kişi sergi rüçhanından yararlanabilir. Eğer kişiler aynı gün ürünleri sergide teşhir etmişse, bu durumda ilk başvuran kişi rüçhan hakkından yararlanabilir.²⁸⁹

3.2.2.3. Başvuruya Konu Markanın Kullanılacağı Mal veya Hizmetler Sergilerde Markayla Birlikte Teşhir Edilmiş Olmalıdır

Sergi rüçhanının SMK m. 12/3’de belirtilen ulusal veya uluslararası sergilerdeki teşhirlerden kaynaklandığı ifade edilmişti. Dolayısıyla sergi rüçhanının doğumu esasen bir sergideki teşhire bağlıdır.²⁹⁰

Sergi rüçhanından yararlanabilmek için markanın kullanılacağı tüm mal ve hizmetlerin sergilenmesi gerekmektedir. Sergide teşhir edilmeyen mal ve hizmetler için rüçhan hakkından faydalanılamaz.²⁹¹ Sergi rüçhanına bağlı olan koruma, teşhir edilmeyen

²⁸⁷ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2322.

²⁸⁸ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 64.

²⁸⁹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2324.

²⁹⁰ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 60.

²⁹¹ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 71; Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 202.

mal ve hizmetlere teşmil edilemez.²⁹² Teşhir, sergiye katılım sağlayan ve ziyarette bulunan herkesin görebileceği bir şekilde olmalıdır ancak markanın üzerinde bulunduğu malların veya hizmetlerin herkes tarafından görülmesi şart değildir.²⁹³

Sergiden ne anlaşılması gerektiği konusunda SMK'da ve Yönetmelikte açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Sergi, mal veya hizmetlerin tanıtılması amacıyla Paris Sözleşmesi'ne taraf ülkelerden birisinde veya Türkiye'de yapılan teşhirlerdir.²⁹⁴ Sergi kavramı (Mülga) Yurt İçinde Fuar Düzenlenmesine Dair Yönetmelik²⁹⁵ ("Fuar Yönetmeliği") m. 17/2'de tanımlanmaktaydı. Mülga Fuar Yönetmeliği m. 17/2'de yer alan tanım Mülga 556 sayılı KHK m. 26 anlamında yapılmış değildir. Ancak serginin aynı yönetmeliğin 5. maddesinde tanımlanan fuar ile aynı anlama geldiği, 556 sayılı KHK'nın 21. ve devamında yer alan hükümlerin amacı ve anlamından anlaşılmaktadır. Bu nedenle belirtilen koşullara uygun olmak şartıyla yapılan organizasyonlar için "sergi" veya "fuar" tanımlamasının kullanılması bir farklılığa yol açmayacaktır.²⁹⁶

Mülga Fuar Yönetmeliği'nde tanımlanan ve türleri belirtilen fuarlar kural olarak birden fazla katılımcının katılımı ile gerçekleştirilen organizasyonlardır. Bununla birlikte sergi rüçhanı hakkından faydalanabilmek için fuarın birden fazla katılımcının katılımıyla gerçekleşmesi şart değildir. Tek katılımcı tarafından yapılan teşhire istinaden de rüçhan hakkı doğabilir.²⁹⁷

Yurt İçinde Fuar Düzenlenmesine Dair Yönetmelik, 01.02.2000 Tarih ve 26067 sayılı Resmî Gazete ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu tarihten sonra fuarlara ilişkin düzenlemeler, Yurt İçinde Fuar Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar²⁹⁸'a göre düzenlenmeye başlanmıştır.

²⁹² Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2323.

²⁹³ Bozgeyik, "Rüçhan Hakları", 60.

²⁹⁴ Bozgeyik, "Rüçhan Hakları", 57.

²⁹⁵ Resmî Gazete: 27.06.2000, Sayı: 24092.

²⁹⁶ Bozgeyik, "Rüçhan Hakları", 58.

²⁹⁷ Bozgeyik, "Rüçhan Hakları", 58.

²⁹⁸ Söz konusu esaslar TOBB Yönetim Kurulu'nun 03.11.2014 tarih ve 94 sayılı kararına istinaden 01.01.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Son olarak 31.05.2022 tarihli TOBB Yönetim Kurulu üyelerinin oluruyla değişikliğe uğramıştır.

Sergi, küçük organizasyonlara verilen isimdir. Oysa SMK'daki düzenlemeler dikkate alındığında ulusal ve uluslararası serginin hak doğurucu sergi olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle hem ulusal hem de uluslararası organizasyonların aynı nitelikte bulunması gerekir.²⁹⁹ SMK'da yer alan düzenlemede her ne kadar sergi ibaresi geçse de kast edilen fuarlardır.³⁰⁰

Günümüzde Türkiye'de düzenlenecek ulusal ve uluslararası nitelikteki fuarlar, TOBB tarafından oluşturulan “Yurt İçinde Fuar Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar” a göre düzenlenmektedir. Bu esaslar Türkiye'de düzenlenen organizasyonların ulusal veya uluslararası olduğunu belirlemektedir.³⁰¹

Söz konusu Esaslar'da serginin tanımına yer verilmemiş olmakla birlikte 4/1j maddesinde fuarın tanımı yapılmıştır. Uluslararası fuar ve bu unvanın kullanılmasına ilişkin hususlar ise 6. maddede düzenlenmektedir. Fuarların, belirlenen niteliklere sahip olduğu konusunda 6. maddede yer alan “*Fuarların bu maddenin birinci fıkrasında belirtilen niteliklere sahip olduğu, 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu uyarınca yeminli mali müşavir veya bağımsız denetleme kuruluşu tarafından düzenlenecek rapor ile belgelenmelidir. Ancak, Küresel Fuar Endüstrisi Birliği (UFI) uluslararası fuar etiketini taşıyan fuarlarda bu şartlar aranmaz.*” şeklindeki düzenleme dikkate alınacaktır.

²⁹⁹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2320.

³⁰⁰ Arkan, *Marka C. I*, 64.

³⁰¹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2321.

4. Rüçhan Hakkının Benzer Hukuki Kavramlarla Kısaca Karşılaştırılması

4.1. Anonim ve Limited Şirketlerde Sermaye Artırımından Doğan Rüçhan Hakkı İle Karşılaştırılması

Pay sahiplerinin, esas sermayenin artırılması nedeniyle çıkarılan yeni payları, sermayeye katılma oranları nispetinde öncelikli olarak edinme hakları bulunmaktadır. Buna yeni payları almada öncelik hakkı (rüçhan hakkı) denilmektedir.³⁰² Karışıklığa mahal vermemek adına bu kısımda şirketler hukukundaki rüçhan hakkı bakımından terminoloji olarak yeni pay alma hakkı ifadesi kullanılacaktır.

Yeni pay alma hakkı bir yönüyle payın genişlemesi niteliğinde olduğundan kök hakkı olarak da adlandırılmaktadır.³⁰³ Yeni pay alma hakkının paysahiplerine tanınmasının nedeni; paysahiplerinin ortaklıkta sahip oldukları oy, kâr, tasfiye bakiyesi hakları gibi paysahipliği haklarının ve ellerindeki payların halihazırdaki değerinin sermaye artırımını nedeniyle azaltılmasına veya aşınmasına karşı korunmasıdır.³⁰⁴ Marka tescilindeki rüçhan hakkının, hak sahibine sağladığı fayda ise önceki bir marka başvurusuna veya marka tesciline dayanarak aynı marka için hak sahibinin öncelik hakkı elde etmesidir.

Limited şirketlerdeki yeni pay alma hakkı, büyük ölçüde anonim şirketlerdeki yeni pay alma hakkına paralel şekilde düzenlendiğinden yapılan açıklamalar her iki şirket türü için de geçerlidir. TTK'nın rüçhan hakkı başlıklı 461/1. maddesinde her pay sahibinin, yeni çıkarılan payları mevcut paylarının sermaye oranına göre alma hakkına haiz olduğu belirtilmektedir. Limited şirketler bakımından da TTK m. 591/1'de benzer düzenleme mevcuttur. Yeni pay alma hakkı, payın kendisinden doğan ve pay sahibine bağlı olan bir malvarlığı hakkıdır.³⁰⁵ Yeni pay alma hakkı, pay sahipliğinin bulunduğu

³⁰² Reha Poroy / Ünal Tekinalp / Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017), 217; Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku* (İstanbul: Beta, 2022), 302.

³⁰³ Poroy / Ünal / Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 217.

³⁰⁴ Erdoğan Moroğlu, *Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 143.

³⁰⁵ Poroy / Ünal / Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 218; Kişisel hak niteliği olduğu yönünde: Moroğlu, *Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı*, 148.

şirkete karşı ileri sürülebildiğinden nisbi bir hak olup TTK m. 461/3 hükmü gereğince sınırlı bir sürede kullanılması gerekmektedir.

Yeni pay alma hakkının ortak tarafından bizzat kullanılması veya üçüncü bir kişiye devredilmesi mümkündür.³⁰⁶ Yeni pay alma hakkı, şirket sözleşmesine konan bir hükümle veya genel kurulun sermaye artırımını kararında sınırlandırılabilir veya tamamen kısıtlanabilir. Ancak genel kurulun böyle bir karar verebilmesi için rüçhan hakkının kısıtlanmasını veya kaldırılmasını haklı gerekçelerin bulunması gerekmektedir.

Görüldüğü üzere yeni pay alma hakkı, bir şirket var olan pay hakkı sahipliğinden doğarken marka hukukundaki rüçhan hakkı ise önceki bir marka başvurusundan veya markanın sergide görünür bir şekilde teşhir edilmesinden doğmaktadır. Yeni pay alma hakkının, özel durumların varlığı halinde kısıtlanması veya kaldırılması mümkün iken rüçhan hakkının sınırlandırılması veya kaldırılması mümkün değildir. Yeni pay alma hakkı şirkete karşı ileri sürülebilen nisbi bir hak iken rüçhan hakkı ise herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir haktır. Yeni pay alma hakkının ve rüçhan hakkının sınırlı sürede kullanılabilmeleri, mali haklardan olmaları ve devredilebilir nitelikte olmaları ise iki hakkın ortak özelliklerindendir.

4.2. Önalım Hakkı İle Karşılaştırılması

Türk Medeni Kanunu'nun 732-734 maddelerinde yasal önalım hakkı, 735. maddesinde ise sözleşmeden doğan önalım hakkı düzenlenmiştir. TBK'nın 237-242 maddelerinde de sözleşmesel önalım hakkına ilişkin düzenlemeler mevcuttur.

Önalım hakkı, taşınmaz malikinin taşınmazı bir üçüncü kişiye satması halinde önalım hakkı sahibine tek taraflı beyanı ile taşınmazın alıcısı olabilme hak ve yetkisini veren yenilik doğuran bir haktır.³⁰⁷ TMK'da yasal önalım hakkının tanımı yapılmamış ancak önalım hakkının hangi hallerde kullanılabileceği düzenlenmiştir. Yasal önalım hakkının düzenlendiği TMK m. 732'de; paylı mülkiyette bir paydaşın taşınmaz

³⁰⁶ Poroy / Ünal / Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku II*, 455.

³⁰⁷ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2022), 634.

üzerindeki payını tamamen veya kısmen üçüncü kişiye satması halinde, diğer paydaşların önalım hakkını kullabileceği hüküm altına alınmıştır. Cebri artırım yoluyla yapılan satışlarda ise önalım hakkı kullanılamaz (TMK m. 733/1). Önalım hakkından feragat etmek (TMK m. 733/2) veya belirli bir satış için önalım hakkını kullanmaktan vazgeçmek (TMK m. 733/3) mümkündür. Önalım hakkının kullanılması bakımından TMK m. 733/4 “*Önalım hakkı, satışın hak sahibine bildirildiği tarihin üzerinden üç ay ve her hâlde satışın üzerinden iki yıl geçmekle düşer. Önalım hakkı, alıcıya karşı dava açılarak kullanılır.*” düzenlemesinin dikkate alınması gerekmektedir.

Sözleşmeden doğan önalım hakkında ise; önalım hakkı sahibi, kendisine hukuki bir işlemle verilmiş yetkiye dayanarak önalım borçlusunun sözleşme konusu malı üçüncü bir kişiye satması halinde mahkemeden bu malın mülkiyetinin kendisine devredilmesine karar verilmesini talep edebilir.³⁰⁸ Yasal ve sözleşmesel önalım hakkı, yenilik doğuran bir hakla değil, yenilik doğuran bir dava ile kullanılmaktadır.³⁰⁹ Önalım hakkının şerh verilmesi durumunda TMK 735/1 hükmü “*Tapu kütüğüne şerh verilen sözleşmeden doğan önalım hakkı, şerhte belirtilen sürede ve belirtilen koşullara göre her malike karşı kullanılabilir. Kütükte koşullar belirtilmemişse taşınmazın üçüncü kişiye satışındaki koşullar esas alınır.*” gereğince her malike karşı ileri sürülebilecektir. Şerhin etkisi her koşulda şerhin yapıldığı tarihten itibaren on yıl geçmesi durumunda sona erecektir (TMK m. 735/2). Yasal önalım hakkında olduğu gibi sözleşmeden doğan önalım hakkından da vazgeçmek veya feragat etmek mümkündür.

Sözleşmeden doğan önalım hakkı, yasal ön alımdan farklı olarak kanundan doğan bir mülkiyet kısıtlaması olmayıp iradi bir kısıtlamadır. Doktrinde önalım hakkının hukuki niteliği konusunda farklı görüşler bulunsa da ağırlıklı görüş bu hakkın yenilik doğuran bir hak olduğu yönündedir.³¹⁰ Önalım hakkı niteliği itibariyle kişisel bir hak olup, tapuya şerh edilmiş olsa dahi aynı hak niteliği kazanamaz. Sözleşmesel önalım hakkının

³⁰⁸ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 198.

³⁰⁹ Eren, *Özel Hükümler*, 199.

³¹⁰ Eren, *Özel Hükümler*, 201.

doğabilmesi için kanundaki resmi şekil şartına uygun olarak sözleşmenin kurulması gerekmektedir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde; önalım hakkının marka hukukundaki rüçhan hakkına benzer şekilde hak sahibine öncelik hakkı tanıdığı söylenebilecektir. Ayrıca önalım hakkı ve rüçhan hakkının yenilik doğuran haklar olmaları, devredilebilir nitelikte olmaları belirli sürede kullanılmaları gerekliliği, bu haklardan vazgeçmenin mümkün olması her iki hakkın ortak özelliklerindendir. Bununla birlikte önalım hakkı kanundan veya sözleşmeden doğmaktayken, rüçhan hakkı ise detaylı olarak izah edildiği üzere önceki bir marka tescilinden/başvurusundan veya sergideki teşhirden doğmaktadır. Önalım hakkı nisbi bir hak iken (tapuya şerh edilse dahi), rüçhan hakkı ise herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir haktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RÜÇHAN HAKKININ TALEP EDİLMESİ, BELGELENDİRİLMESİ VE HUKUKİ İŞLEMLERE KONU OLMASI

1. Rüçhan Hakkının Talep Edilmesi ve İncelenmesi

SMK m. 13/1 hükmü gereğince rüçhan hakkı başvuruyla birlikte belirtilmelidir ve talep ücreti süresinde ödenmelidir. Başvuruyla birlikte rüçhan hakkı talebinde bulunulmaması halinde sonradan rüçhan hakkı talebinde bulunmak mümkün değildir.³¹¹ Dolayısıyla başvuru sırasında belirtilmeyen veya belirtilmesi unutulmuş rüçhan hakkı inceleme aşamasında yapılacak bir düzeltme ile sonraki aşamada kullanılamaz.³¹² Başvuru sahibi, rüçhan hakkı belgesini başvuru tarihinden itibaren üç ay içinde vermediği takdirde rüçhan hakkı talebi yapılmamış sayılır. Marka başvurusu için birden fazla rüçhan hakkı talep edilmesi durumunda rüçhan hakkı, geçerli olan ilk rüçhan tarihi itibarıyla başlar (Yönetmelik m. 13/3).

SMK m. 13/4’de rüçhan hakkı talebine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir denilmektedir. Bu kapsamda SMK Yönetmeliği’nde rüçhan hakkının talep edilmesine ilişkin usul ve esaslar yer almaktadır.

SMK m. 5/1 gereğince marka başvurusu, TÜRKPATENT tarafından geçerli kabul edilen başvuru formunun elektronik ortamda doldurulması suretiyle TÜRKPATENT’e sunulur. Başvuru formunda varsa rüçhan hakkına talebine ilişkin bilgilerin yer alması zorunludur (Yönetmelik m. 5/2-c).

Başvuru ücretinin, başvuru kapsamında birden fazla mal veya hizmet sınıfı varsa bu ilave sınıfların ücretinin ve varsa rüçhan hakkı talebine ilişkin ücretin ödendiğini gösterir bilginin de başvuru formunda yer alması zorunludur (Yönetmelik m. 5/2-g).

³¹¹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2335.

³¹² Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 55.

Başvuru formuna, rüçhan hakkından yararlanmak isteniyorsa, yetkili makamlardan alınan rüçhan hakkını gösterir belgenin aslı ve bu belgenin yeminli tercüman tarafından onaylanmış Türkçe tercümesi eklenir (Yönetmelik m. 6/1-a).

TÜRKPATENT marka başvurusunun 3. ve 11. maddelere uygunluğunu şekli açısından inceler. Şekli bir eksiklik bulunmadığına karar verildiği takdirde başvuru, başvurunun alındığı tarih, saat ve dakika itibarıyla kesinleşir. Şekli eksiklik bulunması halinde başvuru sahibine eksikliğin giderilmesi için iki ay süre verilir (SMK m. 15/1).

SMK m. 11/1-(a), (b), (c) ve (ç) bentlerine ilişkin eksiklik bulunması hâlinde başvuru tarihi eksikliğin giderildiği tarih, saat ve dakika itibarıyla kesinleşir. SMK m. 11/1-(d), (e) ve (f) bentlerine ilişkin eksiklikler başvuru tarihinin kesinleşmesini etkilemez.

Süresi içinde eksikliklerin giderilmemesi durumunda başvuru işleminden kaldırılır. Ancak başvurunun birden fazla sınıfı kapsayan mal veya hizmetler için yapılmış olması ve sınıflara ilişkin ücret eksikliğinin süresinde giderilmemesi durumunda başvuru, ödenen ücretin kapsadığı sınıf veya sınıflar açısından incelenir. SMK m. 11/1-e uyarınca rüçhan hakkına ilişkin eksikliklerin giderilmemesi, rüçhan hakkının kaybı sonucunu doğurur.

TÜRKPATENT, bir marka başvurusunu Kanun'un 4., 5. ve 6. maddeleri açısından şekli incelemeye tabi tutar. Başvurunun ne zaman kesinleşmiş sayılacağı bakımından Yönetmelik m. 8/1 hükmü *"Başvuru tarihi, 5 inci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen kimlik bilgilerini içeren imzalı başvuru formunun, Kanunun 4. ve Yönetmeliğin 7. maddesinde belirtilen şartları taşıyan marka örneğinin, başvuruya konu mal veya hizmet listesinin ve başvuru ücretinin ödendiğini gösterir belginin Kuruma verildiği tarih, saat ve dakika itibarıyla kesinleşir."* dikkate alınacaktır.

Yönetmelik m. 8/5 hükmünde *"5 inci ikinci fıkrasının (d) bendi kapsamında kalan eksikliklerin giderilmemesi ve 6. maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan teknik şartnamenin sunulmaması halinde söz konusu eksikliklerin giderilmesi için başvuru sahibine iki aylık süre verilir. Bu süre içinde eksikliklerin giderilmesi halinde başvuru tarihi etkilenmez. Eksikliklerin belirtilen süre içinde giderilmemesi halinde başvuru*

işlemden kaldırılır.” başvurudaki eksikliklerin başvuruyu ve başvuru tarihini nasıl etkilediği düzenlenmiştir. Başvuru tarihinin kesinleşmesi rüçhan hakkının kullanılması açısından önem arz ettiğinden bu hususa dikkat edilmelidir.

Görüldüğü üzere marka başvurularının şekli incelemesi sırasında Kurum tarafından eksiklik tespit edilmesi durumunda; kimi eksikliklerde eksikliğin giderilmesi için süre verilirken kimi eksikliklerin giderilmesi için herhangi bir süre verilmemektedir. Yine Kurum tarafından verilen sürede bazı eksikliklerin giderilmesi halinde başvuru tarihi eksikliği gideren bilgi veya belgelerin Kurum tarafından alındığı an itibariyle kesinleşirken (Yönetmelik m. 8/3’de sayılan eksiklikler) bazı eksikliklerin verilen sürede tamamlanmış olması durumunda başvuru tarihi etkilenmez (Yönetmelik m. 8/4’de sayılan eksiklikler).

Burada dikkat edilmesi gereken nokta; Yönetmelik m. 8/5 gereğince rüçhan hakkı talebine ilişkin ücretin ödenmemesi veya rüçhan hakkını gösterir belgenin başvuru tarihinden itibaren üç aylık süre içinde Kuruma sunulmaması halinde Kurum tarafından herhangi bir eksiklik bildiriminde bulunulmaz, başvuru geçerliliğini korur ancak rüçhan hakkından yararlanılamaz. Rüçhan hakkının doğum veya kullanım şartlarının gerçekleşmemesi, rüçhan hakkı talebinde eksiklikler bulunması başvuruyu geçersiz kılmaz sadece rüçhan hakkından yararlanamama sonucunu doğurur.³¹³

³¹³ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 55.

2. Rüçhan Hakkının Belgelendirilmesi

2.1. Paris Sözleşmesi Çerçevesinde Rüçhan Hakkının Belgelendirilmesi

2.1.1. Başvuru Rüçhanının Dikkate Alınabilmesi İçin Gerekli Belgeler

Paris Sözleşmesi'nin 4/D maddesinde; başvuru rüçhan hakkından yararlanabilmeye ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Söz konusu düzenlemeler ile rüçhan hakkından yararlanabilmek için üye ülkelerden bazı belgelerin (4/D-1,2,5) istenmesi zorunlu tutulmuşken bazı belgelerin (4/D-3) istenmesi ise üye ülkelerin tasarrufuna bırakılmıştır.

Üye ülkelerin tasarrufuna bırakılan yani zorunlu tutulmayan şartlara uyulmaması halinde; üye ülkelerin her birinin öngörölmüş formalitelere uymamanın sonuçlarını belirlemesi gerekmektedir. Ancak bu sonuçlar rüçhan hakkının kaybedilmesinden daha ağır olamaz. Zira yukarıda da ifade ettiğimiz üzere rüçhan hakkı, tescil talebinden bağımsız bir haktır ve rüçhan hakkının talep edilmemesi tescil talebinin geçerliliğini etkilemez. Üye ülkeler, rüçhan beyanında bulunulması için başvurunun yapılması esnasında belirlenmemiş başkaca formalitelerin yerine getirilmesi isteyemez.

Paris Sözleşmesi'nin 4/D-1 maddesi; başvuru rüçhanından yararlanmak isteyen talep sahibinin, ilk başvurunun yapıldığı tarihi ve hangi ülkede yapıldığını zorunlu olarak beyan etmesi gerektiğini düzenlemektedir. Ayrıca Paris Sözleşmesi'nin 4/D-5 maddesinde başvuru rüçhanından yararlanacak kişinin, ilk başvuru numarasının belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu numara 4/D-2'de belirtilen şartlarda yayınlanacaktır.

Her bir üye ülkenin, başvuru rüçhan hakkının talep edilebilmesi için nihai tarihi belirlemesi gerekmektedir. Bu hususlar, yetkili makam tarafından yapılan yayınlarda ve özellikle patentlerde ve ilgili tarifnamelerinde belirtilecektir (4/D-2).

Üye ülkelerin tasarrufuna bırakılan ve zorunlu tutulmayan şartlara Paris Sözleşmesi'nin 4/D-3 maddesinde yer verilmiştir. Buna göre; üye ülkeler rüçhan hakkı talebinde bulunan kişinin ilk tescil başvurusunun (tarifname, resimler vb. dahil olmak

üzere) aslına uygun olduğu onaylanmış bir nüshasını ve tercümesini ve ilk tescil başvurusunun tarihini gösteren belge ve tercümesini talep edebilir.

Bu çerçevede zorunlu olarak beyan edilmesi gereken bilgi ve belgeler ile ihtiyari olarak talep edilebilecek bilgi ve belgelerin aşağıdaki şekilde olduğunu söyleyebiliriz.

Zorunlu Olarak Talep Edilmesi Gerekenler:

- i. Rüçhan hakkına dayanak olan ilk tescil başvurusunun tarih ve bu başvurunun yapıldığı ülke,
- ii. İlk tescil başvurusunun numarası

İhtiyari Olarak Talep Edilebilecekler:

- i. İlk tescil başvurusunun (tarifname, resimler vb. dahil olmak üzere) aslına uygun olduğu onaylanmış bir nüshası ve tercümesi,
- ii. İlk tescil başvurusunun tarihini gösteren belge ve tercümesi.

2.1.2. Sergi Rüçhanının Dikkate Alınabilmesi İçin Gerekli Belgeler

Sergi rüçhanından yararlanabilmeye ilişkin düzenlemeler Paris Sözleşmesi'nin 11. maddesinde yer almaktadır. Paris Sözleşmesi'nin 11/1 maddesine göre; üye ülkeler, taraf ülkelerden birinde açılan resmî veya resmî olarak tanınan uluslararası sergilerde, sergilenen ürünler için, patent verilebilir buluşlara, faydalı modellere, endüstriyel tasarımlara ve ticaret markalarına, kendi mevzuatına uygun olarak geçici koruma sağlayacaklardır.

Geçici koruma için sağlanacak süre bakımından ise başvuru rüçhan talebinin düzenlendiği Paris Sözleşmesi'nin 4. maddesine atıfta bulunmaktadır (Paris Sözleşmesi 11/2). Buna göre geçici koruma altı ay süreyle sağlanacaktır.

Paris Sözleşmesi'nin 11/3 maddesi ile sergi rüçhanı için gerekli belgeler bakımından her bir ülkeye serbestiyet tanınmıştır. Buna göre; her bir ülke, sergilenen ürünün kimliğini ve sergiye koyulma tarihini kanıtlamak üzere gerekli göreceği kanıt belgelerini isteyebilir.

2.2. Sınai Mülkiyet Kanunu ve SMK Yönetmeliği Çerçevesinde Rüçhan Hakkının Belgelendirilmesi

2.2.1. Başvuru Rüçhanının Dikkate Alınabilmesi İçin Gerekli Belgeler

SMK m. 13/4’de rüçhan hakkı talebine ilişkin usul ve esasların yönetmelikle belirleneceği hüküm altına alınmıştır. SMK Yönetmeliği’nin “Rüçhan Hakkının Talep Edilmesi” başlıklı 15. maddesinde ve “Rüçhan hakkı belgesinin düzenlenmesine ilişkin” 16. maddesinde marka tescil başvurularındaki rüçhan hakkına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Rüçhan hakkının kullanılmasına dayanak olan belgelerin talep edilmesi rüçhan hakkı sahipleri için bir hak, sergiyi düzenleyenler için ise bir yükümlülüktür.³¹⁴

SMK Yönetmeliği m. 15/1’de; kanun ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak talep edilen rüçhan hakkının Kurumca uygun bulunması halinde, marka tescil belgesinde ve Sicilde rüçhan hakkına ilişkin bilgiye yer verileceği belirtilmiştir. Rüçhan hakkı talebinde rüçhan hakkının doğduğu başvurunun ülkesi, tarihi ve numarası belirtilir (SMK Yönetmeliği m. 15/4). Esasen rüçhan hakkının doğduğu başvurunun ülkesinin, tarihinin başvuru numarasının istenmesi hususu Paris Sözleşmesi m. 4/-D1,5’de yer almaktadır ve bu bilgilerin üye ülkeler tarafından talep edilmesi şart koşulmuştur. Birden fazla rüçhan hakkı talebinde bulunulması durumunda yapılan her bir rüçhan hakkı talebi için ayrı ücret ödenir (SMK Yönetmeliği m. 15/5).

Türkiye’de usulüne uygun olarak yapılmış marka başvurusuna dayanarak talep edilen rüçhan hakkı belgesi, ücretin ödendiğine ilişkin bilginin Kuruma sunulması koşuluyla marka sahibinin talebi üzerine verilir (SMK Yönetmeliği m. 16). Dolayısıyla rüçhan hakkı belgesi, rüçhan hakkı talebine ilişkin belgelerin TÜRKPATENT’e sunulması durumunda doğrudan verilmemekte olup buna ilişkin ücretin ödenmesi ve ödendiğine ilişkin bilginin TÜRKPATENT’e sunulması gerekmektedir.

Rüçhan hakkı başvurusunun yapıldığına ilişkin yetkili idareden alınacak belgenin “rüçhan belgesi” ya da “rüçhan hakkı belgesi” olması şart değildir. Yetkili idaresi

³¹⁴ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 77.

tarafından rüçhan hakkını gösterir belgenin verilmesi yeterlidir. Bu belge talep üzerine verilebileceği gibi resen de verilen bir belge olabilir. Önem arz eden husus bu belgenin rüçhan hakkının doğruluğunu teyit etmesi ve ispatlamasıdır.³¹⁵

SMK Yönetmeliği m. 5/g yer alan bilgilerin başvuru formunda bulunması gerekmektedir. Ayrıca; Yönetmelik'in 6/a maddesinde belirtilen belgelerin de başvuru formuna eklenmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede rüçhan hakkının talep edilebilmesi için SMK ve SMK Yönetmeliği çerçevesinde TÜRKPATENT tarafından talep edilecek bilgi ve belgeler şunlardır:

- i. *Rüçhan hakkının doğduğu başvurunun ülkesi, tarihi ve numarası,*
- ii. *Birden fazla rüçhan hakkı talebinde bulunulması durumunda yapılan her bir rüçhan hakkı talebi için ayrı ücret ödendiğini gösterir belge,*
- iii. *Rüçhan hakkı talebine ilişkin ücretin ödendiğini gösterir bilgi (başvuru kapsamındaki mal veya hizmet sınıfları belirtilerek),*
- iv. *Yetkili makamlardan alınan rüçhan hakkını gösterir belgenin aslı ve bu belgenin yeminli tercüman tarafından onaylanmış Türkçe tercümesi.*

Tescil başvurusunda rüçhan talebinde bulunmak şartıyla; başvuruda kimlik bilgilerine, imzaya, başvuru formuna, marka örneğine, başvuru ücretine veya başvuruya konu mal veya hizmetlerin belirtilmesine ilişkin bir eksiklik bulunmuyorsa başvuru tarihi, ilk tescil başvurusunun Kuruma alındığı tarih, saat ve dakika itibariyle kesinleşmiş olacağından başvuru rüçhan hakkı da bu tarih itibariyle doğmuş olacaktır. Rüçhan talebinde bulunulmasına rağmen rüçhan ücretinin ödenmemesi ve ödendiğine ilişkin bilginin Kuruma sunulmaması, başvuru tarihinden itibaren 3 aylık süre içinde rüçhan hakkını gösterir belgenin aslının ve yeminli tercüman tarafından onaylanmış Türkçe tercümesinin Kuruma sunulmaması halinde ise rüçhan hakkından yararlanılamaz (Yönetmelik m. 8/6). Bu durumda sadece rüçhan hakkından yararlanılmayacaktır ancak

³¹⁵ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 79.

başvuru geçerliliğini koruyacaktır ve marka tescil başvurusu ile ilgili prosedür devam edecektir.³¹⁶

Rüçhan hakkına ilişkin belgelerde yanlış veya eksik olduğu açıkça anlaşılan bilgi ve belgelerin sonradan SMK m. 21'e istinaden düzeltilmesi mümkündür. Ancak TÜRKPATENT'in resen eksiklik veya hata bildiriminde bulunma yükümlülüğü yoktur. Bu düzeltmeye ilişkin belgelerin, en geç SMK m. 13 ve SMK Yönetmeliği m. 8/6'da belirtilen üç aylık süre içinde TÜRKPATENT'e sunulması gerekmektedir.

2.2.2. Sergi Rüçhanının Dikkate Alınabilmesi İçin Gerekli Belgeler

Rüçhan hakkı talebine ilişkin usul ve esaslar SMK Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Yönetmelikte sergi rüçhan hakkının talep edilebilmesi bakımından m. 15/2 ve m. 15/3 olarak ikili bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Türkiye'de açılan ulusal veya uluslararası sergilerdeki teşhire dayanan rüçhan hakkı taleplerinde SMK m. 15/2 dikkate alınacakken, Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasına taraf devletlerde açılan uluslararası sergilerdeki teşhire dayanan rüçhan hakkı taleplerinde ise SMK m. 15/3 dikkate alınacaktır.

SMK m. 15/2 gereğince Türkiye'de açılan ulusal veya uluslararası sergilerdeki teşhire dayanan rüçhan hakkı taleplerinde şu bilgi ve belgelerin sunulması gerekmektedir:

- i. Yetkili mercilerden alınan, teşhir edilen mal veya hizmetin kullanıldığı markayı açık ve eksiksiz bir şekilde gösteren, bu markanın fotoğraf veya fotoğraflarını içeren, serginin resmî açılış tarihini ve malların sergiye konulduğu veya hizmetin teşhir edildiği tarihi belirten sergi rüçhanı belgesi,
- ii. Markanın tasdikli örneği.

SMK m. 15/3 gereğince Paris Sözleşmesi veya Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasına taraf devletlerde açılan uluslararası sergilerdeki teşhire dayanan rüçhan hakkı taleplerinde ise şu bilgi ve belgelerin sunulması gerekmektedir:

³¹⁶ Yasaman / Yusufoğlu, *SMK Şerhi III*, 2339.

- i. Sergiyi açan yetkili merciler tarafından teşhir edilen mal veya hizmetin kullanıldığı markaya ilişkin düzenlenen ve ikinci fıkrada belirtilen hususları içeren belge,
- ii. Markanın tasdikli örneği.

Paris Sözleşmesi'nin sergi rüçhanlarındaki geçici korumayı düzenleyen 11/3 maddesinde de her bir ülkenin sergilenen ürünün kimliğini ve sergiye koyulma tarihini kanıtlamak üzere gerekli göreceği kanıt belgelerini isteyebileceği ifade edildiğinden, Kanun ve Yönetmelik hükümlerinin Paris Sözleşmesiyle uyumlu olduğu görülmektedir.

SMK Yönetmeliği'nde rüçhan belgesinin “yetkili mercilerden” alınabileceği ifade edildiğinden yetkili mercilerin kimler olduğunun ortaya konulması gerekmektedir. Esasen her sergi rüçhan hakkı sağlamaz. Bu serginin “resmî sergi” olması gerekmektedir. Resmî sergi, kamu tüzel kişilerinince açılan sergiyi ifade eder.³¹⁷

Sergi rüçhanı için gerekli belgelerin kimin tarafından verildiği önem arz etmektedir. Yukarıda³¹⁸ fuar ve sergilere ilişkin açıklamalara yer verilmişti. Bu kapsamda; Yurt İçinde Fuar Düzenlenmesine Dair Usul ve Esasları'na göre yurt içinde fuar düzenleyebilmek için düzenleyicinin TOBB'den yetki belgesi alması gerekir (Yurt İçinde Fuar Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar m. 4/f.). Yetki belgesi başvurusunda başvuru formu ve taahhütnamenin³¹⁹ de verilmesi gerekmektedir. Ayrıca söz konusu Esaslar'ın 20. maddesinde belirtilen hususlar düzenleyici tarafından yerine getirilmelidir.

Açıklandığı üzere Türkiye içinde gerçekleşen ulusal veya uluslararası fuarlarda sergilenen ve teşhir edilen ürün veya hizmetlere ilişkin belgelerinde verilmesinde yetkili merci TOBB'dir.³²⁰ Paris Sözleşmesi veya DTÖKA taraf ülkelerde açılan resmî ya da

³¹⁷ Uzunallı, *Marka*, 52.

³¹⁸ Bk: Üçüncü Bölüm, 3.2. nolu başlık.

³¹⁹ Yurt İçinde Fuar Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar m. 4/1 Başvuru formu ve taahhütname: “Düzenleyicinin, fuar düzenleme başvurusunda verdiği bilgilerin ve sunduğu tüm belgelerin doğru olduğunu; işbu Esaslarda belirtilen hususlarda, sorumluluklarını eksiksiz bir biçimde yerine getireceğini; aksi takdirde, bu Esaslarda düzenlenen müeyyidelerin uygulanmasını ve Birlik aleyhine doğacak bütün zararları tazmin edeceğini kabul ve taahhüt ettiği; örneği Birlik tarafından belirlenen noter tasdikli belge”

³²⁰ Yasaman / Yusufoğlu, *SMK Şerhi III*, 2341.

resmî olarak tanınan uluslararası sergilerdeki teşhire dayanan rüçhan hakkı taleplerine ilişkin belgelerin verilmesi bakımından yetkili merci ise ilgili üye ülkenin mevzuat ve düzenlemelerine göre belirlenmesi gerekmektedir.

3. Rüçhan Hakkının Hukuki İşlemlere Konu Olması

Marka ve marka tescili için yapılan başvuru, hukuki işlemlere konu olabilir. Markanın sahibine sağladığı münhasır hak, onun marka üzerinde tasarrufta bulunmasına da olanak verir.³²¹ Marka sahip olduğu gayri maddi malvarlığı unsuru özelliği ile nasıl ki bir hak konusu olarak ortaya çıkabiliyorsa ve sahibine hakkın özelliğine göre mutlak veya şahsi nitelikte haklar verebiliyorsa hak sahibi tarafından çeşitli işlemlere de konu edilebilmektedir.³²² Markanın maliki yani marka üzerinde mülkiyet hakkı sahibi olan kişi, bu hakkı bir başkasına devredebileceği gibi söz konusu sınırsız yetki veren nitelikteki mülkiyet hakkını üçüncü kişiler lehine tanıyacağı ayni veya şahsi haklarla sınırlandırabilir. İşbu bu devrin veya sınırlamanın yolu, markanın hukuki işlemlere konu edilmesidir.³²³

Marka; soyut, eşya niteliğini haiz olmayan, para ile ölçülebilen ekonomik bir değere sahip gayri maddi bir maldır³²⁴ ve esasen bazı hallerde *goodwill* olarak da işletmenin değeri marka değerine özdeş kabul edilebilir.³²⁵ Marka değeri, marka sermayesinin bir işlevi olup markalı ürünlerin satışından elde edilen ve şirketin olması gereken değeri içerisindeki tutarı ifade etmektedir.³²⁶ Marka hakkı mutlak haklardan³²⁷ olup, hakkın sahibine tanıdığı yararlanma ve tasarruf yetkileri inhisari niteliktedir³²⁸ ve herkese karşı ileri sürülebilir.

Diğer fikri ve sınai haklar gibi marka hakkı da gayri maddi hak niteliğini taşır ve somutlaştığı varlık ise eşya hukukuna tabidir.³²⁹ Bu nedenle de marka bir taşınır eşya gibi zilyetliğe ve mülkiyete konu olamayacağından markanın malik veya zilyetliğinden değil, marka hakkı sahibinden söz edilir. Dolayısıyla marka bir şahıs veya işletmeye bağlı

³²¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 463.

³²² Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 563.

³²³ Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 564.

³²⁴ Uzunallı, *Marka*, 30.

³²⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 462.

³²⁶ Ahmet Alkan Dımbıloğlu, *Marka Değerinin Belirlenmesi: Örnek Olay Uygulaması Bist (borsa İstanbul) Kimya, Petrol, Kauçuk ve Plastik Ürünler Sektöründe Marka Değerinin Tespiti* (Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2014), 18.

³²⁷ Arkan, *Marka C. I*, 126; Uzunallı, *Marka*, 30.

³²⁸ Uzunallı, *Marka*, 30.

³²⁹ Kaya, *Marka*, 37.

değildir.³³⁰ Bu kapsamda marka işletmeden ayrı olarak bağımsız bir malvarlığı olduğundan ve marka hakkı sahibinden ayrılarak başka bir işletmenin malvarlığı haline gelebildiğinden markalar için “ayrılık ilkesi kabul” edilmektedir.³³¹ Dolayısıyla konu olduğu mal veya hizmetlerden bağımsız olarak hukuki işlemlere konu olabilmektedir.³³² Marka hakkının ekonomik değerinin artması, markanın temsil ettiği ürün veya hizmetleri meydana getiren teşebbüsten bağımsızlaşmasını ve tek başına hukuki tasarruflara konu olmasını sağlamaktadır.³³³

SMK’nın Ortak ve Diğer Hükümler başlıklı Beşinci Kitap’ında sınai mülkiyet haklarına ilişkin ortak hükümler yer almaktadır. SMK m. 148/1³³⁴,de sınai mülkiyet haklarının hangi hukuki işlemlere konu olabileceği tahdidi olmayacak şekilde düzenlenmiştir. SMK m. 148’de sayılan işlemlerin işletmeden bağımsız olarak gerçekleştirilmesi mümkündür (SMK m. 148/2). SMK m. 148’de yer alan düzenlemeler ve işlemler sınai mülkiyet hakkı başvurularında da uygulanır (SMK m. 148/8).

SMK m. 148’de sayılan hukuki işlemler *numerus clausus* (sınırlı sayıda) değildir. Anılan maddede açıkça belirtilmemiş olmasına rağmen marka üzerinde intifa hakkı kurulabilir, hasılat kirasına konu olabilir, taşıdığı ekonomik ticari değer dolayısıyla bir ticaret ortaklığına ve adi ortaklığa sermaye olarak konulabilir.³³⁵ Bununla birlikte

³³⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 21; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 9; Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 151.

³³¹ Kaya, *Marka*, 207; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 462; Yasaman, *SMK Şerhi III*, 2889; Çolak, *Marka*, 697.

³³² “Bu açık düzenleme de göstermektedir ki, markanın devri, bir tasarrufi işlem olup; mahiyeti itibariyle bir hakkın yani alacağın temlikinin sonuçlarını doğurur. Marka, esas itibariyle, bir işletmeyi değil, o işletmenin arz ettiği mal veya hizmetleri diğerinden ayırt ettiğinden, marka işletmeden, işletme de markadan ayrı olarak devredilebilir (ayrılık ilkesi). Markalar birbirleriyle karşılaştırılıp aralarındaki öncelik sonralık ilişkisi belirlenirken markaların devredildiği tarihe değil, onların ilk tescil edildiği tarihe itibar olunması gerekir.” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (Yargıtay) E.2010/11-689, K.2011/46, T. 09.02.2011, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 20 Mart 2023).

³³³ Yasaman, *SMK Şerhi III*, 2888.

³³⁴ SMK m. 148/1: “Sınai mülkiyet hakkı devredilebilir, miras yolu ile intikal edebilir, lisans konusu olabilir, rehin verilebilir, teminat olarak gösterilebilir, haczedilebilir veya diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkı; lisans, devir, intikal, haciz ve benzeri hukuki işlemlere konu olamaz ve teminat olarak gösterilemez”.

³³⁵ Kaya, *Marka*, 206; Sabih Arkan, *Marka hukuku Cilt: II* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1998), 175; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 462; Yasaman, *SMK Şerhi III*, 2884;

Finansal Kiralama, Faktoring, Finansman ve Tasarruf Finansman Şirketleri Kanunu'nun 19. maddesi³³⁶ gereğince finansal kiralama sözleşmesine konu olamaz.

SMK'da ve SMK Yönetmeliği'nde sınai mülkiyet haklarının ve sınai mülkiyet hakkı başvurularının hukuki işlemlere konu olabileceği açıkça düzenlenmişken bu düzenlemelerin rüçhan hakkı için de uygulanıp uygulanmayacağı konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu nedenle rüçhan hakkının hukuki niteliği de göz önünde bulundurularak hangi hukuki işlemlere konu olabileceği irdelenecektir.

3.1. Rüçhan Hakkının Devir İşlemine Konu Olması

Sınai haklar herhangi bir eşya gibi alınıp satılabilir.³³⁷ SMK m. 148/6'da markanın tescil edildiği mal veya hizmetlerin tümü veya bir kısmı için devredilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Markanın devri sözleşmesinin akdedilmesiyle birlikte marka hakkı; devreden devir sırasında sahip olduğu bütün haklar ve üzerindeki haciz, rehin gibi tüm takyidatlarla birlikte devralana geçer.³³⁸ Bu nedenle devre satım sözleşmesi hükümleri yanında tasarrufi işlem olması sebebiyle alacağın temlikine ilişkin kurallar da uygulanır.³³⁹

Markanın devri hukuki işlemler arasında kapsamı en geniş olan hukuki işlem ve markaya ilişkin tüm tasarruf yetkisi devralana geçer.³⁴⁰ Diğer hukuki işlemler için sadece yazılılık şekil şartına tabi iken devir işleminin geçerliliği noter onayına tabidir (SMK m. 148/4). Markanın devir sözleşmesinin esaslı unsurlarının neler olduğu SMK'da

Uzunallı, *Marka*, 132; Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 403; Asan / Ünsal / Vatansever, *Marka*, 177; Çolak, *Marka*, 697.

³³⁶ Madde 19: "Sözleşmeye taşınır ve taşınmaz mallar konu olabilir. Bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları hariç olmak üzere patent gibi fikrî ve sınai haklar bu sözleşmeye konu olamaz."

³³⁷ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 368.

³³⁸ Kaya, *Marka*, 215; Yasaman, *SMK Şerhi III*, 2897; Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 405; Çolak, *Marka*, 700.

³³⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 464; "Bu açık düzenleme de göstermektedir ki, markanın devri, bir tasarrufi işlem olup; mahiyeti itibariyle bir hakkın yani alacağın temlikinin sonuçlarını doğurur." Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (Yargıtay) E.2010/11-689, K.2011/46, T. 09.02.2011, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 20 Mart 2023).

³⁴⁰ Yasaman, *SMK Şerhi III*, 2897.

düzenlenmemiştir. Sözleşmenin esaslı unsurlarının markanın devri işleminin hukuki niteliğine göre belirlenmesi gerekir; sözleşmenin türüne göre sözleşmenin esaslı unsurları belirlenmelidir ve her durumda devredilen marka belirtilmelidir.³⁴¹ Sözleşmede, devrin hangi mal ve hizmetleri kapsadığına ve benzeri markaların durumuna ilişkin hükümler içermesi gerekir.³⁴² Markanın devrinin taahhüt edilmesi de herhangi bir şekil şartına tabi değildir.³⁴³

Marka hakkı işletmeden bağımsız devredilebilmekle birlikte bir ticari işletmenin bütünüyle devri halinde aksi kararlaştırılmadığı sürece bu işletmeye ait marka hakkı da devralana geçer (TTK m. 11/3). Markanın devir işlemine konu olabilmesi için koruma süresinin devam etmesi gerekmektedir. Koruma süresi sona ermesine rağmen yenilenmemesi nedeniyle tescilden kaynaklı koruma hakkını kaybeden bir markanın devri mümkün değildir.³⁴⁴

Tasarrufi nitelikte yapılan devir sözleşmesiyle birlikte sınai hak devralana geçeceğinden devir işleminin sicile kaydedilmemiş olması devrin geçerliliğini etkilemez ancak devir işleminin iyi niyetli üçüncü kişilere karşı hüküm doğurabilmesi için sicile kaydı ve bültende yayını gerekir (SMK m. 148/5). Şekle uygun olarak akdedilen bir devir sözleşmesiyle marka hakkı devralana geçer. Bu niteliği ile devir sözleşmesi tasarrufi etkiyi haizdir ve tasarruf işlemi illi değildir.³⁴⁵

³⁴¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 464; Yasaman, SMK Şerhi III, 2899.

³⁴² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 464.

³⁴³ Arkan, *Marka C. II*, 179; Yasaman, SMK Şerhi III, 2900; Markanın devri taahhüdünün yazılı şekle tabi olmadığı yönünde karşı görüş bakımından: Kaya, *Marka*, 206; Rabia Eda Giray, *Markanın Devri ve Devir Hükmi Doğuran Diğer Hukuki İşlemler* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010), 45; Zerrin Aslantaş, *Markanın Devri* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2011), 90.

³⁴⁴ Çolak, *Marka*, 698; “2002/10670 sayılı “P.” ibareli markanın yargılama sırasında koruma süresinin bitimiyle yenilenmediği hususu davalı vekilince sunulan temyiz dilekçesinde belirtilmiş ayrıca bu hususa 13.6.2013 havale tarihli bilirkişi raporunda da değinilmiştir. 556 Sayılı KHK’nın 45. maddesinde koruma süresinin dolması ve markanın süresi içinde yenilenmemesi marka hakkının sona erme sebeplerinden biri olarak gösterilmiştir. Süresi içinde yenilenmeme nedeniyle sona ermiş bir markanın aynı KHK’nın 17. maddesi uyarınca devrine karar verilmesi mümkün değildir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.2014/12345, K.2014/14249, T. 22.09.2014, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 20 Mart 2023).

³⁴⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 464.

Tescilli marka hakkı için birden fazla hak sahipliği söz konusuysa sahiplerden birinin kendisine düşen payı tamamen veya kısmen üçüncü kişiye satması halinde, diğer paydaşların önalım hakkı bulunmaktadır (SMK m. 148/3).³⁴⁶ Yasal önalım hakkıyla sağlanmak istenen korumanın amacı dikkate alındığında önalım hakkının sadece satıştan ibaret olmayıp iradi, ivazlı ve cüzi halefiyet yoluyla gerçekleşen satışa eşdeğer işlemlerde de önalım hakkının bulunduğunu kabul etmek kanunun amacına daha iyi hizmet edilmesini sağlar.³⁴⁷

Hacizli sınai hakların da devredilmesi mümkündür. Bu durumda haciz alacaklısının devre muvafakati aranmaz ancak devralan kişi markayı haciz yüküyle birlikte devralmış olur.³⁴⁸ Devir alan kimse bakımından da haciz süreçleri işlemeye devam edecektir.³⁴⁹ Marka, sahibine münhasır yetkiler veren ve gayri maddi bir nitelik arz eden sınai mülkiyet hakkı olduğundan mahçuz mallar üzerindeki sahibinin tasarruf yetkisini kısıtlayan İİK m. 86 hükmü markalar bakımından uygulama alanı bulmaz.³⁵⁰

³⁴⁶ Gözdenur Güllü, *Yasal Önalım Hakkının Markada Uygulanması* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 85.

³⁴⁷ Güllü, *Önalım Hakkı*, 86-87.

³⁴⁸ Kaya, *Marka*, 206; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 463; Çolak, *Marka*, 700.

³⁴⁹ “Öncelikle, belirtmek gerekir ki, marka ve ayırt edici ad ve işaretler maddi bir varlığa sahip bulunmamaktadır. Bu nedenle yani bir eşya niteliğini haiz olmadığından zilyetliğe de konu olamazlar. (Bkz. Prof. Dr. Ü. Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, İst. 1999 sh. 68., Prof. Dr. S. Arkan, *Marka Hukuku*, Ank.1997 sh. 1 vd.) Bunun sonucu olarak da üzerinde zilyetlik oluşturabilinen menkullerden sayılması da mümkün değildir. O halde, ilk bakışta belirlenebileceği gibi menkul mallarla sınırlı İİK.nun 86. maddesi markalar bakımından uygulama alanı bulamaz. Nitekim, kanun koyucu da bu amaçla 556 sayılı KHK.nin 19. maddesinde markaların haczini özel olarak düzenlemiş ve İİK.nun haciz yolu ile takipteki 86. maddesine yollama yapmadan, markaların işletmeden bağımsız olarak haczedilebileceği ve haczin sicile kayıt ve keyfiyetin yayınlanacağını öngörmüştür. Yasa koyucunun bu düzenleme ile yetinmesi çok doğaldır. Zira, menkul mallarla ilgili İİK.nun 86/1. maddesinin getirdiği tasarruf yetkisini sınırlama, o menkul malın zilyet değiştirmesi halinde alacaklının bundan zarar görmesini önlemeye yöneliktir. Sicile kayıtlı ve devir işlemleri de ancak sicil üzerinden oluşabilecek marka hakkı bakımından bu sınırlandırmaya gerek yoktur. Haczin sicile şerhi ile o markayı devir alacak kişilerin bu yükümlülükle marka hakkını üzerlerine aldıklarının kabulü gerekir. Bu durumda da haciz alacakların devir işleminden, devir alan kimse bakımından da onu bağlayacak diğer bir deyişle haciz prosedürü işlemeye devam edecektir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.1999/8623, K.2000/2232, T. 09.03.2020, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 20 Mart 2023).

³⁵⁰ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E. 2015/9675, K. 2016/4394, T. 20.04.2016, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 20 Mart 2023).

Ayrıca markanın rehinli olarak da devredilmesi mümkündür (SMK Yönetmeliği m. 127/5).

Markanın SMK m.148/6 gereğince tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı için devredilebileceği belirtilmişti. SMK Yönetmeliği m. 125/3 gereğince; markanın kısmi devri halinde devredilen mal veya hizmetlerin ve sınıf numaralarının devir sözleşmesinde belirtilmesi zorunludur. Markanın kısmi devri halinde, kısmi olarak devredilen mal veya hizmetler için; devralan adına yeni bir tescil numarası ile yeni bir dosya oluşturulur. Kısmi devre konu haklar için koruma süresi ve korumanın başlangıç tarihi değişmemektedir. Devir halinde yeni bir koruma süresi işlemeye başlamaz; devralan, devreden kullanmadığı süreyi kullanabilir.³⁵¹

Birden fazla ülkede tescil edilmiş bir marka tescilli bulunduğu ülkelerden birinde o ülkeyle sınırlı olarak da devredilebilir. Zira markayı birden fazla ülkede tescil ettiren kişi, her bir ülkede ayrı bir marka hakkını haizdir.³⁵² Bununla birlikte markanın tescilinde ülkesellik ilkesi geçerli olduğundan markanın coğrafi bölgeler veya şehirler kapsamında devredilmesi mümkün değildir. Bu nedenle marka sahibi marka hakkını Türkiye içinde ayrı ayrı bölgelerde birbirinden farklı kimselere devredemez; zira marka coğrafi bakımdan bölünemez.³⁵³ Garanti markasının veya ortak markanın devri de mümkündür, bu devrin geçerli olabilmesi için sicile kayıt edilmesi gerekir (SMK m. 148/7).

Markanın devrine ilişkin yapılan bu açıklamaların rüçhan hakkına da uygulanıp uygulanmayacağı, rüçhan hakkının devredilip devredilemeyeceği konusunda SMK'da açık bir düzenleme bulunmamaktadır. SMK m. 148/8'de, bu maddede yer alan hükümlerin, sınai mülkiyet hakkı başvurularında da uygulanacağı belirtilse de rüçhan hakkının bu kapsamda olup olmadığı açık değildir. 556 sayılı Mülga KHK döneminde de rüçhan hakkının devredilmesine ilişkin açık bir düzenleme bulunmasa da öğretide rüçhan

³⁵¹ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 369.

³⁵² Arkan, *Marka C. II*, 178; Yasaman, SMK Şerhi III, 2903.

³⁵³ Arkan, *Marka C. II*, 178; Kaya, *Marka*, 209; Yasaman, SMK Şerhi III, 2903.

hakkının da devredilebileceği kabul edilmekteydi.³⁵⁴ SMK bağlamında da aynı sonuca varmak mümkündür.³⁵⁵

Bu çerçevede marka hakkı bir ülkenin farklı coğrafi bölgelerinde başka şahıslar adına tescil edilmek üzere bölünemiyorsa da farklı kimseler adına devredilebileceğinden rüçhan hakkının da devri mümkün olabilmelidir. SMK m. 148/8 hükmü de açık olmamakla birlikte bu hususu desteklemektedir.³⁵⁶ Markaların bağımsızlığı ilkesi gereğince aynı markanın farklı ülkelerde farklı kişilere ait olabilmesinin mümkün olması sebebiyle Paris Birliği içindeki bir ülkede yaptığı tescil başvurusu ile diğer ülkelerde de tescil başvurusunda bulunma konusunda rüçhan hakkı elde eden kişinin, ilk başvurusunu ve markasını devretmeksizin rüçhan hakkını üçüncü bir kişiye devretmesi de mümkündür.³⁵⁷

3.2. Rüçhan Hakkının Lisans İşlemine Konu Olması

Lisans, hak sahibinin kullanma yetkisini lisans alana vermesidir. Lisans sözleşmesi ise; lisans verenin, lisans alana gayri maddi bir malın ve gayri maddi malın işlevini ortaya çıkaracak kendiliğinden kurulan inhisarılık durumunun kullanımına izin vermesi borcunu ve kural olarak lisans alanın da bunun için bir bedel ödemesi borcunu yükümlendiği sözleşmelerdir.³⁵⁸ Bu durum eşya hukukundaki kiraya benzetilebilir. Bu halde sınai hak, sahibinin mal varlığında kalır; lisans alan sadece kullanma hakkını elde eder ve mülkiyet hakkı geçmez.³⁵⁹ Dolayısıyla hakkın özü hak sahibinde kalmakta, diğer

³⁵⁴ Hamdi Yasaman / Sıtkı Anlam Altay / Tolga Ayoğu / Fulürya Yusufoglu / Sinan H. Yüksel, *Marka Hukuku, 556 Sayılı KHK Şerhi, Cilt II* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2004), 790.

³⁵⁵ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2308; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 62; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 276; Özkök, *Rüçhan Hakkının Kullanılması*, 140; Gökmen, *Rüçhan Hakkı*, 87.

³⁵⁶ Çolak, *Marka*, 111.

³⁵⁷ Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 275.

³⁵⁸ Çağlar Özel, *Marka Lisanslı Sözleşmesi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015), 43-44.

³⁵⁹ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 369.

bir kişiye ise bu hakkın kullandırılması söz konusu olmaktadır.³⁶⁰ Marka başvurusunun da kesinleştiği andan itibaren lisansa konu olması mümkündür.³⁶¹

Lisans sözleşmeleri değişik açıdan gruplandırılabilir. Uygulamada sıklıkla lisans çeşitleri şu şekilde sınıflandırılmaktadır³⁶²: i) Bölgesel - Ulusal lisans, ii) Basit (adi) - Münhasır (İnhisari) lisans, iii) Normal – Alt lisans, iv) Karşılıklı – Karşılıksız lisans ve v) İradi – Zorunlu (Kanuni) lisans.

SMK m. 24/2’de; lisansın, inhisari lisans veya inhisari olmayan lisans şeklinde verilebileceği, sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa lisansın inhisari olmadığı, inhisari olmayan lisans sözleşmelerinde lisans veren markayı kendi kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de başka lisanslar verebileceği, inhisari lisans sözleşmelerinde ise lisans verenin başkasına lisans veremeyeceği ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça kendisinin markayı kullanamayacağı belirtilmektedir.

Marka hakkı, tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı ya da tamamı için lisans sözleşmesine konu olabilir (SMK m. 24/1, SMK Yönetmeliği m. 20). SMK m. 148/7’deki düzenleme dikkate alındığında ortak markaların aksine, garanti markalarının lisans sözleşmesine konu olma hususunun m. 148/7’de gözetilmediği görülmektedir. Bunun, garanti markasının üçüncü kişiler tarafından lisans sözleşmeleri yoluyla değil, şartnameye uygun kullanımı denetleyen marka sahibinin izni ile gerçekleşmesinden ileri geldiği düşünülebilir. Zira garanti markaları, marka sahibinin kontrolü altında ve markanın garanti ettiği mal veya hizmetlerin ortak özellikleri ile markanın kullanılma usullerini belirleyen teknik şartname kapsamında kullanılırlar.³⁶³ Lisansın sicile kaydı ve yayımlanması için SMK Yönetmeliği m. 20/2’de belirtilen bilgi ve belgelerin Kurum’a verilmesi zorunludur.

³⁶⁰ Özel, *Marka Lisansı*, 47.

³⁶¹ Sabih Arkan, “Marka Tescil Başvurusunun Lisans Sözleşmesine Konu Olması - Bazı Sorunlar”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 35/3 (2019), 39, <https://www.jurix.com.tr>, (Erişim 30 Mart 2023).

³⁶² Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 370.

³⁶³ Yasaman, SMK Şerhi III, 2915.

SMK m. 28/4 “*Sicile kaydedilmiş hak ve lisans sahiplerinin izni olmadıkça marka sahibi marka hakkından vazgeçemez. Marka üzerinde, üçüncü kişi tarafından hak sahipliği iddia edilmiş ve bu hususta alınan tedbir kararı sicile kaydedilmişse, bu kişinin izni olmadıkça, markadan doğan haklardan vazgeçilemez.*” düzenlemesi gereğince markadan doğan haklardan vazgeçmek için lisans alandan izin alınmalıdır.

Markanın devri halinde lisans alan muvafakat etmedikçe, devralan lisans sözleşmesinin tarafı sıfatını kazanamayacaksa da işin niteliği gereği lisans alan, devralanı muhatap kabul etmek durumunda kalacaktır.³⁶⁴ Bir lisans sözleşmesine istinaden markayı kullanma yetkisine sahip olan kimse rüçhan hakkını kullanamaz; marka için lisans tanınması marka sahibinin rüçhan hakkını etkilemez.³⁶⁵

Marka hakkının lisans sözleşmesine konu olabileceği mevzuatımızda açıkça yer almaktayken rüçhan hakkının lisans sözleşmesine konu olup olamayacağı bakımından SMK’da ve SMK Yönetmeliği’nde herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda rüçhan hakkının niteliği göz önünde bulundurularak bir sonuca varmaya çalışmak gerekir. Detaylı olarak açıklandığı üzere; temel olarak rüçhan hakkı, bir ülkede bir marka için ilk tescil başvurusunda bulunan veya sergide teşhir eden kişiye diğer ülkelerde de belirli bir sürede öncelik verilmesini ve korunması sağlayan yenilik doğuran bir haktır. Dolayısıyla marka hakkında olduğu gibi üçüncü kişilere rüçhan hakkının kullanma yetkisi verilmesi durumu rüçhan hakkının hukuki niteliği ile bağdaşmamaktadır. Zira rüçhan hakkı, hak düşürücü sürelerde kullanılması gereken ve kullanıldığı zaman tükenen bir haktır. Bu kapsamda rüçhan hakkının hukuki niteliği ve lisans sözleşmelerinin konusu/amacı göz önünde bulundurulduğunda rüçhan hakkının lisans sözleşmelerine konu olamayacağını değerlendirmekteyiz.³⁶⁶

³⁶⁴ Arkan, *Marka C. II*, 198.

³⁶⁵ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 63.

³⁶⁶ Aynı yönde bk: Özkök, *Rüçhan Hakkının Kullanılması*, 146.

3.3. Rüçhan Hakkının Teminat Olarak Gösterilmesi veya Rehine Konu Edilmesi

Teminat, sözlükte emin olma, emin kılma, emniyetli kılma ve sağlama alma anlamlarında kullanılmaktadır³⁶⁷; çok genel anlamıyla teminat, bir kimsenin başkasının karşılaştacağı tehlikeyi üzerine almasını ifade ettiği gibi, bir borca güvence sağlamayı da ifade etmektedir.³⁶⁸

Marka hakkı, bağımsız olarak devre elverişli olan ve para ile değerlendirilmesi mümkün olan haklardandır ve bu nedenle rehne konu edilebilirler.³⁶⁹ Markaların teminat sözleşmesine konu olmaları bakımından “markanın bağımsızlığı” ilkesi benimsenmiştir. SMK m. 148/2 hükmü bu bağımsızlığa işaret etmektedir.³⁷⁰ Marka, SMK Yönetmeliği m. 127/1’de belirtilen bilgi ve belgelerin sunulması halinde sicile kaydedilir ve bültende yayımlanır. Sicile kaydedilen rehinler 20/10/2016 tarihli ve 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca kurulan Rehinli Taşınır Siciline bildirilir (SMK Yönetmeliği m. 127/2). Marka üzerindeki rehin hakkı; i) alacağın herhangi bir nedenle sona ermesi, ii) rehnin bir şarta veya süreye bağlanmış olması halinde bu şartın gerçekleşmesi, gerçekleşmemesi veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkması ile sürenin sona ermesi veya iii) markanın cebri icra yoluyla satılması halinde sona erer.

Marka, ticari işletme fonuna dahil iktisadi değerdir. Marka, ticari işletmeden bağımsız rehnedilebileceği gibi, ticari işletme rehni çerçevesinde de teminat gösterilebilir.³⁷¹ Marka rehnine TMK’nın rehin hakkına dair hükümler uygulanacaktır.³⁷²

Marka hakkının teminat olarak gösterilmesi veya rehne konu olması SMK’da açıkça düzenlenmişken rüçhan hakkının rehne konu olup olamayacağı, teminat olarak gösterilip gösterilmeyeceği konusunda da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Esasen rüçhan hakkının rehnedilmesinde hukuk teorisi anlamında bir engel

³⁶⁷ Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 748.

³⁶⁸ Muhammet Özkes, *Sorular-Şemalar-Örneklerle Temel Hukuk Bilgisi* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2022), 217.

³⁶⁹ Arkan, *Marka C. II*, 202.

³⁷⁰ Yasaman, SMK Şerhi III, 2915.

³⁷¹ Yasaman, SMK Şerhi III, 2915.

³⁷² Arkan, *Marka C. II*, 202; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 465; Yasaman, SMK Şerhi III, 2915.

bulunmadığını düşünmekteyiz. Çünkü teminatın, bir borcun güvencesi olarak verildiği dikkate alındığında rüçhan hakkının da bir borca güvence olarak teminat verilmesinde veya rehnedilmesinde bir engel bulunmaması gerekir. Ancak bir varlığın teminat verilmesinin amacının, borcun zamanında ödenmemesi halinde alacaklının ancak teminatı cebri icra yoluyla paraya çevirterek alacağını alması olduğu dikkate alındığında ve tüm bunların da ciddi bir süre diliminde tamamlanabileceği göz önünde bulundurulduğunda, rüçhan hakkının teminat verilmesinin veya rehin gösterilmesinin hukuk pratiğinde mümkün olmayacağını düşünmekteyiz.³⁷³ Zira rüçhan hakkının hukuki niteliği ve özellikle de belirli sürede (altı ay gibi kısa bir süre) kullanılması zorunluluğu bu yorumu desteklemektedir. Kaldı ki her ne kadar marka üzerinde rehin tesis edilmesi ve bunun sicile kaydedilmesi durumunda, sicile kaydedilen rehinlerin Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca kurulan Rehinli Taşınır Sicili'ne bildirilmesi mümkünse de aynı durumun rüçhan hakkı talebi için sağlanamayacağını düşünmekteyiz. Ezcümle açıklanan tüm hususlar dikkate alındığında; rüçhan hakkının niteliği itibarıyla teminat gösterilmesine veya rehnedilmesine uygun olmayacağı söylenebilecektir.

3.4. Rüçhan Hakkının Miras Yolu ile İntikali

Sınai mülkiyet hakkının ve dolayısıyla markanın miras yolu intikal edebileceği SMK m. 148/1'de açıkça öngörülmüştür.³⁷⁴ Markanın miras yoluyla intikal etmesi halinde bu değişikliğin sicile kaydedilmesi için SMK Yönetmeliği m. 129/1'de yer alan belgelerle birlikte Kurum'a başvuruda bulunulması gerekir.

Marka hakkı sahibi miras bırakan, tasarruf özgürlüğünün sınırları kapsamında, markası üzerinde vasiyetname ya da miras sözleşmesiyle tasarrufta bulunabilir. Buna göre; miras bırakan mirasın tamamı veya bir kısmı için bir veya birden fazla kişiyi mirasçı atayabilir, belirli bir malını onu mirasçı olarak atamaksızın bırakabilir. Marka sahibi,

³⁷³ Aynı yönde Bk: Gökmen, *Rüçhan Hakkı*, 89; Özkök, *Rüçhan Hakkının Kullanılması*, 148.

³⁷⁴ Açıkça öngörülmeseydi dahi külli halefiyet gereğince mirasçılara geçeceği hakkında: Emrullah Kervankıran, "Markaların Miras Yoluyla İntikali ve Miras Kalan Markalardan Türetilen Yeni Markalar Üzerindeki Mülkiyet Hakkının Hukuki Niteliği", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16/2 (Temmuz 2017), 182.

marka üzerinde herhangi bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmamışsa, markası TMK m. 514/2 gereğince elbirliği mülkiyeti hükümler çerçevesinde yasal mirasçılara kalır.³⁷⁵ Marka, elbirliği mülkiyetiyle mirasçılara geçmiş olduğundan bir mirasçının, diğer mirasçılarının onayı olmaksızın markayı tek başına kullanması mümkün değildir.³⁷⁶

Mülga 556 sayılı KHK'dan farklı olarak SMK'da markada teklik ilkesi terk edildiğinden önceki hak sahibinin noter onaylı muvafakatname vermesi şartıyla, bir markanın aynısı ya da ayırt edilemeyecek kadar benzerini birden çok kişi adına tescil edebilecek ve marka sahiplerinin iradesiyle piyasada birlikte var olabilecektir. Bu düzenleme ve markanın farklı mal ve hizmetlere bölünebilmesi özellikle ekonomik veya diğer sebeplerle birbirlerine bağlı teşebbüsleri ve aile şirketlerini rahatlatıcı niteliktedir.³⁷⁷

SMK'da ve SMK Yönetmeliğinde garanti markaları ve ortak markaların miras yoluyla intikal etmesine ilişkin engelleyici bir düzenleme bulunmadığından bunların da miras yoluyla intikalinin mümkün olması gerekir.³⁷⁸

Rüçhan hakkının miras yoluyla intikali konusunda da SMK'da ve SMK Yönetmeliği'nde herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle rüçhan hakkının miras yoluyla mirasçılara intikal edip etmeyeceği bakımından rüçhan hakkının hukuki niteliği ve amacı göz önünde bulundurularak cevap verilecektir. Rüçhan hakkının, en nihayetinde bir öncelik hakkı olduğu ve yukarıda açıklanan hukuki nitelikleri göz önünde bulundurulduğunda miras yoluyla mirasçılara intikal etmesinde hukuki bir engel bulunmamaktadır.³⁷⁹ Nasıl ki rüçhan hakkının devredilmesi hukuken mümkünse miras yoluyla intikalin de kanundan kaynaklı bir külli halefiyet olduğu, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmadığı ve yenilik doğuran bir hak olduğu dikkate alındığında bu sonuca güçlü bir dayanak sağlanmaktadır. Bununla birlikte rüçhan hakkının miras yoluyla intikal etmesi durumunda, mirasçılar bu hakka elbirliği mülkiyetiyle malik olacaklarından (miras paylı mülkiyete konu olacak şekilde paylaşılmadığı müddetçe) rüçhan hakkını elbirliği

³⁷⁵ Yasaman, SMK Şerhi III, 2912.

³⁷⁶ Kervankıran, "Markaların Miras Yoluyla İntikali", 176.

³⁷⁷ Suluk / Karasu / Nal, *Fikri Mülkiyet*, 375.

³⁷⁸ Osman Umut Karaca, "Sınaî Mülkiyet Haklarının Mirasın Paylaşılmasına Konu Olması", *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1/2 (Ekim 2016), 181.

³⁷⁹ Aynı yönde Bk: Gökmen, *Rüçhan Hakkı*, 89; Özkök, *Rüçhan Hakkının Kullanılması*, 151.

mülkiyeti çerçevesinde kullanmaları ve hep birlikte talepte bulunmaları gerekmektedir. Mirasçılarının, miras bırakanın rüçhan hakkını kullanabileceği hak düşürücü süre içerisinde bu hakkı kullanabilecekleri, rüçhan hakkını bu süre içerisinde kullanmadıkları takdirde rüçhan hakkının kaybedileceği ve mirasçılara hakkın özünden fazlaca bir hakkın bahsedilemeyeceği konusunda da bir tereddüt bulunmamaktadır.

3.5. Rüçhan Hakkının Ticaret Şirketine veya Adi Şirkete Sermaye Olarak Getirilmesi

Markanın bir ticaret şirketine sermaye olarak getirilmesi bir tür markanın devri işlemidir ancak burada marka hakkı sermaye payı karşılığında şirkete devredilmektedir.³⁸⁰ TTK m. 128’de bir ticaret şirketine ayni sermayenin nasıl getirileceği hüküm altına alınmıştır. Ayni sermaye kavramı TTK’da kullanılan bir kavram olmakla birlikte bu kavram TTK’da tanımlanmış değildir. Eşya hukuku bakımından ayni eşya teriminin karşılığı iken ticaret hukuku bakımından ise nakit dışı sermaye anlamında kullanılmaktadır.³⁸¹ Dolayısıyla ayni sermaye ile kastedilen nakdi olmayan sermayedir.³⁸² Dolayısıyla bir şirkete getirilen sermaye para değilse ayni sermaye niteliğindedir. Markanın, şirket kuruluşunun yanı sıra sermaye artırımında da şirkete sermaye olarak getirilmesi mümkündür.³⁸³

Fikri mülkiyet hakları özel sicile kaydedildikleri takdirde şirkete sermaye olarak konulabileceğine göre markanın sicile kaydedilmiş olması ve sicile şerh verilmiş olması şartıyla sermaye olarak getirilebilir.³⁸⁴ TTK m. 128/4 hükmü gereğince markanın sermaye

³⁸⁰ Uzunallı, *Marka*, 132.

³⁸¹ M. Halil Çonkar, *Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye* (İstanbul: On İki levha Yayıncılık, 2016), 34.

³⁸² Fülürya Yusufoglu, *Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2016), 19.

³⁸³ Yasaman, SMK Şerhi III, 2947.

³⁸⁴ Yasaman, SMK Şerhi III, 2946; Uzunallı, *Marka*, 133; Yusufoglu, *Anonim Şirketlerde Sermaye*, 75.; Tescil markaların da ayni sermaye olarak getirilebileceğine ilişkin bkz: “*Ayni sermaye yeterliliği bakımından sınai hakkın tescilli olup olmaması da kural olarak belirleyici değildir. Bu çerçevede markalar bakımından tescilli markanın yanı sıra tescilsiz bir markanın da ayni sermaye olarak getirilmesi mümkündür. Zira markanın varlığı ve hatta korunması bütünüyle tescile bağlı olmadığı, dolayısıyla tescil edilmemiş olsa dahi ekonomik bir değer olarak marka mevcut olduğu gibi tescil edilmemiş olması markanın devredilebilirliği bakımından da bir fark*

olarak konulması durumunda şirket, tüzel kişilik kazandığı andan itibaren marka üzerinde malik sıfatıyla tasarruf edebilecektir. Markanın sermaye olarak konulabilmesi için ayrıca üzerinde herhangi bir sınırlama olmaması gerekir.³⁸⁵

Markanın adi şirkete sermaye olarak getirilmesi halinde de markanın devri işlemi söz konusudur.³⁸⁶ Adi şirketin tüzel kişiliği bulunmadığından³⁸⁷ devir şirket ortaklarına yapılmaktadır. Adi ortaklıkta, ortaklar sözleşmenin kurulmasıyla sermaye paylarını şirkete getirmeyi taahhüt ederler.³⁸⁸ Adi şirkette tescilli markanın sermaye olarak getirilebilmesi için SMK m. 148/4 gereğince şirket sözleşmesinde markanın sermaye taahhüdü maddesinin yazılı olarak yapılması gerekir.

Markanın ticaret şirketine sermaye olarak konulması mümkün iken rüçhan hakkının sermaye olarak konulup konulamayacağına özel olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Esasen rüçhan hakkının da bir gayri maddi malvarlığı değeri olduğu dikkate alındığında bir ticaret şirketine veya adi şirkete sermaye olarak konulmasında teorik olarak bir engel olmaması gerekir. Bununla birlikte şirkete sermaye konulmasının amaç ve niteliği ile rüçhan hakkının niteliği ve özellikle de çok sınırlı bir süreyle kullanılabilir bir hak olduğu göz önünde bulundurulduğunda rüçhan hakkının bir ticaret şirketine veya adi şirkete sermaye olarak konulmasının pratikte mümkün olamayacağını değerlendirmekteyiz. Ayrıca şirket kuruluşu gereğince başvuruda müdürlüğe verilecek belgeler arasında; Ticaret Sicil Yönetmeliği m. 64/1, m. 70/2 ve m. 90/1 maddeleri gereğince sermaye olarak konulan fikri mülkiyet haklarının sicile şerh verildiğini gösteren belgenin de bulunması gerekmektedir. Ancak rüçhan hakkının sicile şerh

yaratmaz. Bununla birlikte tescilsiz markayı aynı sermaye olarak getirmek isteyen kimsenin gerçek hak sahibi olup olmadığı noktasında oluşabilecek tereddütler ve bunun şirket bakımından oluşturacağı elverişsiz durum pratikte tescilsiz bir markanın aynı sermaye olarak getirilmesi ihtimalini oldukça düşük hale getirdiği gibi, yine TK m. 128/2 uyarınca özel sicili bulunan kıymetlerin aynı sermaye olarak kabul edilebilmesi için bu sicile yapılması aranan kayıt şartı dolayısıyla da hem şirketlerin hem de ticaret sicilinin tescilsiz bir markayı sermaye olarak kabul etmekten kaçınacakları tahmin edilebilir.”, Çonkar 124-125.

³⁸⁵ Yasaman, SMK Şerhi III, 2946.

³⁸⁶ Uzunallı, *Marka*, 133.

³⁸⁷ Abuzer Kendigelen - İsmail Kırca, *Şirketler Hukuku Cilt – 1* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 349.

³⁸⁸ Kendigelen - Kırca, *Şirketler*, 96-97.

verilmesi mümkün olmadığından da rüçhan hakkının sermaye ve adi şirkete sermaye olarak konulamayacağını düşünmekteyiz.

3.6. Rüçhan Hakkının Cebri İcraya, Hacze ve İflas Masasına Konu Olmasını İncelenmesi

SMK m. 148/1 sınai mülkiyet haklarının haczedilebileceği açıkça düzenlendiğinden marka hakkı da cebri icraya konu olabilir ve marka işletmeden bağımsız olarak haczedilebilir.³⁸⁹ Haciz, sicile kaydedilir ve bültende yayımlanır (SMK Yönetmeliği m. 126/1). Haciz işlemi TÜRKPATENT nezdinde tutulan sicile kaydedilmek suretiyle tamamlanır. Her ne kadar SMK'da markalar için ön görülen koruma esas itibariyle tescilli markalar için söz konusu olsa da marka tescil edilmemiş olsa dahi tescilsiz markaların da ayırt etme işlevi ve ekonomik bir değeri olabileceğinden İİK çerçevesinde haciz işlemine tabi tutulabilir.³⁹⁰

Haciz sonucu marka icraen satılmış ise satın alan marka siciline yazılır, eski marka sahibinin ismi terkin edilir.³⁹¹ Markanın cebri icra ile iktisap edilmesi halinde devralan kişi üzerinde tüm haklarıyla ve mevcut haliyle markayı kazanmış olur. Bu kapsamda markanın yeni sahibi, marka kendisi adına TÜRKPATENT'de tescil edildiğinde marka üzerinde tasarruf işlemi yapma hakkını ve rüçhan hakkı da dahil olmak üzere markadan doğan tüm hakları da devralmış olur.³⁹² Markanın haczi, hakkın devamı için gerekli ücretlerin yatırılmaması ya da istenilen belgelerin süresi içinde gönderilmemesi sebebi ile hakkın sona ermesine engel olmaz. Markanın haczi, bu hakların devrine engel değildir (SMK Yönetmeliği m. 126/2). Marka haczinin marka siciline kayıt edilmesi, haciz alacaklısının hakkını yeterince güvenceye aldığından haciz, markayı devir alana karşı da ileri sürülebilir ve başkasına devredebilir.³⁹³ Haczin sicile kaydedilmesiyle birlikte

³⁸⁹ Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı* (İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2004), 465; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.1999/8623, K.2000/2232, T. 09.03.2000, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 26 Mart 2023).

³⁹⁰ Onur Yalçın, *Sınai Mülkiyet Hakların Cebri İcrası* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2019), 47-48.

³⁹¹ Yasaman, *SMK Şerhi III*, 2928.

³⁹² Yalçın, *Sınai Mülkiyet Hakların Cebri İcrası*, 127.

³⁹³ Kuru, *İcra ve İflas*, 382.

markayı devralan kişilerin üzerindeki yükümlülükleriyle birlikte markayı devraldıkları kabul edilir. Bu nedenle haciz, devralanı da bağlayacak ve haciz prosedürü işlemeye devam edecektir.³⁹⁴

Marka bir eşya olmadığından, maddi bir varlığı olmadığından ve gayri maddi bir hak olduğundan menkul mallarda olduğu gibi mala fiilen el konulamaz.³⁹⁵ Bu nedenle markanın haczi, markayı taşıyan malların haczinden tamamen farklıdır. Menkul mallarla sınırlı İİK'nın 86. maddesi markalar bakımından uygulama alanı bulamaz.³⁹⁶ Markanın haczine kıyasen İİK m. 94 ve paraya çevrilmeye de İİK m. 121 uygulanır.³⁹⁷

Markanın kısmen devri mümkün olmakla birlikte markanın tescil ettirilen bazı mal veya sınıflarına yönelik olarak kısmen haczi mümkün değildir. ³⁹⁸ İİK m. 184 gereğince iflas açıldığı zaman müflisin haczi kabil bütün malları iflas masasına geçeceğinden marka hakkı da iflas masasına dahil olur.³⁹⁹

Marka tescil başvurusu ayrı bir ekonomik değere sahip olduğundan hacze konu oluşturabilir.⁴⁰⁰ Bununla birlikte hak tescil edilmediği için haczin sicile kaydedilmesi mümkün değildir ve esasen başvuru halindeki bir işaretin ekonomik değeri de yoktur. Bu nedenle marka başvurusuna haciz konulması pek rastlanılacak bir durum değildir.⁴⁰¹

Markanın ve marka başvurusunun cebri icraya konu olması, haczedilmesi ve iflas masasına dahil olması mümkün iken rüçhan hakkının bu işlemlere konu olup olamayacağının ayrıca değerlendirilmesi gerekir. Rüçhan hakkının teminat olarak gösterilmesi, rehin verilmesi, sermaye olarak getirilmesi gibi hukuki işlemlere ilişkin olarak yapmış olduğumuz açıklamaları burada da tekrarlamamız mümkündür. Özellikle rüçhan hakkının niteliği ve sınırlı süreyle kullanılması gerektiği göz önünde

³⁹⁴ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 466.

³⁹⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 465; Yasaman, *SMK Şerhi III*, 2928.

³⁹⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.1999/8623, K.2000/2232, T. 09.03.2000, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 26 Mart 2023).

³⁹⁷ Arkan, *Marka C. II*, 207.

³⁹⁸ Yasaman, *SMK Şerhi III*, 2929; Çolak, *Marka*, 721; Karşı görüş: Kaya, *Marka*, 221.

³⁹⁹ Arkan, *Marka C. II*, 207.

⁴⁰⁰ Arkan, *Marka C. II*; Yasaman, *SMK Şerhi III*, 2929.

⁴⁰¹ Yasaman, *SMK Şerhi III*, 2929.

bulundurulduğunda rüçhan hakkının tek başına cebri icraya ve hacze konu olmasının mümkün olamayacağını düşünmekteyiz.⁴⁰² Zira hacizli malın paraya çevrilmesine ilişkin hukuki süreçlerin yürütülmesinin zaman alacağı göz önünde bulundurulduğunda rüçhan hakkının kullanılma süresinin bu zaman aralığında sona ermesi kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenle de haciz prosedürünün yürütülmesindeki amaç dikkate alındığında rüçhan hakkının hacze konu olamaması gerekir.

⁴⁰² Aynı yönde Bk: Özkök, *Rüçhan Hakkının Kullanılması*, 150.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

RÜÇHAN HAKKININ HÜKMÜ, ETKİSİ VE SONA ERMESİ

1. Rüçhan Hakkının Hükmü ve Etkisine Genel Bakış

SMK m. 12/6’da ifade edildiği üzere usulüne uygun olarak ve rüçhan hakkına dayanılarak marka tescil başvurusu yapıldığı takdirde; rüçhan hakkının doğduğu tarihten sonra üçüncü kişiler tarafından yapılan ve rüçhan hakkına konu olan marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer olan ve aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetleri kapsayan başvurular reddedilir.⁴⁰³ Rüçhan hakkının hüküm ve sonuçları, SMK’nın on ikinci maddesinde belirtilen tarihler itibarıyla doğar (SMK m. 13/2).

Rüçhan hakkına dayanılarak başvuru yapılmasının sonucu ve etkisi SMK m. 12/6’da düzenlenmiştir. Buna göre; rüçhan hakkına istinaden başvuru yapılması durumunda, rüçhan hakkının doğduğu tarihten sonra üçüncü kişilerce yapılan ve rüçhan hakkına konu olan marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer olan, aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetleri kapsayan başvurular reddedilir. Rüçhan hakkı kullanıldığı anda etkisini gösterir. SMK m. 12/6 hem başvuru rüçhanı hem de sergi rüçhanı için uygulanacaktır.

Söz konusu hüküm ile rüçhan hakkına dayanılarak başvuru yapılması durumunda rüçhan hakkının doğduğu tarihten sonra üçüncü kişiler tarafından yapılan, rüçhan hakkına konu olan marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer olan ve aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetlerini kapsayan tescil başvuruları için “etkisizlik” sonucu doğacak ve hükümden düşeceklerdir.⁴⁰⁴

⁴⁰³ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2324; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 286; Çolak, *Marka*, 110.

⁴⁰⁴ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389.

1.1. Hükümsüzlük Etkisi

Rüçhan hakkının kaynağı olan ilk başvuru ve bu başvurunun tescille sonuçlanması, bu markanın sonraki tescil başvurularında tescil edilmesini garanti etmez. Ülkesellik prensibi gereğince üye ülkelerin her biri tescil başvurusunu kendi mevzuatına göre inceler. Türkiye’de yapılan bir tescil başvurusu için de markanın tescil edilebilirliğine ilişkin inceleme Türk Hukuku’na göre yapılacaktır. Eğer ki başvuru, Türk Hukuku’na göre bir tescil engeli ile karşılaşırsa bu durumda marka başvurusu tescille sonuçlanmayabilecektir.⁴⁰⁵ Rüçhan hakkı sadece diğer üye ülkelerde yapılacak tescil talepleri için sınırlı süreyle öncelik hakkı sağlar. Yabancı ülkede yapılan başvurudan doğan rüçhan hakkı süresinde ve usulüne uygun kullanılmış olmak yani başvuruda bulunmak şartıyla -tescilin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinden bağımsız olarak- rüçhan hakkının doğduğu tarihten sonra başka kişilerce aynı mal ve hizmetler için yapılmış başvurular ve tesciller kendiliğinden geçersiz sayılır. Bu başvuruların canlanması gibi bir imkan söz konusu değildir ancak rüçhan hakkına dayanılarak yapılan başvurunun tescille sonuçlanmaması durumunda yeniden tescil başvurusunda bulunulması mümkündür.⁴⁰⁶

Bununla birlikte rüçhan hakkı kullanıldığı anda etkisini göstermektedir ve kullanılması muhtemel bir haktır. Bu nedenle kullanılıp kullanılmayacağı kesin olmayan muhtemel bir hakka dayanılarak, marka tescilinden önce üçüncü kişilerin markaya bağlı olan hakları ihlal ettikleri söylenemez.⁴⁰⁷

Rüçhan hakkının sağladığı koruma aynı mal veya hizmetlere ilişkin başvuruların rüçhan hakkı süresince kabul edilmemesine inhisar eden sınırlı bir korumadır ve sadece rüçhan süresi içindeki tescil taleplerine ve tescillere karşı rüçhanlı başvuruyu korumaktadır.⁴⁰⁸ Bu düzenleme rüçhan hakkının etkisine işaret etmektedir. Rüçhan hakkı süresi içinde, rüçhan hakkına dayanılarak yapılan bir başvuru talebi, aradan geçen sürede

⁴⁰⁵ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 71; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 390.

⁴⁰⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 52; Paslı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 289.

⁴⁰⁷ THRIERR - THRIERR, “*Droit de Priorité*”, *Juris-Classeur, Fascicule 7720*, 12. akt. Yasaman / Yusifoğlu, *SMK Şerhi III*, 2326.

⁴⁰⁸ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 422.

yapılan fiiller dolayısıyla engellenemez. Özellikle de başkası adına yapılan marka başvurusu ve markanın kullanımı gibi fiiller, üçüncü kişi lehine marka tescilini sağlayabilecek bir hakka yol açmaz ve üçüncü kişiler rüçhan hakkı süresindeki kullanıma dayalı olarak öncelikli hak iddiasında bulunamazlar.⁴⁰⁹ Sadece rüçhanlı başvurudan önce yapılan başvurular, başvuran lehine hak doğurabilir.⁴¹⁰ SMK'da da açıkça ifade edildiği üzere rüçhan hakkına dayanılarak Türkiye'de başvuruda bulunulduğu takdirde, tescil başvurusunun etkisi geriye etkili olarak ilk başvuru tarihinden itibaren işlemeye başlar.

Aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetlerle ilgili olarak tescil edilmiş ya da daha önceki tarihte tescil başvurusu yapılmış marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer işaretlerin tescil edilmesi SMK m. 5/1-ç gereğince mutlak ret nedenleri arasında yer aldığından SMK m. 12/6'nın bu kapsamda dikkate alınması, aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzerliğe ilişkin yorum ve tespitlerin burada da uygulanması gerekmektedir. Rüçhan hakkının kullanılmaması durumunda ise hükümsüzlük etkisi ortaya çıkmaz. Ancak rüçhan hakkı sahibi markayı Türkiye'de kullanmışsa SMK m. 6/3 dayanarak hak iddia edebilir.⁴¹¹

Talep edilmediği sürece rüçhan hakkı hukuki bir sonuç doğurmaz. Bu hak ancak kullanılmaya bağlı olarak etki doğurduğu için ancak bu tarihten sonra marka hakkının ihlali söz konusu olabilir, bu tarihten sonra marka hukukunun sağladığı korumadan yararlanabilir.⁴¹²

Tescilli markanın koruma süresi başvuru tarihinden itibaren on yıldır (SMK m. 23/1). Markanın tescil tarihi, Türkiye'de markanın tescili için yapılan başvuru tarihidir. Dolayısıyla markanın ilk tescil edildiği ülkedeki başvuru tarihi veya mal ve hizmetlerin sergide sergilenmeye başladığı tarih değildir.⁴¹³

⁴⁰⁹ Yasaman / Yusifoğlu, *SMK Şerhi III*, 2325; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 72; Kur / Dreier / Luginbuehl, *European Intellectual Property Law*, 196-197.

⁴¹⁰ Yasaman / Yusifoğlu, *SMK Şerhi III*, 2324; Pash, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 290-291.

⁴¹¹ Yasaman / Yusifoğlu, *SMK Şerhi III*, 2328.

⁴¹² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389.

⁴¹³ Yasaman / Yusifoğlu, *SMK Şerhi III*, 2336.

Rüçhan hakkı yenilik doğuran bir hak olması sebebiyle kullanılmakla kendiliğinden tükenir ve kullanıldığı takdirde başka bir işleme gerek olmaksızın etkilediği diğer başvuru ve tescilleri hükümsüz hale getirir.⁴¹⁴ Rüçhan hakkı markayı öncelikli olarak kullanma hakkı vermez; öncelikli başvuru ve tescil hakkı verir. Rüçhan hakkı sahipliği bulunsu bile bu hakka dayanılarak markanın tescilsiz kullanma hakkı bahşedilemez.⁴¹⁵

Bir örnek vererek durumu açıklayacak olursak: (A) kişisi; 01.01.2023 tarihinde Fransa’da yetkili makamlara, Nice sınıflandırması 1. sınıfta yer alan yangın söndürücü maddeler için marka tescil başvurusunda bulunmuştur. Daha sonra (A) kişisi, 01.04.2023 tarihinde aynı marka ve aynı mal sınıfı için Türkiye’de TÜRKPATENT’e usulüne uygun olarak rüçhan hakkı talebiyle birlikte marka tescil başvurusunda bulunmuştur. (B) kişisi de (A)’nın marka tescil başvurusuna konu aynı marka ve aynı mal sınıfı için 01.03.2023 tarihinde TÜRKPATENT’e usulüne uygun olarak marka tescil başvurusunda bulunmuştur. Bu durumda (A)’nın tescil başvurusu, rüçhan hakkının talep edilmesine ilişkin bilgi ve belgelerde usuli bir eksiklik bulunmaması şartıyla (B)’nin tescil başvurusunun önüne geçerek, (B)’nin başvurusunu hükümsüz kılacaktır. Ancak (A)’nın markası tescil edildiği takdirde koruma süresi ilk başvuru tarihi olan 01.01.2023 tarihinden itibaren değil marka tescil başvurusunun yapıldığı 01.04.2023 tarihinden itibaren başlayacaktır.

Rüçhan hakkına dayanılarak başvuruda bulunulduğu takdirde; rüçhan hakkı tarihinden önce yapılan tescil başvurularının reddi talep edilebilir, aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer bir marka tescil edilmişse hükümsüzlüğü talep edilebilir veya mevcut bir kullanımın yasaklanması talep edilebilir. Bununla birlikte henüz tescil gerçekleşmeden rüçhan hakkına dayanılarak SMK m. 7’de yer alan ve tescile bağlı olan

⁴¹⁴ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 384; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 52.

⁴¹⁵ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 72; Moran, Rüçhan Hakkı, 60; Demirci, Rüçhan Hakkı, 85; Gökmen, Rüçhan Hakkı, 75.

korumadan yararlanılmaz, markaya tecavüz edildiği iddiasında bulunulamaz⁴¹⁶ ve tazminat davası açılmaz.⁴¹⁷

Paris Sözleşmesi'nin 4/B paragrafında da rüçhan hakkının kullanımının sonucuna ilişkin etkiler hüküm altına alınmıştır. Paris Sözleşmesi'nin 4/B hükmüne göre; diğer Birlik ülkelerinden birinde rüçhan hakkı süresinin bitiminden önce yapılan başvuru talebi, aradan geçen sürede gerçekleştirilen eylemler dolayısıyla engellenemez. Özellikle başkası adına yapılan marka başvurusu veya markanın kullanımı gibi fiiller, üçüncü kişi lehine mülkiyete konu olabilecek bir hakka yol açmaz. Sadece ilk başvuru tarihinden önce yapılan başvurular, başvuran lehine hak doğurabilir.⁴¹⁸

Rüçhan hakkına dayanılarak rüçhan hakkı süresi içinde markanın Türkiye'de tescili için başvurulması halinde markaya sağlanan koruma ilk tescil talebinden veya sergi rüçhanı tarihinden itibaren etkili olur. Bu etki sadece markanın tescili için sonuç doğurmakta olup tescilli bir markaya sağlanan tüm etkilerin ilk tescil tarihinden sonra başlaması söz konusu değildir.

Paris Sözleşmesi 4/B hükmü gereğince; rüçhan hakkı süresi içinde ve rüçhan hakkının talep edilmediği süre içinde; üçüncü kişilerin başvuruya konu markayı veya bu markanın ayırt edilemeyecek kadar benzerini kullanmaları bu kişiler lehine herhangi bir hak doğurmaz. Bu kişiler, söz konusu kullanım hakkına dayanarak rüçhan hakkının önüne geçebilecek bir hak kazandıklarını ileri süremezler. Rüçhan hakkı süresi içinde üçüncü kişiler tarafından aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer markalar için yapılan tescil

⁴¹⁶ “Dava konusu olayda da davacı markası, davalıdan önce Paris Sözleşmesine dahil bulunan Kore’de sicile tescil ettirilmiş bulunduğu göre, yine ilke olarak davacı markası aynı sözleşmeyi imzalamış bulunan Türkiye’de olarak 556 sayılı KHK’nin 3 ncü maddesi anlamında koruma altında bulunmaktadır. Dava konusu olay açısından KHK’nin 8/III nci maddesinde de tescilsiz dahi olsa bir işaret veya markanın ticari hayatta kullanılması şartıyla daha sonra aynı markanın tescil edilmesine itiraz ve dolayısı ile aynı kararnamenin 42/b maddesine dayalı hükümsüzlük iddiasında bulunabilme imkanı tanınmış bulunmaktadır. Nitekim doktrinde de bu görüş benimsenmiş bulunmaktadır. (Bkz. Prof.Dr.S.Arkan, Marka Hukuku Cilt I.Ank.1997 sh 109 vd). Davacı markasını Kararname’nin 25 nci maddesinde öngörülen süre içerisinde Türkiye’de tescil yönünden rüçhan hakkını kaybetmiş olması, koşulları oluşan bu düzenleme açısından haklarını ileri sürmesine bir engel teşkil etmemesi gerekir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.1998/5372, K.1999/256, T. 29.01.1999, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 01 Ocak 2023).

⁴¹⁷ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2325-2326; Paslı, *Ürün Benzerliği*, 288.

⁴¹⁸ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2324.

başvurularının reddi talep edilebilir, tescil gerçekleşmişse bu markaların hükümsüzlüğü talep edilebilir veya mevcut kullanım yasaklanabilir.⁴¹⁹ Paris Sözleşmesi'nde sadece üçüncü kişilerin “başvuru” veya “tescil” taleplerine karşı değil herhangi bir hareket/eyleme karşı da koruma sağlanmıştır. Örneğin rüçhan hakkı süresi içinde üçüncü bir kişi tarafından markaya yönelik kullanıma karşı da üstünlük sağlanmaktadır ve önceki kullanım korunmamaktadır.⁴²⁰ Ancak rüçhan hakkına dayanılarak yapılan başvurudan önce bir kullanım söz konusu ise rüçhan hakkına dayanılarak markaya tecavüz edildiği iddiasında bulunulamaz, SMK m. 7'deki korumadan yararlanılamaz.⁴²¹

Rüçhan hakkına dayanılarak Türkiye'de başvuru yapıldığı takdirde bu başvurunun tescille sonuçlanıp sonuçlanmayacağından bağımsız olarak eğer rüçhan hakkı süresi içinde üçüncü kişiler tarafından yapılan başvurular varsa bunlar reddedilir veya tescil edilmişse hükümsüz kılınır. Yani bu başvuruların reddedilmesi veya hükümsüz kılınması rüçhanlı başvurunun akıbetinden bağımsızdır. Eğer ki rüçhanlı tescil başvurusu reddedilirse bu kişilerin tekrar tescil talebinde bulunması mümkündür ancak bu başvuruların kendiliğinden canlanmasına olanak yoktur.⁴²²

Rüçhan hakkının kullanılmaması, rüçhan hakkı sahibinin başka haklara dayanarak itirazda bulunamayacağı veya hükümsüzlük talep edemeyeceği anlamına gelmez. Örneğin bir kişi rüçhan hakkına dayanarak markasını tescil ettirmemiş ancak markayı Türkiye'de kullanmışsa SMK m. 6/3'e dayanarak hak iddia edebilir.⁴²³

⁴¹⁹ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2325.

⁴²⁰ Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 288.

⁴²¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 422.

⁴²² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 389; Pashı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 289.

⁴²³ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2327-2328.

1.2. Koruma Etkisi

Rüçhan hakkının diğer bir etkisi de koruma etkisidir. Rüçhan hakkının kullanılabileceği süre içinde markanın başkaları tarafından kullanılması da rüçhan hakkının etkisini ortadan kaldırmaz. Üçüncü kişi; rüçhan hakkı sahibine karşı, rüçhan hakkı süresi zarfında söz konusu markaya kullanım sonucu ayırt edici nitelik kazandırdığını ve önceki kullanıma bağlı olarak hak sahibi olduğunu iddia edemez. Bu etkinin doğması için rüçhan hakkı sahibinin bu kullanıma karşı gelmesi veya onu engellemesi de gerekmez. Yani markanın kullanımına sessiz kalınması sebebiyle rüçhan hakkının kaybedildiği sonucuna ulaşılamaz.⁴²⁴

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere Türkiye’de rüçhan hakkının koruma etkisi asıl olarak TÜRKPATENT’e yapılan bir tescil başvurusuna istinaden başlar.⁴²⁵ Bu tescil talebi yapılmadığı müddetçe rüçhan hakkı sahibi, üçüncü kişilerin tescil başvurularını/tescillerini ve markanın Türkiye’de izinsiz kullanımını rüçhan hakkına dayanarak engelleyemez. Bununla birlikte rüçhan hakkı talep edilmediği takdirde üçüncü kişilerin marka tescil başvuruları, marka tescilleri ve kazanmış oldukları haklar korunur.

Mevzuatımıza göre Türkiye’de, TÜRKPATENT Resmî Bülten’de yayınlanmayan bir markaya dayanılarak tecavüz davası açılması mümkün olmadığından yurt dışındaki başvuruya istinaden rüçhan hakkına dayanılarak tecavüz davası açılamaz.⁴²⁶ Rüçhan hakkı sahibi, TÜRKPATENT nezdindeki tescil başvurusu veya tescili olmaksızın haksız kullanımların önlenmesine yönelik haktan yararlanamaz yani Paris Sözleşmesi’nde tescil ilkesine yönelik bir istisna getirilmemektedir.⁴²⁷ Zira rüçhan hakkı kullanıldığı anda etkisini gösterdiğinden kullanılması mümkün olmayan muhtemel bir hakka dayanılarak marka hakkına tecavüz edildiği iddiasında bulunulamaz, bu kişilerin yapmış oldukları başvurular reddedilir.

⁴²⁴ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2325; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 75;

⁴²⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 391; Kargı, 195.

⁴²⁶ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2326.

⁴²⁷ Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2325; Paşlı, *Uluslararası Antlaşmaların Etkileri*, 288.

2. Rüçhan Hakkının Sona Ermesine Genel Bakış

Aşağıda inceleneceği üzere rüçhan hakkının çeşitli sebeplerle sona ermesi mümkündür. Rüçhan hakkının sona ermesi hem hak sahibi hem de üçüncü kişiler yönüyle sonuçlar doğurmaktadır.

Rüçhan hakkı sahibi yönüyle; rüçhan hakkı herhangi bir sebeple sona erdiği takdirde hak sahibi rüçhan hakkından yararlanılarak aynı marka için tescil başvurusunda bulunulamaz. Bununla birlikte rüçhan hakkı talebinde bulunulmaksızın marka tescil başvurusunda bulunulmasında veya koşulları oluşmuşsa diğer hakların kullanılmasında bir engel yoktur. Yargıtay da bir kararında rüçhan hakkının kaybedilmiş olmasının, koşulları oluşan diğer hakların ileri sürülmesine engel olmayacağını belirtmiştir.⁴²⁸

Üçüncü kişiler yönüyle; rüçhan hakkının altı aylık süre içinde kullanılması durumunda SMK m. 12/6 kapsamında üçüncü kişilerin aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer marka için aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetleri kapsayan başvuruları reddedilir. Rüçhan hakkının kullanılmasıyla bu süre içinde yapılan başvurular ve marka tescilleri ipso iure yok sayılır.⁴²⁹ Bununla birlikte rüçhan hakkının bu süre içinde kullanılmaması veya kullanılamaması durumunda ise rüçhan hakkı sona ereceğinden/hükümden düşeceğinden üçüncü kişilerin tescil başvuruları ve marka

⁴²⁸ “Dava konusu olayda da davacı markası, davalıdan önce Paris Sözleşmesine dahil bulunan Kore’de sicile tescil ettirilmiş bulunduğu göre, yine ilke olarak davacı markası aynı sözleşmeyi imzalamış bulunan Türkiye’de olarak 556 sayılı KHK’nin 3 ncü maddesi anlamında koruma altında bulunmaktadır. Dava konusu olay açısından KHK’nin 8/III nci maddesinde de tescilsiz dahi olsa bir işaret veya markanın ticari hayatta kullanılması şartıyla daha sonra aynı markanın tescil edilmesine itiraz ve dolayısı ile aynı kararnamenin 42/b maddesine dayalı hükümsüzlük iddiasında bulunabilme imkanı tanınmış bulunmaktadır. Nitekim doktrinde de bu görüş benimsenmiş bulunmaktadır. (Bkz. Prof.Dr.S.Arkan, Marka Hukuku Cilt I.Ank.1997 sh 109 vd). Davacı markasını Kararname’nin 25 nci maddesinde öngörülen süre içerisinde Türkiye’de tescil yönünden rüçhan hakkını kaybetmiş olması, koşulları oluşan bu düzenleme açısından haklarını ileri sürmesine bir engel teşkil etmemesi gerekir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Yargıtay), E.1998/5372, K.1999/256, T. 29.01.1999, <https://www.kazanci.com.tr>, (Erişim 30 Mart 2023).

⁴²⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 384.

tescilleri geçerliliğini korur. Bu durumda üçüncü kişilerin tescil başvurularının önündeki engel kalkmakta ve marka tescilleri hükümsüzlük riskinden kurtulmaktadır.⁴³⁰

2.1. Rüçhan Hakkının Süresinde Kullanılmaması Nedeniyle Sona Erme (Düşme)

Rüçhan hakkına ilişkin düzenlemelerin yer aldığı Paris Sözleşmesi'nin 4. ve 11. maddeleri gereğince marka tescili bakımından rüçhan hakkının altı aylık süre içinde kullanılması gerekmektedir. Altı aylık süre üye ülkelerden herhangi birine başvurunun yapıldığı tarihten itibaren işlemeye başlayacak olup, başvuru günü süreye dahil edilmeyecektir.

Paris Sözleşmesi'ndeki düzenlemelere paralel şekilde SMK m. 12/1 hükmünde de rüçhan hakkının, Paris Sözleşmesi veya DTÖKA taraf devletlerin herhangi birinde yetkili mercilere markanın tescili için usulüne uygun olarak yapılan başvuru tarihinden itibaren altı aylık süre için kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Maddenin devamında bu süre içinde kullanılmayan rüçhan haklarının düşeceği belirtilmektedir. SMK m. 12/1'de belirtilen rüçhan hakkı, başvuru rüçhan hakkı içindir.

Sergi rüçhanı bakımından ise SMK m. 12/3 hükmü gereğince sergi rüçhanı bakımından da altı aylık hak düşürücü süre bulunmaktadır. Sergi rüçhanı bakımından rüçhan hakkının süresi teşhir tarihinden itibaren başlayacaktır. Bununla birlikte; markanın kullanılacağı mal veya hizmetler, sergide görünür şekilde, resmi açılış tarihinden önce markayla birlikte teşhir edilmişse rüçhan hakkı süresi, malların sergiye konulduğu veya hizmetin teşhir edildiği tarihten itibaren başlayacaktır.

Gerek başvuru rüçhanı gerekse de sergi rüçhanı için kanunda düzenlenmiş bulunan altı aylık süreler hak düşürücü süreler olup, rüçhan hakkı bu süreler içinde kullanılmadığı takdirde düşecektir. Bu nedenle kanundaki sınırlı sürede rüçhan hakkını

⁴³⁰ Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 82; Moran, *Rüçhan Hakkı*, 75; Demirci, *Rüçhan Hakkı*, 92; Gökmen, *Rüçhan Hakkı*, 90.

kullanmayan hak sahibinin bu süreden sonra rüçhan hakkından faydalanabilmesi mümkün değildir.⁴³¹

2.2. Rüçhan Hakkının Süresinde Kullanılması Nedeniyle Sona Erme (Hakkın Tükenmesi)

Rüçhan hakkının hukuki niteliklerine ve özelliklerine ilişkin yapılan açıklamalarda⁴³² bu hakkın yenilik doğuran bir hak olduğu belirtilmişti. Rüçhan hakkı yenilik doğuran bir hak olduğundan, tek taraflı bir işlemle kullanılabilir ve usulüne uygun şekilde kullanılması durumunda rüçhan hakkı son bulur. Yenilik hakkının kullanılmasından ve kullanılmanın sonuçları meydana geldikten sonra bundan geri dönülemez.⁴³³ Dolayısıyla yenilik doğuran haklardan olan rüçhan hakkı, usulüne uygun olarak kullanıldığı takdirde tükenecektir. Bu durum hem başvuru rüçhan hakkı hem de sergi rüçhanı hakkı için geçerlidir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, rüçhan hakkının sadece kullanıldığı ülkede tükenmesidir. Dolayısıyla üye ülkelerden birinde yapılan marka tescil başvurusundan doğan rüçhan hakkına dayanılarak farklı üye ülkelerde marka tescil başvurusunda bulunulmasında hukuki bir engel bulunmamaktadır.

2.3. Marka Tescil Başvurusunda Bulunurken Rüçhan Hakkı Talebinde Bulunmama Nedeniyle Sona Erme

SMK m. 11’de marka tescil başvurusunda bulunurken sunulması gereken bilgi ve belgelerin neler olduğu düzenlenmektedir. SMK m. 11/1-e göre; rüçhan hakkı talebi varsa rüçhan hakkı talep ücretinin ödendiğini gösterir bilginin de başvuru sırasında sunulması gerekmektedir. Ayrıca SMK’nın 13. maddesinde; başvuru sahibinin, yararlanmak istediği rüçhan hakkını başvuruyla birlikte talep ücretini ödeyerek rüçhan hakkını belirtmesi

⁴³¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet*, 388; Yasaman / Yusufoglu, *SMK Şerhi III*, 2323-2324; Bozgeyik, “Rüçhan Hakları”, 82; Kargı, “Rüçhan Hakkı”, 198-199.

⁴³² Bk: İkinci Bölüm, 2. nolu başlık.

⁴³³ Eren, *Genel Hükümler*, 61.

gerektiği hüküm altına alınmıştır. SMK Yönetmeliği'nin 5. maddesinde de başvuru formu ve başvuru formunun içermesi gereken bilgiler, 6. maddede ise başvuru formuna eklenecek belgeler düzenlenmektedir. Buna göre; marka tescil başvurusunda bulunulurken SMK Yönetmeliği m. 5/2-ç gereğince varsa rüçhan hakkı talebine ilişkin bilgilerin başvuru formunda belirtilmesi zorunludur. Bu çerçevede marka tescil başvurusunda bulunulurken, başvuru aşamasında rüçhan hakkı talep edilmemişse o tescil başvurusu için rüçhan hakkından yararlanılamayacaktır ve rüçhan hakkı sona erecektir. Ancak bu durumda rüçhan hakkını kullanma süresi geçmemişse, rüçhan hakkı talebini de içerir şekilde yeni bir marka tescil başvurusunda bulunmaya hukuki bir engel yoktur.

2.4. Rüçhan Hakkı Talebine İlişkin Ücretin Ödenmemesi veya Belgelerin Sunulmaması Nedeniyle Sona Erme

Marka tescil başvurusunda bulunurken yukarıda açıklandığı üzere rüçhan hakkının talep edilmesi, rüçhan hakkından yararlanabilmek için yeterli değildir. Ayrıca rüçhan hakkı talebine ilişkin ücretin ödenmesi ve ücretin ödendiğini gösterir bilginin de TÜRKPATENT'e sunulması gerekmektedir (SMK m. 11/1-e, m. 13/1, SMK Yönetmeliği m. 5/2-g). Ayrıca başvuru sahibinin, rüçhan hakkı belgesini başvuru tarihinden itibaren üç ay içinde vermemesi halinde rüçhan hakkı talebi yapılmamış sayılır. SMK Yönetmeliği'nde de varsa rüçhan hakkı talebine ilişkin ücretin ödendiğini gösterir bilginin başvuru formunda yer almasının zorunlu olduğu belirtilmektedir (SMK Yönetmeliği m. 5/2-g).

Başvuru sahibi rüçhan hakkından yararlanmak istiyorsa ayrıca yetkili makamlardan alınan rüçhan hakkını gösterir belgenin aslı ve bu belgenin yeminli tercüman tarafından onaylanmış Türkçe tercümesini de TÜRKPATENT'e üç aylık süre içinde sunmak zorundadır. Aksi halde başvuru, rüçhan hakkından yararlanamaz (SMK Yönetmeliği m. 6/1-ç, SMK m. 8/6). Rüçhan hakkı talebinde, rüçhan hakkının doğduğu başvurunun ülkesi, tarihi ve numarası belirtilir. Birden fazla rüçhan hakkı talebinde bulunulması durumunda yapılan her bir rüçhan hakkı talebi için ayrı ücret ödenir (SMK Yönetmeliği m. 15/4, 15/5).

Marka tescil başvurusunda Türkiye’de açılan sergilerdeki sergi rüçhan hakkından yararlanılmak isteniyorsa bu durumda Yönetmelik m. 15/2’de yer alan belgelerin sunulması gerekmektedir. Paris Sözleşmesi veya DTÖKA taraf ülkelerde açılan uluslararası sergilerdeki teşhire dayanan rüçhan hakkı taleplerinde ise Yönetmelik m. 15/3’de yer alan belgelerin sunulması gerekir.

Yukarıda açıklanan bilgi ve belgelerde eksiklik bulunması veya bu bilgi ve belgelerin süresinde TÜRKPATENT’e sunulmaması hâlinde bu marka tescil başvurusu için rüçhan hakkından yararlanılamayacaktır ve rüçhan hakkı bu başvuru için sona ermiş olacaktır. Ancak bu durumda rüçhan hakkını kullanma süresi geçmemişse, rüçhan hakkı talebini de içerir şekilde yeni bir marka tescil başvurusunda bulunmaya hukuki bir engel yoktur.

2.5. Rüçhan Hakkından Vazgeçilmesi Nedeniyle Sona Erme

Rüçhan hakkının bir diğer sona erme sebebi ise rüçhan hakkından vazgeçmedir. Doktrinde, rüçhan hakkına dayanak olan ilk başvurunun geri çekilmesinin veya başvurudan vazgeçilmesinin, rüçhan hakkından da vazgeçme sonucunu doğurup doğurmadığı konusunda yukarıda açıklandığı üzere farklı görüşler bulunmaktadır.⁴³⁴ Burada yapılan açıklamalar ise, başvurunun geri çekilmesi veya vazgeçilmesi durumundan ziyade hak sahibinin açıkça rüçhan hakkından vazgeçmesine ilişkindir.

Marka hakkının sona ermesinin ve sonuçlarının düzenlendiği SMK m. 28/1-b’de, marka sahibinin marka hakkından vazgeçmesi durumunda marka hakkının sona ereceği hüküm altına alınmıştır. Marka sahibinin marka hakkından vazgeçmesi SMK’da açıkça düzenlenmişken, rüçhan hakkından vazgeçmeye ilişkin ise SMK’da bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte rüçhan hakkının hukuki nitelikleri ve yenilik doğuran bir hak olduğu göz önünde bulundurulduğunda TÜRKPATENT’e yapılacak bildirim ile rüçhan hakkından vazgeçilmesinin mümkün olduğu değerlendirilmektedir.⁴³⁵ Burada şöyle bir soru akla gelebilir. Acaba rüçhan hakkından vazgeçildiğine ilişkin olarak

⁴³⁴ Bk: İkinci Bölüm, 3.1.2.4. nolu başlık.

⁴³⁵ Gökmen, *Rüçhan Hakkı*, 91; Özkök, *Rüçhan Hakkının Kullanılması*, 134.

TÜRKPATENT'e yapılacak bir bildirim, rüçhan hakkını tüm üye ülkelerde etkili olacak şekilde tamamen mi sona erdirecektir yoksa sadece Türkiye'de mi sona erdirecektir? Kanaatimizce rüçhan hakkı sahibi, TÜRKPATENT'e yapmış olduğu bildirimde, diğer üye ülkelerdeki rüçhan hakkının saklı tuttuğunu açıkça belirtilmemişse veya sadece Türkiye'de rüçhan hakkından vazgeçildiği açıkça belirtilmemişse, rüçhan hakkından tüm üye ülkeler açısından vazgeçildiği sonucu ortaya çıkmalıdır. Zira rüçhan hakkı esasen bir marka tescil başvurusuna istinaden tek bir hak olarak doğmaktadır ve her üye ülke için ayrı bir rüçhan hakkı bulunmamaktadır. Farklı ülkelerde marka tescil başvurusunda bulunulduğunda esasen aynı rüçhan hakkına dayanılmaktadır. Bu hakkın birden fazla ülkede kullanılabilmesi bu durumu değiştirmemektedir. Dolayısıyla bu haktan herhangi bir şerh koyulmadan vazgeçilmesi durumunda tüm üye ülkeler için de aynı sonucun ortaya çıkması daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

SONUÇ

Üretim yapan kişilerin ve şirketlerin ortaya koydukları ürünleri koruma isteği tarih boyunca var olmuştur. Tarihi kaynaklara göre eski Mısır çanaklarında kullanılan işaretlerde dahi ayırt edici işaretlerin izlerini görmek mümkündür. Orta çağ ile birlikte marka kullanımı yaygınlaşmıştır. Marka gelişimi açısından bu döneme ilişkin en önemli olay loncalara ait olan, malın kalitesini temin eden işaretlerdir. Avrupa'daki özellikle İtalya, Almanya, İsviçre ve Fransa'daki loncaların markaların oluşmasında ağırlıklı rolleri bulunmaktadır. 19. yüzyılda fikri mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin uluslararası kararlar alınmış, markanın korunması konusunda yasa düzenlemeleri yapılmıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte yaşanan gelişmeler ve değişiklikler başta İngiltere ve Fransa olmak üzere çeşitli ülkelerin marka korumasını da barındıran yasalar çıkarmasını sağlamıştır.

Türk Hukukunda markalar konusundaki ilk düzenleme Osmanlı İmparatorluğu döneminde kabul edilen 1872 tarihli (Hicri 24 Cemaziyelahir) nizamname olup; bu nizamname 1888 tarihinde “Fabrikalar Mamulâtı ile Eşyayı Ticariyeye Mahsus Alamet-i Farikalara Dair Nizamname” ile değiştirilmiştir. Anılan nizamnamede 1955 yılında 6591 sayılı Kanunla önemli değişiklikler yapılmış ve markalarla ilgili sistem değişikliğine gidilerek Türk Marka Hukuku'nda ön inceleme sistemine geçilmiştir. 1965 tarihine kadar yürürlükte kalan Alamet-i Farika Nizamnamesi'ni yürürlükten kaldıran 551 sayılı Markalar Kanunu da 27.06.1995 tarih ve 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlükten kaldırılmıştır. Sınai mülkiyet haklarının Anayasal anlamda kanunda düzenlenmesi gerekliliğinin yanında, uluslararası sözleşmeler ve AB mevzuatıyla uyumun artırılması süreçleri, gelişen dünya ticareti ve teknolojik gelişmeler ile birlikte ülkemiz için sınai mülkiyet haklarının uluslararası yasalarla benzer şekilde korunma ihtiyacı bu hakların kanunda düzenlenmesini gerekli kılmıştır. 10.01.2017 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile KHK'ların hepsi yürürlükten kaldırılarak, sınai mülkiyet hakların tamamı tek bir kanuna alınmıştır. Sınai Mülkiyet Kanunu'nun ve Sınai Mülkiyet Kanunun Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in yürürlüğe girmesiyle birlikte fikri mülkiyet

haklarının korunmasına ilişkin mevzuat anlamındaki dağınık yapının tek çatı altında toparlanması sağlanmıştır.

Ticaret hayatında işletmeleri ve işletmelerin ürettikleri mal ve/veya hizmetleri birbirinden ayırt etmeye yarayan çeşitli işaretler mevcuttur. Bunlar ticaret unvanı, işletme adı, marka, alan adı gibi gayri maddi unsurlardır. Marka da öz olarak, bir teşebbüsün mal ve/veya hizmetlerini, diğer teşebbüsün mal ve/veya hizmetlerinden ayırt eden işaretlerdir. Yeni buluşlar ve özgün tasarımlar ürünlerin oluşmasını sağlamaktadır ancak bu yeni ürünlerin tüketiciler nezdinde diğer ürünlere nazaran kabul görebilmesi ve satılabilmesi için diğerlerinden ayırt edilmesine ihtiyaç vardır. İşte marka, işletmelerin ürünleri için ayırt edici işaretlerdir ve markalar bir işletmenin parmak izidir denilebilir.

Marka ne taciri ne de işletmeyi hedef alır; marka bir teşebbüsün mal veya hizmetlerini, bir başka teşebbüsün mal veya hizmetlerinden ayırt etmeye yarar ve tescil zorunluluğu yoktur. Marka sahibi olmak için ticari işletme sahibi olmak gerekmediğinden tacir olmayan kişiler de marka kullanabilir. Markanın garanti, reklam, ayırt etme, mal ve hizmet menşeyini gösterme işlevleri bulunmaktadır. Bu anlamda ticaret unvanından ve işletme adından farklı olarak ne taciri ne de işletmeyi hedef almakta, bunun yerine belli bir işletmeye ait mal veya hizmetleri tanıtmaya ve ayırt etmeye yaramaktadır.

Markanın fonksiyonları, marka hakkının içeriğini dolduran ve korumayı gerekli kılan asıl hususlardır. Sanayileşme ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte teşebbüsler arasındaki rekabetin artmasıyla markanın fonksiyonları daha da önem kazanmıştır. Markanın fonksiyonlarını şu şekil sıralayabiliriz: Ayırt edicilik, kaynak gösterme, reklam fonksiyonu, garanti fonksiyonu. Markaları; kullanım amacına göre markalar, sahiplerine göre markalar, tanınmışlık seviyesine göre markalar, açılardan türlere ayırmamız mümkündür.

Marka; soyut olma, mutlak hak olma, yenilik doğuran bir hak olma, sahibine inhisari hak sağlama, hukuki işlemlere konu olma gibi hukuki özellikleri barındıran süreyle sınırlandırılmış bir haktır. Marka tescili de tescil ilkesi, ülkesellik ilkesi ve gerçek hak sahipliği ilkesine tabidir.

Günümüzde markanın, işletmelerin ve teşebbüslerin en önemli varlıklarından biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda marka korumasından faydalanmak için markayı tescil ettirmek büyük önem taşımaktadır. Markalar genellikle ilk olarak dar bir coğrafi bölgede ticaret esnasında kullanılır ve bu kullanım esnasında şöhretinin ve yaygınlığının artmasıyla daha büyük coğrafyalara yayılır. Bu tür markalar genellikle düşük sermaye ile faaliyete başlayıp daha sonra faaliyetini ve sermayesini büyütmeye başlar. Ancak bu durum, üçüncü kişilerin markadan haberdar olmasına ve markanın tescilli olmadığı ülkelerde başkaları adına tescil edilmesine neden olabilir. Marka hukukunda hakim olan ülkesellik ilkesi gereğince marka sahibi bu tür tescillere engel olamayacak, markası ile başka coğrafi alanlarda faaliyette bulunamayacaktır. Özellikle büyük coğrafi alanlara yayılarak faaliyet göstermek isteyen markaların sadece ulusal pazarlarda değil uluslararası pazarlarda da korunma ihtiyacı ve menfaati göz önünde bulundurulduğunda bir ülkede marka tescil başvurusunda bulunan veya sergi ve fuarlarda gösterimde bulunan bir kişi aynı markayı, farklı bir ülkede veya ülkelerde de tescil ettirerek koruma altına almak isteyebilir. Çünkü ülkesellik ilkesi gereğince marka, kural olarak sadece tescilli bulunduğu ülkelerde korunmaktadır. İlk tescil başvurusu veya sergide sergileme ile diğer ülkelerdeki tescil başvurusu arasında geçecek süre içinde aynı marka üçüncü kişiler tarafından tescil edilmek istenebilir veya kullanılabilir. Böyle bir durumda bir ülkede ilk tescil başvurusunda bulunan kişinin belirli bir süreye kadar markayı kendi adına tescil ettirebilmesi için öncelik hakkına sahip olması ve korunması gerekmektedir. Zira markasını bir ülkede tescil ettiren kişinin aynı markanın başka ülkelerde korunmasında menfaati bulunabilir.

Markanın bu süre zarfında üçüncü bir kişi adına tescil edilmesi durumunda üçüncü kişi marka üzerinde hak sahipliği iddiasında bulunabilecektir. İşte bu tür riskleri bertaraf edebilmek adına 1883 tarihli Paris Sözleşmesi'nin 4. maddesi ve 11. maddesi ile ilk başvuru sahibine rüçhan hakkı tanınmıştır. İlk olarak 1883 tarihli Paris Sözleşmesi'nde ortaya konulmasından sonra birkaç kez revize edilmiş ve en son 1979 yılında değiştirilmiştir.

Marka tesciliyle yakın bağlantılı bir kavram olan rüçhan hakkı, bir markanın, bir üye ülkedeki tescil talebine dayanılarak, belli bir süre boyunca diğer üye ülkelerde üçüncü

kişiler adına tescil edilmesinin önlenmesini sağlamaktadır. Rüçhan hakkından faydalanan kişi, markasının ilk tescil talebinden veya ilk sergilenme tarihinden itibaren altı ay içinde aynı markanın üçüncü kişiler tarafından tescil talebine veya kullanımına karşı korunmuştur.

Marka hukuku anlamında rüçhan hakkı kısaca bir markayı tescil ettirme konusunda sınırlı süreyle sahip olunan öncelik hakkı şeklinde tanımlanabilir. Rüçhan hakkı Paris Sözleşmesi'nin temel yapı taşlarından biri olup; rüçhan hakkı sahibinin daha sonraki bir tarihte yapılmış olsa bile diğer tescil başvurulardan daha önce başvuruda bulunmuş sayılmasına, tescil talebini öncelikli yasal korumaya kavuşturmaya ve hak sahibinin öngörülen yasal süre içerisinde başvurması koşuluyla başvurusunun, bu süre içinde yapılan diğer başvurulardan daha önce kabul edilmesine imkan veren bir haktır. Rüçhan hakkı; tescil başvurusunda başvuruda ve tescilde öncelik ilkesini bertaraf etkisizleştirmekte, bu yönüyle gerçek hak sahibinin tescili elde etmesini mümkün kılmaktadır. Rüçhan hakkı sahibinin başvurusu sınırlı süreyle tüm başvuruların önünde kabul edilir ve daha önceki başvurular ipso iure (kanun gereği kendiliğinden) yok sayılır. Ayrıca rüçhan hakkı ülkesellik ilkesine de istisna teşkil etmekte, markanın tescil edildiği ülkenin coğrafi alanları dışında bir olguya dayalı olarak üçüncü kişilerin markayı kendi adlarına tescil edilmesinin önlenmesine ve marka üzerinde hak sahipliğinin elde edilmesine imkan sağlamaktadır.

Rüçhan hakkı iki durumda ortaya çıkabilmektedir. Birinci durumda rüçhan hakkı, daha önce tescil edilmiş bir markadan veya bir marka başvurusundan doğarken diğer ihtimalde ise rüçhan hakkı, ulusal veya uluslararası sergilerde yapılan teşhirden doğmaktadır. Birinci duruma başvuru rüçhanı diğer duruma ise sergi rüçhanı denilmektedir.

Başvuru rüçhanı marka hakkını coğrafi alan, sergi rüçhanı ise zaman bakımından genişletmekte ve güçlendirmektedir. Rüçhan hakkı sahibi ilk başvurunun yapıldığı devletten başka bir devlette veya serginin yapıldığı veya başka bir devlette marka tescili için öncelik hakkı elde etmektedir. Başvuru rüçhanı; bir ülkede daha önce tescil edilmiş veya tescil başvurusunda bulunulmuş bir marka için başvuru sahibine, başka bir ülkede marka tescil başvurusunda sınırlı süreyle öncelik hakkı sağlamaktadır. Sergi rüçhanı ise;

ulusal veya uluslararası sergi ve fuarlardaki marka kullanımı ve teşhir nedeniyle, sergideki kullanım/teşhir sahibine sınırlı süreyle öncelik hakkı sağlanmaktadır.

Rüçhan hakkının kaynağı olan ilk başvuru ve bu başvurunun tescille sonuçlanması, bu markanın sonraki tescil başvurularında tescil edilmesini garanti etmez. Ülkesellik prensibi gereğince üye ülkelerin her biri tescil başvurusunu kendi mevzuatına göre inceler. Türkiye’de yapılan bir tescil başvurusu için de markanın tescil edilebilirliğine ilişkin inceleme Türk Hukuku’na göre yapılacaktır. Eğer ki başvuru, Türk Hukuku’na göre bir tescil engeli ile karşılaşırsa bu durumda marka başvurusu tescille sonuçlanmayabilecektir. Rüçhan hakkı sadece diğer üye ülkelerde yapılacak tescil talepleri için sınırlı süreyle öncelik hakkı sağlar. Yabancı ülkede yapılan başvurudan doğan rüçhan hakkı süresinde ve usulüne uygun kullanılmış olmak, yani başvuruda bulunmak şartıyla -tescilin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinden bağımsız olarak- rüçhan hakkının doğduğu tarihten itibaren üçüncü kişiler tarafından aynı mal ve hizmetler için yapılmış başvuruları ve tescilleri kendiliğinden geçersiz kılar. Bu başvuruların canlanması gibi bir imkan söz konusu değildir ancak rüçhan hakkına dayanılarak yapılan başvurunun tescille sonuçlanmaması durumunda yeniden tescil başvurusunda bulunulması mümkündür.

Rüçhan hakkına dayanılarak başvuruda bulunulduğu takdirde; rüçhan hakkı tarihinden önce yapılan tescil başvurularının reddi talep edilebilir, aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer bir marka tescil edilmişse hükümsüzlüğü talep edilebilir veya mevcut bir kullanımın yasaklanması talep edilebilir. Bununla birlikte henüz tescil gerçekleşmeden rüçhan hakkına dayanılarak SMK m. 7’de yer alan ve tescile bağlı olan korumadan yararlanılamaz, markaya tecavüz edildiği iddiasında bulunulamaz ve tazminat davası açılmaz.

Rüçhan hakkı, yenilik doğuran bir hak olduğundan ancak talep edilmesi halinde dikkate alınmaktadır. SMK m. 13/1 hükmü gereğince rüçhan hakkı başvuruyla birlikte belirtilmelidir ve talep ücreti ödenmelidir. Başvuruyla birlikte rüçhan hakkı talebinde bulunulmaması halinde sonradan rüçhan hakkı talebinde bulunmak mümkün değildir. Dolayısıyla başvuru sırasında belirtilmeyen rüçhan hakkı inceleme aşamasında yapılacak bir düzeltme ile sonraki aşamada kullanılamaz. Başvuru sahibi, rüçhan hakkı talebinde

bulunmasına rağmen rüçhan hakkı belgesini başvuru tarihinden itibaren üç ay içinde vermediği takdirde rüçhan hakkı talebi yapılmamış sayılır. Dolayısıyla gerek başvuru rüçhan hakkının ileri sürülebilmesi gerekse de sergi rüçhan hakkının ileri sürülebilmesi ve dikkate alınabilmesi için rüçhan hakkına ilişkin gerekli belgelerin sunulması gerekmektedir.

Marka ve marka tescili için yapılan başvuru, hukuki işlemlere konu olabilir. Markanın sahibine sağladığı münhasır hak, onun marka üzerinde tasarrufta bulunmasına da olanak verir. Marka sahip olduğu gayri maddi malvarlığı unsuru özelliği ile nasıl ki bir hak konusu olarak ortaya çıkabiliyorsa sahibine hakkın özelliğine göre mutlak veya şahsi nitelikte haklar verebiliyorsa hak sahibi tarafından çeşitli işlemlere de konu edilebilmektedir. Marka bir şahıs veya işletmeye bağlı değildir. Bu kapsamda marka işletmeden ayrı olarak bağımsız bir malvarlığı olduğundan ve marka hakkı sahibinden ayrılarak başka bir işletmenin malvarlığı haline gelebildiğinden markalar için “ayrılık ilkesi kabul” edilmektedir. Dolayısıyla marka hakkı, konu olduğu mal veya hizmetlerden bağımsız olarak hukuki işlemlere konu olabilmektedir. Marka hakkının ekonomik değerinin güçlenmesi, markanın temsil ettiği ürün veya hizmetleri üreten işletmeden bağımsızlaşmasına ve başlı başına hukuki işlemlere konu olmasını sağlamaktadır.

SMK’da ve SMK Yönetmeliği’nde sınai mülkiyet haklarının ve sınai mülkiyet hakkı başvurularının hukuki işlemlere konu olabileceği açıkça düzenlenmişken bu düzenlemelerin rüçhan hakkı için de uygulanıp uygulanmayacağı konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu nedenle rüçhan hakkının hukuki niteliği de göz önünde bulundurularak hangi hukuki işlemlere konu edilebileceğinin özel olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Rüçhan hakkının, devir işlemine konu olabilmesi, miras yolu ile intikal etmesi mümkündür. Bununla birlikte rüçhan hakkının hukuki nitelikleri, özellikleri ve amacı göz önünde bulundurulduğunda; lisans işlemine konu olamayacağını, teminat olarak gösterilemeyeceğini, rehin verilemeyeceğini, ticaret şirketine veya adi şirkete sermaye olarak konulamayacağını, cebri icra ve hacze konu olamayacağını değerlendirmekteyiz.

Rüçhan hakkının çeşitli sebeplerle sona ermesi mümkündür. Rüçhan hakkının sona ermesi hem hak sahibi hem de üçüncü kişiler yönüyle sonuçlar doğurmaktadır.

Rüçhan hakkı sahibi yönüyle; rüçhan hakkı herhangi bir sebeple sona erdiği takdirde hak sahibi rüçhan hakkından yararlanarak aynı marka için tescil başvurusunda bulunamaz. Bununla birlikte rüçhan hakkı talebinde bulunulmaksızın marka tescil başvurusunda bulunulmasında veya koşulları oluşmuşsa diğer hakların kullanılmasında bir engel yoktur. Üçüncü kişiler yönüyle ise; rüçhan hakkının altı aylık süre içinde kullanılması durumunda SMK m. 12/6 kapsamında üçüncü kişilerin aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer marka için aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetleri kapsayan başvuruları reddedilir. Rüçhan hakkının kullanılmasıyla bu süre içinde yapılan başvurular ve marka tescilleri ipso iure yok sayılır. Bununla birlikte rüçhan hakkının bu süre içinde kullanılmaması veya kullanılamaması durumunda ise rüçhan hakkı sona ereceğinden/hükümden düşeceğinden üçüncü kişilerin tescil başvuruları ve marka tescilleri geçerliliğini korur. Bu durumda üçüncü kişilerin tescil başvurularının önündeki engel kalkmakta ve marka tescilleri hükümsüzlük riskinden kurtulmaktadır.

Rüçhan hakkının çeşitli şekillerde sona ermesi mümkündür. Buna göre; (i) rüçhan hakkı süresinde kullanılarak hakkın tükenmesi nedeniyle, (ii) hak düşürücü süre içinde kullanılmayarak hakkın düşmesi nedeniyle, (iii) marka tescil talebinde bulunulurken rüçhan hakkının talep edilmemesi nedeniyle, (iv) başvuru sırasında rüçhan hakkı talep edilmesine rağmen gerekli belgelerin süresinde sunulmaması veya rüçhan hakkı ücretinin ödenmemesi nedeniyle, (v) rüçhan hakkından vazgeçilmesi nedeniyle sona erebilmektedir.

KAYNAKÇA

- Altıparmak, Ayşe Kübra. Milletlerarası Özel Hukukta Markanın Korunması. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023.
- Arkan, Sabih. Marka hukuku Cilt: I. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1998.
- Arkan, Sabih. Marka hukuku Cilt: II. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1998.
- Arkan, Sabih. “Marka Tescil Başvurusunun Lisans Sözleşmesine Konu Olması - Bazı Sorunlar”. Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 35/3 (2019), 39-44.
- Arkan, Sabih. Ticari İşletme Hukuku. Ankara: Sözkese Matbaacılık, 27. Basım, 2021.
- Arseven, Haydar. “Alameti Farika Hakkının Mahiyeti, Gayri Kanuni Rekabetle Münasebeti ve Doğumu”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 16/3-4 (1950), 822-893.
- Arslan, İbrahim. “Tescilsiz Markaların Korunması”. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 16/1 (Haziran 2008), 29-46.
- Asan, Habip / Ünsal, Önder Erol / Vatansever, Erman. Sınai Mülkiyet Hakları Uygulamaları 3 - Marka. Ankara: Lykeion Yayıncılık, 1. Basım, 2021.
- Aslantaş, Zerrin. Markanın Devri. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2011.
- Ayhan, Rıza / Çağlar, Hayrettin / Yıldız, Burçak / İmirlioğlu, Dilek. Sınai Mülkiyet Hukuku. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Basım, 2021.
- Ayhan, Rıza - Çağlar, Hayrettin. Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar. Ankara: Yetkin Yayınları, 11. Basım, 2018.
- Aytekin, Uğur / Doğan Alkan, Güldeniz / Sayar, İbrahim Barış. “Türk Hukuku Uygulamasında Tanınmış Marka Kavramı ve Koruma Kapsamı”. Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 2/2 (Aralık 2016), 1-25.

- Bağırlar, Mehmet. TRIPS Anlaşması Kapsamında Marka Hakkının Korunması. Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2015.
- Bahtiyar, Mehmet. Ortaklıklar Hukuku. İstanbul: Beta, 16. Basım, 2022.
- Bayram, Elif Betül. Uluslararası Marka Tescil Sistemleri Madrid Protokolü İle Topluluk Marka Sisteminin Karşılaştırmalı İncelemesi. Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, 2001.
- Barrett, Margreth. Intellectual Property. Boston: Wolters Kluwer Law & Business, 4. Basım, 2019.
- Bainbridge, David I. Intellectual Property, Edinburg: Pearson Yayınları, 10. Basım, 2018.
- Bozbel, Savaş. Fikri Mülkiyet Hukuku. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1., 2015.
- Bozgeyik, Hayri. “Garanti Markasının Marka Hukukundaki Yeri Ve Benzer Kavramlarla İlişkisi”. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 71/2 (Ocak 2013), 91-102.
- Bozgeyik, Hayri. Marka Hakkının Korunması. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2. Basım, 2019.
- Bozgeyik, Hayri. “Markalarda Rüçhan Hakları”. Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi 7/1 (2007).
- Büyükkılıç, Gül. Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 1. Basım, 2019.
- Çağlar, Hayrettin. Marka Hukuku Temel Esaslar. Ankara: Adalet Yayınevi, 1. Basım, 2013.
- Çolak, Uğur. Türk Marka Hukuku. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 4. Basım., 2018.
- Çonkar, M. Halil. Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Basım, 2016.
- Demirci, Ceren. Sınai Haklarda Rüçhan Hakkı. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2009.

- Dımbıloğlu, Ahmet Alkan. Marka Değerinin Belirlenmesi: Örnek Olay Uygulaması Bist (borsa İstanbul) Kimya, Petrol, Kauçuk Ve Plastik Ürünler Sektöründe Marka Değerinin Tespiti. Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2014.
- Doğan, Beşir Fatih. “Marka Hukukunda Kullanım Sonucu Ayırt Edici Güç Kazanma”. Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 24/1 (Haziran 2007), 219-238.
- Doğan, Beşir Fatih. “Türk Alman ve Avrupa Birliği Hukukuna Göre Marka Olamayacak İşaretlerin Kullanım Sonucu Ayırt Edici Nitelik Kazanarak Tescil Edilebilirliği Sorunu”. Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi 6/3 (2006), 18-42.
- Eren, Fikret. Borçlar Hukuku Genel Hükümler. Ankara: Yetkin Yayınları, 14. Basım, 2012.
- Eren, Fikret. Borçlar Hukuku Özel Hükümler. Ankara: Yetkin Yayınları, 3. Basım, 2016.
- Giray, Rabia Eda. Markanın Devri ve Devir Hükmü Doğuran Diğer Hukuki İşlemler. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2010.
- Gökmen, Özlem. Marka Hukukunda Rüçhan Hakkı. Ankara: Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2015.
- Götting, Horst-Peter. Gewerblicher Rechtsschutz. München, 9. Basım, 2009.
- Güllü, Gözdenur. Yasal Önalım Hakkının Markada Uygulanması. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Güneş, İlhami. 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Işığında Uygulamalı Marka Hukuku. Ankara: Adalet Yayınevi, 3. Basım, 2021.
- İmirlioğlu, Dilek. 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’na Göre Marka Hukukunda Ayırt Edicilik ve Markanın Ayırt Ediciliğinin Zedelenmesi. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Kara, Elif. Marka Hukukunda Gerçek Hak Sahipliği. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2015.

- Karaca, Osman Umut. “Sınaî Mülkiyet Haklarının Mirasın Paylaşılmasına Konu Olması”. Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1/2 (Ekim 2016), 169-206.
- Karadenizli, Başak. Marka Tescilinde Ayırt Edicilik, Tanımlayıcılık ve Yanıltıcılık Değerlendirmelerinin Türkiye ve Yurt Dışındaki Uygulamaları ile Bunların Karşılaştırılması. Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2008.
- Karaman, Fatma. Marka Hukukunda Markanın Ülkeselliği İlkesi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2008.
- Karan, Hakan - Kılıç, Mehmet. Markaların Korunması 556 Sayılı KHK Şerhi ve İlgili Mevzuat. Ankara: Turhan Kitabevi, 1. Basım, 2004.
- Kargı, Nilüfer. “Marka Hukukunda Rüçhan Hakkı”. İstanbul Barosu Dergisi 2011/5 (Ekim 2011), 192-209.
- Katok, Betül. Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Türkiye’de Marka Tescilinde Hukuki Çerçevenin Oluşumu. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2021.
- Kaya, Arslan. *Marka Hukuku*. İstanbul: Arıkan Basım Yayım, 1. Basım, 2006.
- Kayıhan, Şaban. Hukukun Temel Kavramları. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 10. Basım, 2022.
- Kayıhan, Şaban. Şirketler Hukuku (Corporate Law). Ankara: Seçkin Yayıncılık, 5. Basım, 2021.
- Kayıhan, Şaban. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 7. Basım, 2021.
- Kayıhan, Şaban. “Yargıtay Kararları Işığında Tanınmış Marka”. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi VII/1-2 (Haziran 2003), 423-448.
- Kervankıran, Emrullah. “Markaların Miras Yoluyla İntikali ve Miras Kalan Markalardan Türetilen Yeni Markalar Üzerindeki Mülkiyet Hakkının Hukuki Niteliği”. İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 16/2 (Temmuz 2017), 173-184.

- Kırca, İsmail. Markaların Milletlerarası Tescili (Madrid Sistemi). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, T. İş Bankası A.Ş. Vakfı, Sözkese Matbaacılık, 1. Basım, 2005.
- Kendigelen, Abuzer - Kırca, İsmail. Şirketler Hukuku Cilt – 1. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Basım, 2021.
- Kıyan, Mert. Marka Hukukunda Ülkesellik Prensibi. Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2015.
- Kur, Annette / Dreier, Thomas / Luginbuehl, Stefan. European Intellectual Property Law. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2. Basım, 2019.
- Kuru, Baki. İcra ve İflas Hukuku El Kitabı. İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2004.
- Memişoğlu, Sami Özgür. Marka Hukukunda Mutlak Ret Sebepleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2019.
- Moran, Fatmanur. Marka Hukukunda Rüçhan Hakkı. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2009.
- Moroğlu, Erdoğan. Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 4. Basım, 2018.
- Noyan, Erdal. *Marka Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 4. Basım, 2009.
- Noyan, Erdal - Güneş, İlhami. *Marka Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 5. Basım, 2015.
- Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe. Eşya Hukuku. İstanbul: Filiz Kitabevi, 24. Basım, 2022.
- Oğuzman, M. Kemal - Barlas, Nami. Medeni Hukuk: Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 25. Basım, 2020.
- Özekes, Muhammet. Sorular-Şemalar-Örneklerle Temel Hukuk Bilgisi. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 12. Basım, 2022.
- Özel, Çağlar. *Marka Lisansı Sözleşmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Basım, 2015.

- Özer, Fatma. Sınai Mülkiyet Kanunu Neler Getirdi? Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2017.
- Özkök, Başak. Marka Tescil Başvurularında Rüçhan Hakkının Kullanılması ve Marka Hukukuna Etkileri. Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2016.
- Özünel Aytemiz, Ayşe. Marka Hukukunda Kullanım Sonucu Ayırt Edicilik Kazanılması ve Ayırt Ediciliği Kaybedilmesi. Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2010.
- Paslı, Ali. Marka Hukukunda Ürün Benzerliği. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 1. Basım, 2018.
- Paslı, Ali. Uluslararası Antlaşmaların Türk Marka Hukukunun Esasına İlişkin Etkileri. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 1. Basım, 2014.
- Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal / Çamoğlu, Ersin. Ortaklıklar Hukuku II. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 13. Basım, 2017.
- Sarı, Onur. Türk Ve ABD Hukuku Bağlamında Marka Hakkı Edinme Süreci. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2020.
- Savaş, Taner - Saygın, Murat. Türk Patent ve Marka Kurumu Uygulamaları ve Yargıtay Kararları Işığında Marka Tescil Süreci. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Suluk, Cahit. “6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun Getirdiği Yenilikler”. Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 4/1 (Temmuz 2018), 91-109.
- Suluk, Cahit / Karasu, Rauf / Nal, Temel. Fikri Mülkiyet Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Basım, 2022.
- Şehirali Çelik, Feyzan Hayal (ed.). 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu. Ankara: Sözkesen Matbaacılık, 1. Basım, 2017.
- Şener, Oruç Hami. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2016.
- Tekinalp, Ünal. *Fikri Mülkiyet Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 5. Basım, 2012.

THRIERR, Alain - THRIERR, Olivier. “Droit de Priorité”, Juris-Classeur, Fascicule 7720, ts.

Türk Patent ve Marka Kurumu. Marka İnceleme Kılavuzu 2021. Ankara: Türk Patent ve Marka Kurumu, 2021.

Uzunallı, Sevilay. *Marka hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2. Basım, 2019.

Ülgen, Hüseyin / Helvacı, Mehmet / Kaya, Arslan / Nomer Ertan, N. Füsün. Ticari İşletme Hukuku. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 6. Basım, 2019.

Ünsal, Önder Erol. Markaların Tescili Konusunda Uluslararası Nis ve Viyana Sınıflandırmaları: Amaç, İşleyiş ve Uygulamaya İlişkin Değerlendirmeler. Ankara: Türk Patent Enstitüsü, Markalar Dairesi Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2001.

Yalçın, Onur. Sınai Mülkiyet Hakların Cebri İcrası. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 1. Basım, 2019.

Yasaman, Hamdi / Altay, Anlam Sıtkı / Ayoğlu, Tolga / Yusufoglu, Fülürya / Yüksel, Sinan H. Marka Hukuku, 556 Sayılı KHK Şerhi, Cilt II. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 1., 2004.

Yasaman, Hamdi / Ayoğlu, Tolga / Yusufoglu Bilgin, Fülürya / Memiş Kartal, Pınar, Yüksel, Sinan H. / Yasaman / Zeynep. Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi Cilt I. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2021.

Yasaman, Hamdi / Ayoğlu, Tolga / Yusufoglu Bilgin, Fülürya / Memiş Kartal, Pınar, Yüksel, Sinan H. / Yasaman / Zeynep. *Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi Cilt II*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2021.

Yasaman, Hamdi / Ayoğlu, Tolga / Yusufoglu Bilgi, Fülürya / Memiş Kartal, Pınar, Yüksel, Sinan H. / Yasaman / Zeynep. *Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi Cilt III*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1. Basım, 2021.

Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 8. Basım, 2021.

Yusufoğlu, Fülürya. *Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 1. Basım, 2016.

Dijital Kaynaklar

Dericioğlu, M. Kaan. “Fikri Haklar Intellectual Property”. Erişim 12 Şubat 2023. http://www.kaandericioglu.com/wpcontent/uploads/2015/10/A5_F%C4%B0KR%C4%B0_HAKLAR_2016.pdf.

EU Commission, The European Commission. “Commission Implementing Regulation (EU) 2018/626 of 5 March 2018”. Erişim 30 Ocak 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0626&from=EN>.

(EUIPO), European Union Intellectual Property Office. “Trade mark and Design Guidelines”. Erişim 20 Şubat 2023. <https://guidelines.euipo.europa.eu/2058843/2199801/trade-mark-guidelines/1-introduction>

(EUIPO), European Union Intellectual Property Office. “Trade Mark Guidelines”. Erişim 02 Şubat 2023. <https://guidelines.euipo.europa.eu/2058843/2047275/trade-mark-guidelines/11-priority>.

(EUIPO), European Union Intellectual Property Office. “Trade Mark Guidelines First Filing”. Erişim 20 Şubat 2023. <https://guidelines.euipo.europa.eu/2058843/1789138/trade-mark-guidelines/11-3-1-first-filing>.

(EUIPO), European Union Intellectual Property Office. “Trade mark Guidelines Identity of the Owner”. Erişim 25 Şubat 2023. <https://guidelines.euipo.europa.eu/2058843/1948400/trade-mark-guidelines/11-2-2-3-identity-of-the-owner>.

(EUR-Lex), Official Website of the European Union. “Regulation (eu) 2017/1001 of the European Parliament and of the Council”. Erişim 30 Ocak 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017R1001>.

(EUR-Lex), Official Website of the European Union. “Regulation (eu) 2017/1001 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 on the European Union Trade

Mark (codification)". Erişim 20 Mart 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017R1001>.

(T.C. Dışışleri), Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. "Dünya Fikri Mülkiyet rgt". Erişim 20 Aralık 2022. <https://www.mfa.gov.tr/dunya-fikri-mulkiyet-orgutu.tr.mfa>.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim 28 Ocak 2023. <https://sozluk.gov.tr>.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim 02 şubat 2023. <https://sozluk.gov.tr>.

(TÜRKPATENT), Türk Patent ve Marka Kurumu. "EPATS Bilgilendirme Broşürler". Erişim 01 Mart 2023. <https://www.turkpatent.gov.tr/yayimlarimiz>.

(TÜRKPATENT), Türk Patent ve Marka Kurumu. "Marka Bilgilendirme". Erişim 02 şubat 2023. <https://www.turkpatent.gov.tr/marka>.

(TÜRKPATENT), Türk Patent ve Marka Kurumu. "Marka İstatistik". Erişim 02 şubat 2023. <https://www.turkpatent.gov.tr/marka-istatistik>.

(TÜRKPATENT), Türk Patent ve Marka Kurumu. "Marka (NICE) Sınıflandırma". Erişim 18 Ocak 2023. <https://www.turkpatent.gov.tr/marka-nice-siniflandirma>.

(TÜRKPATENT), Türk Patent ve Marka Kurumu. "zel Korunan Markalar Bilgisi". 02 şubat 2023. <https://www.turkpatent.gov.tr/ozel-korunan-markalar-bilgisi>.

(TÜRKPATENT), Türk Patent ve Marka Kurumu. "Uluslararası Marka Tescil Sistemi Bilgisi". Erişim 03 Ocak 2023. <https://www.turkpatent.gov.tr/uluslararasi-marka-tescil-sistemi-bilgisi>.

(WIPO), World Intellectual Property Organization. "About the Nice Classification". Erişim 10 Ocak 2023. <https://www.wipo.int/classifications/nice/en/preface.html>.

(WIPO), World Intellectual Property Organization. "Guide To The Application Of The Paris Convention For The Protection Of Industrial Property". Erişim 20 Aralık 2022. https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/611/wipo_pub_611.pdf.

(WIPO), World Intellectual Property Organization. “Joint Recommendation Concerning Provisions on the Protection of Well-Known Marks”. Erişim 30 Ocak 2023. <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/marks/833/pub833.pdf>.

(WIPO), World Intellectual Property Organization. “Madrid System – The International Trademark System”. Erişim 21 Aralık 2022. <https://www.wipo.int/madrid/en>.

(WIPO), World Intellectual Property Organization. “Nice Classification”. Erişim 21 Aralık 2022. <https://www.wipo.int/classifications/nice/nclpub/en/fr>.

(WIPO), World Intellectual Property Organization. “Summary of the Convention Establishing the World Intellectual Property Organization (WIPO Convention) 1967”. Erişim 20 Ocak 2023. https://www.wipo.int/treaties/en/convention/summary_wipo_convention.html.

(WIPO), World Intellectual Property Organization. “Summary of the Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods 1891”. Erişim 20 Ocak 2023. https://www.wipo.int/treaties/en/ip/madrid/summary_madrid_source.html

(WIPO), World Intellectual Property Organization. “Summary of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property (1883)”. Erişim 20 Aralık 2022. https://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/summary_paris.html.

(WIPO), World Intellectual Property Organization. “Summary of the Trademark Law Treaty (TLT) 1994”. Erişim 20 Ocak 2023. Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması.

(WIPO), World Intellectual Property Organization. “World Trade Organization (WTO) - Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement) (1994)”. Erişim 20 Aralık 2022. <https://www.wipo.int/wipolex/en/treaties/details/231>.

(WTO), World Trade Organization. “The WTO”. Erişim 21 Ocak 2023. https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm.

<https://www.kazanci.com.tr>.

<https://www.lexpera.com.tr>.

<https://karararama.yargitay.gov.tr>.

<https://www.jurix.com.tr>.